İNCİ ARAL

Kuş Resimleri

KAYNAK YAYINLARI

NEVZAT ÜSTÜN ÖYKÜ ÖDÜLÜ

İnci Aral

Kıran Resimleri

Bu kitabın yayın hakları
Sistem Ofset Matbaacılık Yayıncılık
ve Ticaret Limited Şirketi'nindir.

Birinci Baskı: 1983

İkinci Baskı: Kaynak Yayınları, Mart 1984

Kapak: Sungu Çapan

Kapak Baskı: Kemal Matbaası

Dizgi Baskı: Gül Matbaası

KAYNAK YAYINLARI: 20

KAYNAK YAYINLARI

SİSTEM OFSET MATBAACILIK YAYINCILIK ve
TİCARET LİMİTED ŞİRKETİ
Nuruosmaniye Cad. 3/2 Cağaloğlu — İSTANBUL

9 Haziran 1990
Zafer Dost Kitabevi

İNCİ ARAL

KIRAN RESİMLERİ

İÇİNDEKİLER

Şerife	7
Elif	22
Selver	33
Saliha	48
Zeycan	60
Özdemir	74
Sultan	86
Ökkeş	92
Güher	106

ŞERİFE

Şerife Omay yatağının içinde doğrulup oturdu. yastığının altındaki tütün tabakasına uzandı. Gördüğü düş elini ayağını boş düşürmüştü. Güçlükle sarabildi sigarasını.

Kocasıyla oğlunun ölümünden bu yana, sekiz yıldır, bu memlekette ekilen tüm tütünleri tüketmeye uğraşıyor sanki. Gece bile belirli aralıklarla uyanır, sigarasını içip gene uyur. Canı çeker, sokakta yolun kıyısına oturur çıkarır tabakasını, sarar, yakıp tüttürür. Umursamaz kimseyi. Sözünü esirgemez. Katıdır. Jandarma derler çevrede. Boylu, iri, yanık tenli, sesi kalın bir kadın. Kocası sağken de yumuşak başlı sayılmazdı ya ondan sonra temelli katılaştı.

Büyük oğlu Aziz'le ona konuk gitmiş olan kocasının birlikte yurda dönerlerken Bulgaristan'da parçalanan bir arabanın içinden çıkartılıp getirilmiş ölülerini evinin önünde gördüğü gün yaşamın anlamını kavrayıverdi. Yaşamak, şimdi var şimdi yok bir hiçlik, bir karşı koyuş, bir büyük direnmeydi. İçi paramparça oldu ama acısı yıldırmadı, yıkmadı onu. Tam tersine kaya gibi kurşun

işlemez oldu. Daha bir dört elle sarıldı yaşamaya. Şaşırttı herkesi. Sokağın başında göründüğünde mahalle kahvesinde bağıran radyonun sesi kısıldı. Oynayan çocuklar korku ve saygıyla karışık bir suskunlukla kıyı bucağa sindiler. Kediler usulca kaçıştı. Kuşlar gökyüzünde bir an kalakalıp ona baktılar. Oysa, tüm dünyayı ve insanları sarmalayan bir sevgi yumağı taşıyordu içinde. Yorulmadan ve kimselere belli etmemeye çalışarak.

Gün ağarıyor. Şerife Omay, yatağının içinde oturmuş, gördüğü düşü en ince ayrıntılarına varana dek anımsamaya çalışıyor.

Zişangil'in evinde. Taşlığa açılan alt odada. Bir kancık köpek durmadan doğuruyor. Beşer beşer doğuruyor. Odanın her yanı köpek encikleri ile dolmuş. Kara, vıcır vıcır, lağım fareleri gibi. Zişan, al kız birini beslersin, diyor. O, şaşkın bakakalıyor öyle. Beşer beşer, onar onar doğuruyor kara köpek. Kan içinde yattığı yer. Gitgide daha çok doğuruyor. İstemiyorum, istemem ben, demek istiyor Zişan'a, dudakları kıpırdıyor ama sözcüklere hiçbir anlam kazandıramıyor sesi. Zişan getirip zorla kollarına sıkıştırıyor birini. İçi bulanıyor. Koyveriyor kollarını. Pat, diye viyaklayarak düşüyor yere encik. Umarsız bir dönenmeyle kapıya atıyor kendini, gelgelelim eşikte yakalayıp üstüne atılıyor köpekler. Hırlayarak dişliyorlar eteklerini. Bağırmak istiyor, sesi çıkmıyor. Kaçmak istiyor, çaput gibi kalakalmış...

Yüreği hâlâ hızla vuruyor. İyiye yorulmaz bu düş. Hem de dün olanlardan sonra. Şu Şehmus uyansa artık. Çok erken daha ama, uyanıverse kendiliğinden.

Yanında serili yer yatağında uyuyan kızına bakıyor. Odanın loşluğunda seçilmiyor yüzü pek. Oysa güzel bir şey görmek istiyor şimdi. Bu korkunç düşün üstüne içini serinletecek bir şey. Ne güzeldir Nurcan'ı... Başkaları, kızın çok güzel, dediler mi kızar ama, ses etmez, duy-

mazlıktan gelir. Öylesine doğaldır ki güzellik onca, bunu söze döküp şaşmaya hiç gerek yoktur. Üç ay önce terzi Yusuf'un oğluna söz kestiler. Elli bin başlık, iki yüz kilo yüne anlaşarak.

— Şehmus!..

Şehmus on sekiz yaşının derin uykusunda. Bir yandan öbür yana dönüyor yorganı başına çekerek ve sanki anasının sesinden korunmak için.

Kalkıyor Şerife. Gürültü etmeden sobayı yakıyor. Çıtırdıyor, pırpırlanarak yanıyor kuru odunlar. Günışığı, perdelerin pembesini odanın karanlığına ağdırıyor yavaşça.

Gün ağarıyor. Tepede, yokuşun sonundaki tek katlı, çivit boyalı, saz toprak damlı evin sokağa bakan penceresinde bir kadın oturmuş dışarıya bakıyor.

Donuk, dumanlı bir ışık, biriket, kerpiç evlerin toprak ya da beton düz damlarına iniyor. Kum yığınlarını, kireç kuyularını, daracık sokakları aydınlığa çıkarıyor hızla.

Yarım kalmış iki katlı, çirkin yapıların iskeletleri seçiliyor artık. Kalın, bir süredir loğlanmamış toprak damlarda ayrık otları boy vermiş özgürce. Açıktan akıp giden çirkef, boz renkli sabunlu sular eğreti, yorgun, yıkıldı yıkılacak küçük evlerin duvar diplerinde yosunlar büyütmüş, ağır, koyu, sağlıksız yeşillerle.

Ucuz işçiliklerin eğri pencerelerinde sarkık, solmuş keten perdeler asılı. Cam önlerine dizilmiş boyalı teneke saksılarda güneyin kışına alışkın ve dayanıklı olsalar da sörpmüş, dal boyun eğmiş çiçekler.

Üstündeki iki katın ağırlığıyla iyice ezilip küçülmüş mahalle bakkalının uydurma camlığında birkaç kutu deterjan: Mintaks-Omo-Pop. Akşamdan kalma yanyana dikine duran iki bayat ekmek. Dizili bir sıra Bafra, iki sıra Birinci. Acemi titrek bir yazı: Filtreli sigara yok sor-

mayın. Şarap şişeleri. Üç-beş kutu Yeni Ekstra Çay, Ucuz çay bardakları...

Açık bırakılmış neonlu bir ışık altında morarıp duran ölü bir çayhane. Cırlak sarı bir duvarı oyan kapının camına yapışık Pepsi-Cola çıkartmaları. Masaların üzerine devrilmiş sandalyelerin alaca sabahın gölgelerine soyut çizgiler ekleyen kirli ayakları. Tezgâhın ardındaki rafa dizili nargilelerin şişe pırıltıları. Sonra kapının önünde birbirlerine zincirlenerek kilitlenmiş, uzun, koyu mavi birkaç gaz tüpü.

Sokak aralarındaki evlerin yüksek örülmüş bahçe duvarları ardından bir tulumba sesi, yaşlı bir kapının iniltisi, tütünün gevşettiği öksürükler, yüznumara kokuları.

Eskiyle yeninin, yüz yıl önceyle bugünün kentin bu kıyısına sinmiş, yaşamı iyice güçleştiren karmaşası. Bu karmaşa içinde tepeye doğru çekilip giden, kendi kendisiyle uyumlu, kendini ormanın eteğinde güvenceye almış mahalle. Sığınabilecek bir dost gibi yaslamış sırtını ormana.

Bütün bunları bakmadan görüyor Şerife Omay. Penceresinin önünde sigarasını tüttürüyor ve karmakarışık şeyler düşünüyor. Yakın bir camide ezan okunuyor. Sabahın küçücük sesleri ürküntüye dönüşüyor içinde.

Az topraklı köylüler, Sümerbank işçileri, sıvacılar, duvarcılar, işsiz gezenler, işportacılar, pazarcılar, uzun yol sürücüleri, onarımcılar, marangoz, soğuk demirci, lehimci, badana boyacılar oturur çoğunluk bu mahallede. Biraz toprağı olanlar bahara yakın ovaya inip pamuk ekerler. İşsizler yaz sonu çoluk çocuk gidip çadır kurarlar tarla kıyılarına. Güz geçer, pamuklar toplanır, yine gelip buraya sığınırlar kış bastırınca.

Herkes herkesi tanır. Çoğu akrabadır. Kaç göç yoktur. Rahat, neşeli, sevecen insanlardır. Topluca yaşarlar.

Geceleri bir araya gelip dertleşirler, kadın erkek dizdize oturur şakalaşırlar. Çocuklarını okutmayı önemserler. Birbirlerine kirve olup kız alır kız verirler. Kimseyle bir alıp veremedikleri yoktur. İyilikleri gizleyip tutar, kötülükleri tez unuturlar. Sevdaları kutsaldır, gönülleri geniş. İnançları ezilip sürülenlerin mezhebidir, acıları yüzyılların acısı.

Kadınlar güçlüdür, çok doğururlar. Yorgun, taş gibi uyurlar. İçten içe söyledikleri gizli bir türküdür erkeklerine sevgileri. Sözleri önemsenir, akıl danışılır kadınlardır. Erkeklerin bir işe yaramadıklarını, pısırık ve korkak olduklarını söylerler. Çapkındırlar çünkü, gün boyu tavla oynarlar kış kahvelerinde, şarap içip sarhoş olurlar... Hoşlanmanın, hoşgörünün açık seçik ağırlıkta olduğu bir sesle işte böyle yakınırlar onlardan.

Sık sık uykuları kaçar yaşlıların. Yataklarından kalkıp düşünürler. Pamuğun bu yıl kaça gideceğini, kışın sert geçtiğini, oğlanın bu yaz artık bir sakalık bulması gerektiğini, gene doğuracak olan gelini, yaşamın güç, paranın dar olduğunu, birbirlerini vuran gençleri, geçmiş düğünleri ve ölümü. Sigaralarının dumanları ak bıyıklarını biraz daha sarartarak yükselip dağılır karanlık odalarda.

Şerife Omay'ın yüreği çok yaşlı. Yüz yaşında. Takvim yaşı kırk altı.

— Şehmus!..

Dam çöküyor sandı Şehmus. Açtı gözlerini, anasına baktı.

— Kalk hele Şehmus'um. Nurcan sen de. Çay koy... Davranın. Ben yatakları kaldırırım.

Gün yükseliyor. Geniş bakır tepsinin başında çay içerlerken düşünü anlatıyor çocuklarına.

— Dün cenazeleri taşladılar ya, ondan düşüne girmiştir ana, diyor, Şehmus.

— Yok, diyor, Şerife. Havasız bir şeyler olacak bugün. Olmayacak şeyler olacak. Kalkının da köye gidelim.

— Bir şey olacağı yok, diyor oğlu. Dün yapacaklarını yaptılar artık. Hem ne diye kaçalım? Ne olacaksa burda olur. Evimiz burda.

— O zaman hazırlıklı olalım.

— Nasıl yani? Ne de çok inanırsın düşlere. Davranın, anamız düş gördü!

— Şımarma Şehmus. Dün sen gelene dek ben öldüm dirildim.

— Anacığım, akşam yatıştı ortalık. Boş yere kaygılanırsın. Polisi var, şusu busu...

— Git tüfeği çıkar, bak bakalım mermi var mı? Yoksa Şerif dayına gider alırsın beş-on tane.

— Bir acılı kadınsın silahla ne uğraşırsın be ana?

— Silah her zaman gerekli. Havaya sıksan kaçırtırsın. Bulunsun yanımızda. Kaç gündür ne biçim rüzgârlar eser bilmez misin? Hani geçende sana dediydim, nalburların Hüseyin bir garip hal takınıp, yakında düğününüz olacak, dedi bana ya, boşa laf değil bu. Var bir ucu...

— Dağ başı mı burası ana? Çıkmayız bugün, otururuz evde iyi mi?

— Git getir dedim sana; çok konuşursun artık.

Sıkıntılı bir ağırlıkla yatakları topluyor Şerife Omay. Kapının ardından bağırıyor Şehmus.

— Yeter bu kadar.

Tüfeği getirip anasının önüne bırakıyor.

— Havasız şeyler dönüyor ortalıkta, diye söyleniyor kadın ona uzanırken. Ortalığı karanlar var. Onu ona kışkırtanlar. Zişan niye girsin düşüme ki? Kirvemiz, canımız ama... Var bunun bir anlamı.

— Olmayacak şeyler kurarsın. Eşkıyaya mı dolandık?

— Dün başımıza taş yağarken görmedin mi eşkıya dağda mıdır, nerdedir?

— Camiyi yaktılar, diye bir söz dolanmış ortalıkta. Baktılar gördüler, yerindedir, üç beş köpeğe kim kanacak?

— Azımsarsın onları. Kaldı işte cenazeler. Dinsizlerin namazı kılınmaz, diye azdılar becerdiler. Senin solcu tayfan da çok güvenir kendine ya... Ah, bir derin kuyuya girmişiz, tutunacak elimiz kolumuz yoktur.

Eli bir işe yatmıyor. Sigara içip dolanıyor ortalıkta. Sonra hayatta bardakları yıkayan Nurcan'ı çağırıyor.

— Giyin git dayıngile, diyor. Onun evi çarşı içi. Daha iyidir. Bir yaramazlık olursa döneyim deme... Yok bir şey be deli, eğlenirsin kızlarla ondan dedim. Yürü.

Kahve açıldı. Küçük çırak kaldırıp süpürüyor soğuktan morarmış yüzü yerde. Kapılar açılıp kapanıyor, günün sesleri yavaşça çoğalıyor, evden eve ulanıp mahalleyi uykulardan alıp çıkarıyor. Yatışıyor korkular. Yaşamın olağan akışı bir gün önce olanları kıyıya itiveriyor.

Günü dinlemeye koyuldu bir kadın, yokuşun sonundaki küçük evde. Durmadan sigara içerek ve tetikte. İşte böyle bir sabah.

O sabah. Belki de yıllarca önceydi, kimbilir? Eski zamanlardan birinde. Kıtlık kıran kol gezerken. Canlar ucuz, acı sabır, türküler tümden ağıtken. Yüz yıl önce, o sabah...

Ara sokaklardan sessiz ve yavaş, paltolarının altında tornadan çekilmiş kalın sopalar, sinsi kasap bıçakları, baltalar ve ne dağıtılmışsa, ne bulmuşlarsa silah olarak, cepleri taş, içleri korku dolu, kafaları boş ve uyuşmuş üçer beşer gelip toplanmalarından önceydi.

Hastanenin arkasındaki düzlükte anlamını yitirmiş yabanıl yüzlerini mahalleye dönerek, öyle suskun ve do-

lu, patlamadan önceki tedirginlikle gergin bekleşmeye koyulmalarından önce.

Başlarını göğe, çisildeyen yağmura kaldırıp salınarak, bir ağızdan uğursuz, titrek haykırışlarla bilenerek ve çarpıntılarını sesle bastırıp korkularını yatıştırmadan.

İlk silah sesiyle ürkmüş bir hayvan sürüsü gibi dalgalanıp dağılarak sokak aralarına yayılmadan. Beşer onar kapılara yüklenmeden daha.

Ateş, duman, yangın, bağrış çığrış, kan, ölüm ve zulüm, yani usa sığmaz çılgınlıklardan birkaç saat önce.

Kırılan cam kapı, masa dolap, bardak çanak ve insanlardan, bebelerle dedelerden, kadın kız çoluk çocuk, ana baba oğullardan önce, günü dinlemeye koyuldu bir kadın. Tedirgin bir bekleyişin yorgunluğunda kesik eli kolu. Korkusunun karanlığında kızgın kendine. Boşa çıkmasını istediği düşü unutma gayretinde.

Şerife Omay mutfak ve kiler olarak kullandığı arka odaya girip bir tas bulgur döktü elindeki tepsiye. Bir uğultu geliyor dışardan, bayırın alt yanından. Pencereye koştu, açtı baktı. Hastanenin arkası insan kaynıyor. Bağrışıyorlar. Kesik kesik, mahalleye, orada oturan herkese, gelmişe geçmişe kargışlar yağdırarak ve yok etmeye ant içerek bağırıyorlar. Rüzgâra tutulmuş kuru ağaçlar gibi sallanarak.

Şehmus'a sesleniyor. Tam o zaman işte ilk silah sesini duyduğu an. Şehmus yetişiyor. Camın ardına gizlenerek bakıyorlar. Beş yüz metre kadar ötede kalabalık yayılmaya başlıyor. Davar yayılır gibi, diyor Şerife içinden. Aynı öyle!

— Taş topla bahçeden. Kapıyı tutalım, öne koş!

Silah sesleri çoğalıyor, uğultu yükseliyor. Sokak aralarına dağılıp dağılıp yitiyorlar. Gürültü, çığrından çıkmış bir dağılma.

Zamanın dışındaydı o süre. Bugünde mi, çok mu eskide, ya da yarında mı? Bilmiyor. Yaşanmamış bir zaman dilimi. Zamansız bir zaman aralığı.

Neden sonra Şehmus'a bakıyor. Köşedeki pencerenin dibinde bahçeden toplanmış bir taş yığınının başında oturuyor. Sessiz ve solgun.

Pencerenin önünde dikeliyor Şerife. İri, esmer, kemikli elleri tüfeği iyice kavramış. Perdenin aralığından, tutuşturulmuş bezlerin fırlatılışına, yalımın, damların birbirine ulanan inişli çıkışlı uzantısından çoğalıp yayılışına bakıyor. Duman, ateş, çığlıklar, yakarışlar, kargaşalık. Donakalma, umutsuzluk, çılgınlık, her şey aparsız basıyor.

Delice bir esriklikle koşturan, kapıları omuzlayan, ellerindeki baltaları savuran, damlara, pencerelere dinamit fırlatan gölgelere bakıyor. Evet birer gölge bunlar. Ama kim? Kimin gölgeleri? Onlar gibi kolları, bacakları ve başları varken, aynı günlük giysiler, aynı kasketler, pabuçlar içindeyken, onlar gibi şakalaşıp gülebilen, merhaba diyen, ekmeği, suyu, aşı onlar gibi yiyip içen, aynı yokluğu ve yoksulluğu yaşayan gölgeler. Kim yolladı onları, nasıl?

Bahçe kapısında gözü. NİÇİN? diye bir ses büyüyüp duruyor içinde. Neden, neden, neden? Bağırmalarını, ilenmelerini duyuyor. Çılgınlığın sesleri bunlar, kendini yitirmenin, yok olmanın... Coşturucu, saldırtıcı kargışlamalarını duyuyor, durmadan NİÇİN? diyerek. Kim olduklarını ayırdetmeye çabalıyor. Biraz iyimserlik, biraz korkuyla, onları yatıştırmanın bir yolu olmalı, diye düşünüyor, zorlanarak. Orada kör ve tutkulu, aldatılmış bağırdıklarını biliyor, bir delilik nöbetine tutulmuş gibi saldırırlarken...

Ama neden, diyor yine de. Yaşamımızın ve inancımızın ayrımı nerede keskinleşti? Nasıl, ne zaman, kim

yaptı bunu? Erkeklerimizle aynı kahvede tavla oynayan adamlar değil mi bunlar? Ne zaman biriktirdiler bu hınçları içlerinde, kim doldurdu? Kim kime ne yaptı? Aynı tarlalarda çapa salladığımız gençler değil mi bu gölgeler, aynı bayramları bölüştüğümüz, aynı düğünlerde oynadığımız, eşimiz, dostumuz, kirvemiz? Şimdi ne istiyorlar?

Şaşkınlık, korku, öfke birbirine karışıyor. Bekliyor. Gelirlerse bunları anlatacak, yatıştırmaya çalışacak yalvararak.

Sıkıntı çoğalıyor. Soğuk bir tere dönüşüyor ellerinde, saçlarının dibinde. Şimdi yokuş yukarı vuran, geleceği kaçınılmaz bir uğursuzluğa direnmenin yorucu çabasına hazırlıyor kendini. Onlar az aşağıda bağrışarak saldırıp yakıp yıkarken perdenin ardında bir kadın kuşatılmış, kıstırılmış, umutsuz, dayanma gücünü tüketmemeye uğraşıyor. İnsan insanı bu yüzden öldüremez, diyor. Hayır, olamaz!

Olamaz bir şey. İnanmazlık. Hep duyduğu bu.

Parçalanan, yanan insanların çığlıklarını duyuyor. Ayakta güçlükle duruyor artık. Dayanmasa cama, düşecek. Tuzlu gözyaşlarının tadını duyuyor ağzında. Yaşamında ilk kez ağlıyor sanki, öyle geliyor şimdi ona.

Kavrayamayacağı bir hızla patlayıp dağılıyor bahçe kapısı. Öteki kapılar, pencereler aynı hızla ve gürültüyle yıkılıp devriliyor ardından. Taş yağdırıyor Şehmus dumanın içinde beliren karanlık gölgelere. Şerife tüfek elinde kalakalıyor. Çekemiyor tetiği. Zişan'ın büyük oğlunu görür gibi oluyor bir an, yüzünü kapamak istiyor elleriyle. Görmesin, seçmesin istiyor hiçbir şeyi, düş olsun, uyanıversin.

Elleri silaha yapışmış, kopmuyorlar.

— Yapmayın, diyor. Usulca yalvararak ve onurunu gözetmeden.

— Kurban olayım durun. Siz nereli, biz nereli, ne istersiniz? Sizin de bizim de canımızdan gayrı neyimiz var da? Bir arada yaşamıyor muyuz ki? Dedelerimiz ve babalarımız ve onların babaları da böyle yaşamışlardır. Neyi üleşemiyoruz sizle ki? Yoktur bizim bir davamız sizinle, siz kim, biz kim?

Ne duyan, ne dinleyen var. Kapının ağzına yığılı yatakları deviriyorlar. Tüfeği doğrultuyor Şerife, kararlı bir yekinmeyle,

— Yaklaşmayın! diye bağırıyor.

— Ateş etme ana, yapma sakın!

Şehmus bu. Duvara vermiş gövdesini. Yukarı kalkık elinde bir odun parçası.

İndiriyor tüfeği, yürüyor her küçük adımda durup yaklaşarak gelenlere.

— Kardeşiz biz, diyor. İnsanız hepimiz. Babalarımız birlikte savaştı düşmana karşı. Yönümüz yurdumuz bir. Kandırmışlar sizi. Ayın, ayılın!

Hoyrat bir savruluşla odanın dibine yuvarlanıyor.

Oğlunun başına inen tahranın parıltısını gördü ilkin. Sonra keskin demirin inip inip kalkan, odanın loşluğunda şavkıyıp geri dönen kanlı ağzını.

> yetişin komşular bir allahın kulu yok mu yetişin oğlumu kesiyorlar bir polis asker yok mu ah anam din islam yok mu fidanımı devirdiler koşun bir erkek yok mu adalet vicdan yok mu vurun bana da vay ben yanmışımki Şehmusum kanla revandır ah Şehmusum dedimdi sana vay anam vay hükümet yok mu yetişin canlar yetişin yaktılar bizi oy Şehmusum m m m

Şaşkınlık ve acı inanmazlıktan hemen sonra. İlk duyduğu olamaz bir şey. Olamazın olabileceği korkusu.

Korkunun dondurucu soğuğu, duruşunu, bakışını taşlaştıran.

Yüreğinin vuruşunu duyuyor. Soluğunu zorlayan, onu tıkayıp bitkin düşüren, oraya oğlunun yığıldığı köşeye atılmasını engelleyen, delice bir hızla. Adımını attığını sanıyor ama kıpırtı göremiyor gövdesinde. Yılgı, hiçlik, onulmazlık ve inanmazlık üst üste yığılıyor içinde. Ses, çığlık biriktiriyor orada o an öyle kaskatı dururken.

Ama bu şaşkınlık anı çok kısa. Umut ve umutsuzluğun aynı güçte gelen sarsıntısıyla çakan şimşek devinime geçiriyor gövdesini. Önüne geleni sürüklemeye hazır bir sel gibi atılıyor yerde yatana. Tükenmenin hemen öncesindeki olağanüstü güçle. Düşüncesi gövdesinden çok uzakta.

Silah sesleri kesilmiyor. Çığlıklar, cam şangırtıları, koşuşma, bağrışma ve duman. Koyu kara duman. Bütün bu sesleri duyduğunu ayırdedemeden bakıyor oğluna. Onun bağırmak için açılmış ve öylece kalakalmış ağzından güç duyulur bir inilti çıkıyor. Ayakları yere serili nakışlı kilimi tepiyor bir iki kez, sonra kana bulanmış gözlerinde doymamış bir şaşkınlıkla kasılıp kalıyor.

Yangın. Alt üst olma. İçinde boydan boya bir yırtılma. Artık onca birikmiş, yoğunlaşmış çığlık yenilgiyle koyvermeye dönüşüyor sesinde. İsten kapkara olmuş yüzünde kanı çekilmiş dudakları bembeyaz, gözleri delirmiş ve yanarak bağırıyor. Hiçbir şeyi görüp anlamını bilincine iletmeye aracı olamıyor gözleri. Dayanılmaz yorgun ve bitik, ölünün parçalanmış kafasından dışarı fırlamış beynini toplayıp ufalanmış kemiklerin arasına yerleştirmeye uğraşıyor. Sesi çıkıyor mu, kendinin mi bilmiyor.

yok mu bir kimse bir insan olan bir allahın kulu ah anam ben dururken sana niye kıydılar yavrum ben

bunca acıdan geri hayreder miyim oy çıkasıca canım daha ne bekletirler güzel allahım ne yaptım ki sana nerde bir erkek ki bir dost bir can bir insan yok mu oy Şehmusum ekin gözlüm kurbanım var nerde o kara köpeğin encikleri vurun beni de ha komayın köleniz olayım vurun n n n n

Karanlığın, dumanın içinde aranıyor o yabansı, aykırı yüzleri. Haykırışlarla ellerine geçirdikleri her şeyi kıran, yastık, minder ve kilimleri bile bıçaklayıp parçalayan, darmadağın eden, ne ve kim olduklarını artık hiç bilmediği bu gölgeler insan olamaz bu kesin. Korkmuyor onlardan artık. Korkuyu çoktan aşmış. Tükenmişliğe karışmış korkunç bir öfkeyle, olanca gücüyle bağırıyor.

sizi gidinin dinsizleri zalimliğe allahın adını katanlara bağış yok hadi beni de vurun ne durursunuz vurun ki allah sizi sevecek bilesiniz nah allah sizden utanacak tiksinecek sizden

O zaman üzerine atılıyorlar. Saçlarından sürüklüyorlar. Ne yaptığını bilmez eller arasında debeleniyor başı, gövdesi. Oradan oraya savruluyor. Tükürmek istiyor bu hayvandan farksız yüzlere, kupkuru dili damağı. Tiksinti gözlerinden, yüzünden fışkırıyor. Oğlunun kanına bulanmış acımasız elleri ısırıyor. Acıyla, acıdan neredeyse uyuşmuş ses geçirmez bir boşluğa yuvarlanıyor.

★

Hayata serili kilimin iki ucunda iki kadın oturuyor. Güz güneşi yüzlerini, bacaklarını ılıtıyor. Oysa buz gibi aralarında dolanan hava. Ürkütücü bir sessizlik içinde arada kaçamak birbirlerine bakarak bekliyorlar.

Aylardır Zişan'ın kendisine gelme isteğine, olmaz, diyor Şerife. Araya kimleri kimleri koyuyor, yalvarıyor, olmaz, diyor. Ama az önce kapıyı açıp da karşısında

Zişan'ı buluverince ne yapsın bilemedi. Sessizce yana çekildi.

Dimdik oturuyor şimdi. Ensesinde gevşekçe düğümlenmiş beyaz tülbentin ortasındaki yüzünde oğlunu öldürdükleri gün gelip yerleşmiş acı olduğu gibi duruyor. Bir sigara sarıp yakıyor.

— E, Zişan, de bakalım, diyor nice sonra. Ona bakmadan ve kaskatı.

— Köye göçtüğünü duyunca artık dayanamadım, diyor Zişan. Kovsa da giderim dedim. İyisin ya? Çok hasta oldu dediler bir ara da...

— İyilik kötülük insanlar için.

— Nurcan'ın düğünü yakında dediler.

— Düğün filan yok. Nikâh olup gidecek. Sözü dolandırma da de ne diyeceksen!

— Nurcan benim de kızım. Şehmus'a az mı yandım sanırsın. Elime doğdu benim. Yirmi yıldır biz birbirimizi bilmezsek kim bilir Şerife? Demişsin ki o gün Süleyman da vardı Şehmus'a vuranların içinde...

— Öyle görür gibi oldum.

— Şehmus gitti, Süleyman'ım gitti. İkimiz birer kurban verdik. Acım senden az değildir. Ama bunu böyle konuşunca acımı iki kat edersin. Kuşku üstüne böyle dersen yanlış yaparsın. Süleyman kardeşini vurur mu?

— Sana kinim yoktur Zişan. Süleyman da belki vardı belki yoktu. Demem o ki ayrılık gayrılık soktular araya. Beklemedin yatışsın kabarmış yüreğimiz. Yatışmadı daha içim.

— Süleyman varmış diye duydukça içimin sızısı büyüyor. Bu acıyı kaldıramaz olurum. Doğruyu de var mıydı? İyi düşün de konuş...

— Belki de yoktur. Dumandan göremedim iyice.

— Belki deme, utanca atma beni, yüzümü yere eğdirme.

— Ölen öldü kalan kaldı. Kalanımız da yarımdır. Biz bize düşman olsak neye yarar? Kime yarar? Yıl dolandı, düşünür dururum da böyle bulurum. Acımız tazedir, şaşırtır belki. Ondan, gelmesin, dedim senden ötürü. Zaman geçsin dedim. Sular durulsun, toz duman yatışsın hele, görünsün olan biten. Yönümüz yöremiz seçilsin. Düşmanlık değil büyüttüğüm. Öfkemin yangınına karşı savaşırım.

— Bilirim gönlünün yüceliğini ya, ezer utandırırsın beni böyle...

Ağlıyor Zişan. İçini çeke çeke, ellerini ova ova ağlıyor. Gövdesi iki yana ağırca sallanıyor. Söze dökülmez bir ağıdı sürdürüyor gözleri.

— Kız Nurcan, çay koy ocağa, diye bağırıyor Şerife. Ağlama sen de. İnsan dediğin her bir acıya dayanmalı, pes etmemeli. Sarmalı yarasını. Ezilip gittikçe tepesine biniyorlar işte. Aklın varsa otur düşün. Düşmanımızı iyi belleyelim. Bizi dallamak isteyenleri bilelim. Utanmak da sana düşmez ya. Bizi bize kırdıranlar utansın!

Mart 1980

ELİF

Işıltılı, yer yer işlemeli bir beyazlığın içinde oturuyor. Kınadan kararmış ellerini yorgun bir gevşeklikle kucağında unutmuş. Duvağın altında incecik incecik örülüp bağlanmış saçları, Mehmet Ali uğraşıp çözsün diye. Pencerenin önündeki sedirde oturuyor. Ağaçtan oyularak uyumsuzca boyanmış bir heykel gibi katı, sessiz, durgun. Hiçbir şey duymuyor sanki. Ne sevinç, ne sıkıntı. Uzun, çok uzak bir yoldan getirilmiş de nerede olduğunu tam olarak ayırdedememiş daha.

Dışarda yağmur bulutları toplanıp göğün mavisini hızla kapatarak yayılıyorlar. Üşüyor biraz, çıplak kolları ürperiyor. Düğünler yazın olmalı, diye geçiriyor içinden. Arada belli etmeden ocağın üstündeki saate bir göz atıyor. Mehmet Ali gelmedi. Bakışlarında bile küçücük bir üzünç, suçlama, sabırsızlık olmadan düşünüyor bunu. Mehmet Ali hâlâ gelmedi. Ama gelecek. Çaresizlik ve kuşkudan uzak kalmak, düşlerini sonuna kadar korumak için temelsiz bir iyimserliğe sığınıyor. Birazdan gelecek. Burası onların evi. Öğleden beri yeni evinde. Bu-

rada, bu odada Mehmet Ali'ye çocuklar doğuracak. Önce saçlarını çözecek sonra...

— Güveysiz gelin verilmez, dedi anası. Oğlan gelsin, öyle.

— Düğün beklemez, dedi Koca Haydar. Bunca konuk var. Akşamı bulmaz gelir Mehmet Ali. Biz gelinimizi alalım. Davullar vurur durur, ayıp kaçmasın.

Eylül başında ova, kızgın güneşten sörpmüş koyu yeşil, sallantılı bir ağın üzerinde bir uçtan bir uca yayılan patlamış bir beyazlıkla dolduğunda, yedi koldan ırgatlar geldi pamuk toplamaya. Ağıtları, türküleri gökyüzünün sıcağında eriyip yitti. Çatlayıp karardı yüzleri gözleri. Ölenler oldu yaşlılardan. Doğuranlar oldu kadınlardan. Derme çatma çadırların önünde yarı çıplak çocuklar ağladı durdu sivrisinek ısırıklarından azma yaralarını yolarak. İyi yıkanmamış çamaşırlar eksilmedi çadır iplerinden, sallanıp durdular renklerini ata ata. Yoksulluğa baskın çıktı sevgiler. Yorgunluklardan artanıyla yaşansa da, batan günün kızıllığını buğuladı çorbalardan tüten dumanlar. Şarap içilip döğüşüldü ay ışığında.

Pamuk bitince, dedi Mehmet Ali. Kız ben sana kardeş gözüyle bakmışım hep, işe bak! Yeni aydım be... Çapaya dayanmıştı. Bir garip bakıyordu Elif'e. Gökyüzünde uzak, uçuk bir mavi, kireç beyazı lekelerle beneklenmişti. Kullanılmamış bir çarşaf gibi bembeyaz, duru, aydınlıktı her şey. Tarlanın ortasında durup birbirlerine bakışlarında yüce, gösterişsiz, sıcacık bir içtenlik vardı, esintinin hışırdattığı yaprakların sesi neşeli bir türkü gibiydi. Erinç ve güven verici bir açıklıkla dirimi iliklerinde duyuyorlardı. Ne olacak hazırlık olup, yatağını yorganını yap tamam. Ne gerekse alırız kız, pamuk bitsin hele. He desene...

Elif bir görülmemiş dik kafalı kız. Yaşı geçti evlen-

medi ondan diyorlar. Babasına küs, ağasına küs. Geçimsiz. Çoylz istemem diyor, ikiden çok doğurmam diyor. Duyak istemiyor. Kimseleri beğenmiyor. Yirmisini geçeli kimseler istemiyor. Köyde Güzel Ana'nın bir odasında hasta anasıyla oturuyor. Anasının yirmi dönüm toprağına o bakıyor. Erkek gibi çalışıyor. Ne eksiği var onlardan? Ne diye köle olacak? Bir tek Mehmet Ali başka. Mehmet Ali en iyi arkadaşı, kim düşünür ki...

On iki yaşındaydı Elif, babası kadın getirdi anasının üstüne. Aklını bozdu kadın üç yıl içinde. Avlunun dibindeki odaya bağladılar. Onunla oturdu Elif, babasına gitgide büyüyen nefretiyle tüm erkekleri hor görmeyi öğrenerek. On sekizinde ayırdı anasını, mallarını babasından. Köy ayağa kalktı. Babasıyla, ağabeyleriyle mahkemelik olmuş bir kız. Kim ister böylesini? Bir tek Mehmet Ali.

Biraz aceleye geldi. Apar topar oldu. Hergün bir eksik gedik çıktı. Pamuk parası zamanında alınamadı. Olduğu kadar, dedi Mehmet Ali'ye, sıkma canını. Ne olacak her şeyimiz var işte. Kendi de bilmiyormuş da Mehmet Ali'deymiş düşü, düşüncesi. Şimdi o içinde kıpırtılı ama akıl ermez bir dinginlik, coşkuya karışmış bir durulmaydı. Kanı gövdesinde hızla deviniyor, tek eliyle ovanın tüm pamuğunu toplayabilecek güçte duyuyordu kendini.

Öylece oturuyor. Dimdik. Yerinden kıpırdamadan. Ellerini bile oynatmadan. Uçsuz bucaksız bir beyazlığın ortasında bir eylül güneşi düşleyerek. Odaya girip çıkan, dışarının soğuğunu, ıslak ot kokusunu taşıyan kızlara, kadınlara görmeden bakarak ve kendini gövdeler arasında cansız, zamandan kopuk, ağırlıksız bir nesne gibi duyarak. Sessizce akıp odanın kalabalık uğultusuna karışıyor hiçbir şey duyamadan. Bir tek, geldi, Mehmet Ali geldi! haberine açık.

İplerden sallanan yastık örtülerinin, çarşafların, peşkirlerin, serilmiş bütün çeyizin gelin odasına serptiği beyaz lekeler küçük pencerenin içeriye güçlükle akıttığı ışıkta morarıyor. Kanaviçelerin çiçekleri birbirine karışıp bulanıyor. Duvar dibindeki geniş sete özenle dizilmiş yün yatakların dallı güllü kılıfları, yorganların çingene pembesi, çırlak sarı, türbe yeşili parlak yüzlükleri basık odayı daha da daraltıp bunaltıyor, uyumsuzlukla şenlendirerek.

Babası, iki ağabeyi bırakmadılar Elif'i kendi kendine gelin olsun. Evlenecek, hem de Mehmet Ali'yle evlenecek diye çok sevinmiş olmalılar. Çeyizini düzdüler, düğünü konuştular Koca Haydar'la. Mehmet Ali çok yalvardı yaramazlık çıkarmasın, bu iş olup bitene kadar kavga gürültü etmesin diye Elif'e. Ağladı babası ayağına gelip. Erteledi kırgınlıkları Elif. Bir tek Mehmet Ali üzülmesin diye.

Davullar öğleden beri vuruyor. Gün cumartesi. Cuma sabahı giderken, tez gelirim, eylenmem, dedi ya dönmedi. Bir aydır indirdiği pamuğun parasını almaya uğraşıyor fabrikadan. Tam da gününü buldular ödemenin. Tam da gününü buldu jandarma yolu kesmenin. Mehmet Ali dönmeyince dün, Koca Haydar telefon çekti kente. Olaylar çıkmış, ortalık biraz karışıkmış. Giriş çıkış tutulmuş. İki saatlik yol alt yanı. Köyde düğünü tutulmuş adamı niye koyvermezler ki? Ama elbet gelecek artık. Bu gece güvey girecek adamı hangi kötülük gelip bulacak? Bulamaz. Gelecek. Bu düğün yarıda kalmayacak. Mehmet Ali gelecek ve saçlarını çözecek. Ne çok gülmüşlerdi kızlar belikleri örerlerken. Damat güçlük çeksin, zora gelsin diye ne çok uğraşmışlardı...

Öğle sonu yavaşça gelişiyor, ikindiye doğru uzuyor. Elif'i kuşatıp çevreleyen beyazlık yavaşça koyulup yayılıyor. Renkler, sesler, camlara inen yağmur, Mehmet Ali,

her şey birbirine karışıyor. Elif'in içinde canlanmaya hazır bir şaşkınlık ve usul bir kabarına. Uyuşmuş gövdesine devinme isteği duyuran tatsız bir yorgunluk. Kadınların kapı ağzında gizli fısıltılara dönüşen uğultuları, tedirginlikleri gizleyemeyen yapay gülümsemeler, korkuyla çoğalmış, incitmemeye zorlanmalar, içindeki boşluğu geriyor. Gene de sezdikleri üzerinde düşünmekten kaçınıp yatıştırmaya uğraşıyor kendini. Sabırla gözlüyor çevresindeki yüzleri. Uyanık, yakınmasız, sessiz. Hak etmediği bir mutsuzluğun başlangıcında mı?

Dışarda köy soğuk, gebe, tedirgin. Gökyüzü görünmüyor sanki. Küsmüş gitmiş, çekilmiş. Gri, bilinmez bir boşluk tepede öylece. Ağaçların ıslak, yapraksız dalları gökyüzünün bozbulanık dağılmışlığında ürkütücü kartal sürüleri gibi çoğalıyor. Alçak, beyaz badanalı evlerin bacaları alev almaya hazır dumanlar salıyor toprak damların üzerine. Yağmur usulca yağıyor. Çamur biriktiriyor daracık sokaklarda. Tarlalarda göletler oluşturuyor. Her şey beklemeye durmuş.

Bekleyiş içinde, geçmeyip esnekçe uzayan saatlerle ve tam da o günü bulmuş bir tersliğin ortaya çıkabileceği düşüncesiyle, bu sıkıntılı zaman diliminde yükseliyor davulun gümbürtüsü. Büyüyor, büyüyor; yankılandıkça ürküntüler çağrıştıran, her türlü tekinsizliğe açık dayanılmaz dan danlara dönüşüyor. Artık yersiz olduğuna inanmaya çalıştığı tasa mutluluğunu iyiden iyiye zorluyor Elif'in.

Sonra, en oynak düğün havalarını çalarken bile bekleyişi kuşkuya, korkuyu umutsuzluğa, acıyı kesinliğe vardıran cılız, zorlama, acıklı zurna...

Güneşin altında çatırdayan uçsuz bucaksız bir beyaza atlıyor Elif yeniden. Sınırsız bir beyazlığın içinde yüzüyor. Üşüyerek ve sıcacık bir eylül güneşi düşleyerek. Mehmet Ali'nin güneşten kararmış yüzündeki çapkınca

gülüşe tutunarak. Onun çapayı kavramış iri ellerine kaçamak bir göz atıp soluğu daralarak. Gözyaşına döndü dönecek bir özlemle iyice zayıflamış, kızgınlığa atlamaya hazır bir yürek kırgınlığı içinde ellerini kucağındaki yapma çiçeklere karıştırarak. Sevdiğinin yüzünü, duruşunu, yürüyüşünü ince ince ansıyıp yaşayarak. Cayılamaz bir beyazlığın içinde eriyip yok oluyor, günün yavaşça akşama dönüşünü, kararışını seçemeden.

★

Koca Haydar istasyondan köye varan yolun sonunda durup soluklandı. Islak kasketini çıkarıp başını sıvazladı. Ayağının dibindeki geniş su birikintisinde dalgalandı yorgun gölgesi. Ağır, kuşkulardan silkinmemiş, şaşkın ve kararsız köye baktı. Yağmur duralamıştı. İyice alçalmış güneş dağıtamadığı bulutları pembeliyor, ıslak damları, ağaçları boyayıp geçiyordu. Yekinip hızla düğün evine doğru yürüdü. Evin önünde toplanmış kalabalık iki yana açıldı. Küçülmüş, kısalmış gibiydi Koca Haydar. Korku, sıkıntı, üzüntü değil, bir şey, başka bir şey vardı duruşunda. Bir teslim oluş belki ama aynı zamanda vazgeçilmez bir umut, direnme, karşı koyuş.

Susup kalakaldı topluluk. Bir davullar, öyle delice, çileden çıkarıcı, uğursuz.

— Susun, diye bağırdı Koca Haydar. Susturun gayrı davulları, kesin.

— Çalmazsak paramızı kesersin beyim, koyver çalalım, dedi davulcu.

— Ne oluyor Haydar Dayı, bir yaramazlık mı var yoksa? dedi kalabalıktan biri.

— Güveyimiz gelmedi, çünkü yollar açılmadı, dedi Haydar.

Bekleşti kalabalık.

— Oğlumuz Mehmet Ali nerededir bilmiyoruz. İstasyona vardım, telefon çekeyim diye, jandarma gelmiş. Hatlar kesik. Kimse kimsenin nerede olduğunu bilmiyor. Ne olup ne olmadı bilmiyor...

— Tam anlat dayı, dedi bir kadın. Hepimizin hısımı, yakını var...

— Kentte kavga kıran varmış, diye bağırdı Koca Haydar. Her yan yakılıp yıkılırmış. İnsan insanı, Müslüman Müslümanı, konu komşu birbirini kesermiş. Sofular temelli delirmiş. Kan...

Sesi zayıfladı.

— Bildiğim bundan ibarettir, dedi duyulur duyulmaz.

Gidelim, diye bağırdı birkaç kişi. Biz burada böyle duracak mıyız?

— Giriş çıkış yok. Haydi kardeşler evlerinize. Düğün bizim ve bitmiştir. Gelinimizi aldık getirdik. Hal buyken eğlence davul olmaz. Elbet gelir oğlumuz.

Davullar sustu.

Gürültülü bir kadınlar kalabalığının ortasında hayatta ayakta duran Elif'in kulaklarında binlerce davul vuruyor. Binlerce davul dövülmekten paramparça oluyor. Kararan akşamın içinde beyaz bir leke gibi, bir parçacık umut gibi, taş kesilmiş, gözleri kocaman ve bıraksalar çamurlu yollara atılmaya hazır dikeliyor. Hiçbir şey düşünmüyor. Başını koyulaşmakta olan gökyüzüne kaldırıyor. Mora çalan bir gride boşluk büyüyor. Karmakarışık, tam olarak ve sırayla seçemediği görüntüler serpiliyor oraya buraya. Bir ağaç, oynayıp duran ağızlar, hızlı devinmeler, bir dokunma, çekiştirip iteleyen eller. Erik ağacının kuru dalları arasında yağmur damlacıkları biriktirmiş örümcek ağı hevenkleri, yeşile boyalı bir pencere demiri. Bir çığrış, uzayan köpek havlamaları, tekerlek sesleri.

İşlemeli bir beyazlığın ortasında kırmızı bir kuşak durmadan kanıyor. Durmadan kanıyor ve beyazı kırmızıya boyuyor. Ellerini kimbilir nerelerde yitirmiş Elif. Duvağını nereye fırlatmış? Korku ve kararsızlıkla, umarsızlıktan daha öte bir duyguyla dikeliyor kapı önünde. Bunu daha önceden de yaşamış sanki. İlk değil bu. Belki düşünde ama yaşamış. Mehmet Ali gelmemiş... Hiç gelmemiş...

Ayakkabıların altında biriken çamur toprakları, hayatta, kapı eşiklerinde sıyrılıp birikti. Toprağın sır vermez derinliklerine gömülüp gizlenmiş silahlar çıkarılıp temizlendi. Lambalar yandı. Konuşmalar başlangıçta heyecanlı, yüksek, hızlı, peşpeşeydi. Sonra fısıltı olup uzun susuşlarda eridi. Her soru çabucak suskunluklara dönüşüyor çünkü. Her yorum bir öncekini çürütüyor. Ne toprak kavgasıdır, ne din ne iman. Ne alınacak var ne verilecek. Ne düşmandır ne talan. Nasıl bir çılgınlık ki bunlar hiç mi sevmemişlerdir insanı, kuşu böceği, uçanı koşanı, suyu toprağı, yağmuru güneşi, otu çiçeği? Sevmemişler midir ki el vurur ateş salarlar? Kimdir bunlar ki kim kimin üstüne salar?

Ölümcül bir bekleyişin ağır sessizliğine sıvanıyor zaman. Açlık susuzluk kalakalıyor. Sevgiler sevinçler donmuş. Acı pusuda. Uykunun savunmasız kayıtsızlığı bu gece uzak köyden. Lambalar sönmeyecek.

Bütün gece yağmur yağdı. Hızlı ve dolu dolu yağdı. Kentin sokaklarından akan kanı yıkadı, seline karıştırıp aşağılara doğru yürüdü. Derelerle birleşti, kanallara yol buldu, ovaya ulaştı. Tarlalarda pamuk fidanlarının diplerindeki çukurlarda birikti. Köklere, bitkilerin özsuyuna yürüdü. Kozalarda kalmış son el pamuklara yükseldi, beyazlar pembeye döndü. Beyaz olan ne varsa kirlenip kırmızıya boyandı.

Sabah oluyor. Elif'in penceresi odadaki lambayı

koldurup günün başlangıcına sindiriyor. İplere asılmış çoylz toplandı çoktan. Sararıp kalacak sandıklarda belki de. Mehmet Ali gelmedi çünkü, bütün gece beklediler gelmedi. Uyu biraz, diyorlar. Seni böyle perişan bulmasın. Gelecek elbet. İnanıyorlar mı buna? Ondan gizledikleri mi var? Ama neden gelmesin, Mehmet Ali'nin kimseyle bir zoru yok ki. Kim ne yapacak ona? Niye jandarmalara, benim düğünüm var, demiyor? Öyle dese, yalvarsa bırakırlar elbet. Kızlar saçlarına bağladıkları renkli şifonları çözmüşler. Yorgunluk çökmüş yüzlerine. Bitti mi düğünü, oldu bitti mi?

Yaz sonuydu. Oturdukları otlar kupkuruydu. Elindeki dalın ucuyla yeri, toprağı deşiyordu Elif. Utanıyordu. Mehmet Ali gözünü ayırmadan ona bakıyordu çünkü. Sonunda, yeter, dedi, öyle bakıp durma sıkılıyorum. Ağaçlar su birikintisinin üzerine dümdüz uzanıp yatmışlardı. Arada küçücük bir çöp, yaşamaktan yorgun bir yaprak, görüntünün orasına burasına düşüyor, suyu bulandırıyordu. Ama hemen ardından geri geliyordu yavaşça ağaçlar. Dağılıp gene toplanıyorlar. Kızmıştı Mehmet Ali'ye, kollarından sıyrılmaya çalışmıştı. Öpsün istiyordu ama istemiyordu da. Karmakarışıktı içi. Dudakları yumuşacıktı Mehmet Ali'nin. Yangındı. Ateş basmıştı her yanını. Kalkıp kaçmış, suyun üzerine eğilip yüzüne bakmıştı. Değişmiş miydi yüzü? Değişmez, dedi, Mehmet Ali, korkma. Suyun koyu yeşil aynasında yanyanaydı yüzleri. Elini soktu Elif, suyu dalgalandırdı. Karıştılar, dağıldılar.

Güneş kurtuluyor. Yerdeki kilimin nakışlarında sessizce çoğalıyor. Odanın dibindeki su bidonu, tabaklık, kırık cama sokulmuş beyaz bezin ucu seçiliyor artık. Yıllardır karşı duvara bakıyor sanki Elif. Duvarın beyazında özlediği eylül güneşini sürdürüyor. Mehmet Ali'nin kareli gömleğinden bir parça, beyaz dişlerinden

güleryüzlü bir resim, çizmelerinden kapkara bir umutsuzluk, kollarından bir sevi yaşatıyor orada. Kimseyle konuşmuyor, hiçbir şey duymuyor. Nerede, ne zamandır bilmiyor artık. Dünyanın herhangi bir yeriydi, herhangi bir yıldı, herhangi bir gelindi o da işte...

Pazartesi ve salı. Bir şey yemedi. Birkaç bardak süt içirdiler zorla. Saçlarımı çözmeyeceğim, diye düşündü bir ara. Çünkü uzun da sürse Mehmet Ali gelebilir. Elleri oturduğu döşeğin örtüsüne sımsıkı yapışmış, buruşup kirlenmiş gelinliği içinde solgun ve yitik bekledi. Şimdi, biraz sonra, akşama, yarın sabah... Gözleri, kocaman iki çukurdu bitkin yüzünde. Duvarın beyazından koparamıyordu onları. Orada gördükleri durmadan değişiyor, çevresindeki her fısıltı resim olup duvara yansıyordu.

Güneş göz alıyor, kör ediyor. Her şey beyaz ve yeşil. Pıtrak gibi bembeyaz dökmüş bir tarlaya serpilmiş insanlar, oradan oraya akan renkli bir gidiş geliş. Derken kalın bir fırçayla karaya boyanıyor her şey. Duvarın orta yerinden bir kara kalın çizgi fışkırıyor yukarı doğru. Çoğalıyor, çatallanıyor, eylül güneşine karasarı lekeler serpiyor. Kan rengi benekler dökülüyor oraya buraya. Bütün bunlar yeryüzünün herhangi bir yerindeki bir kentte, kendi düğününün yapıldığı köyün iki saat uzağındaki bir yerde olup bitiyor. Yoksa Mehmet Ali de o kara lekenin dibine düşmüş kırmızı bir nokta mı?

★

Çok sonra, bitti artık, diye düşündü Elif. Gelinliğini çıkarıp saçlarını çözdü. Avluya çıktı. Dingin bir öğle sonuydu. Bunu ayrımsadı ve zamanın kendisine geri döndüğünü duydu. Mehmet Ali'nin tutkulu, parlak, gururlu gözleri dağılıp dağılıp yeniden beliriyordu durgun

bir suyun yüzünde. Mehmet Ali gitmişti, yoktu. Koca Hayalar göstermemişti ona ölüsünü. Bildiğin gibi kalsın, tanıyamazsın, demişti, ağlamıştı. Sonra güneş çok uzak bir köşesine çekip gitmişti göğün. Her şey çok uzak, ulaşılmaz yerlere gitmişti. Günü dinledi. Bir kurt bir ağacı kemiriyordu. Davulları sustursalar artık, dedi. Mehmet Ali gelmedi çünkü. Rahatça düşündü bunu. Hiçbir umut kırıntısı olmadan içinde. Hiçbir şey beklemeden. O zaman sızısını azaltabileceğini sezdi.

Toprağın coşkun, verimli kokusunu duydu. Yaşamı yeniden yakalayıp tutmak için zaman gerekecekti. Bir şaşkınlık kalacaktı geriye. Acılar dibe çökecekti. Anılar kalacaktı. Bir düğünden, bir seviden, bir türküden, bir yaz gecesinden. Güneşli bir bahçeden. Durgun bir suyun ağaçlarla dolu aynasından. Dayanacağım, diye düşündü. Uzun da olsa alışmak. Boyun eğme değildi ki hem bu, zorunlu bir katılma, gerçeğin ta kendisiydi. İşte şu erik ağacı bir ay sonra çiçek açacaktı. Şimdi bir kurt kemiriyordu gövdesini onun, içini kemirir gibi aynı, ama doğanın dirimi altedecekti onu. Yeniden bahar gelecek ve her şey çiçek açacaktı erikle birlikte. Belki biraz kırgın, biraz soluk, cılız...

Olsun. Bahar gelecekti ya...

Nisan 1980

SELVER

Karmakarışık, iyice seçilemeyen sesler ulaşıyordu kulağına bilinmez bir yerlerden. Söylenip dövünen bir kadının hırçın bağırtısını yatıştırmaya çalışan birkaç erkek sesi, bir tokadın şaklayışı. Devrilen bir sandalye, ürkmüş bir çocuğun bastırılmaz çığlığı.

Karanlık, durgun, ağır bir sıvının içinde yüzüyordu. Soğuk bir esintiyle o yana bu yana ağırca akıp sürükleniyordu gövdesi. Ağırlığı kalmamıştı. Kapkara bir boşluğun içinde eriyip yok olmuştu.

Gözkapağındaki yaranın sızısını duyuyor yeniden. Yaşam ve ölüm geri geliyor. İçinin o dayanılmaz acısı canlanıyor. Belleği uyanıyor, birbirinin üzerine gelişigüzel yığılan resimlere açılıyor.

Yeniden görüyor onları şimdi. Tek tek, geçmişleriyle ve o yabanıl çılgınlıkları içinde. Tanıdıkları, bildikleri var aralarında, bunu iyi anımsıyor. Yıllar yılı aynı mahallede oturduğu, düğünlerine, doğumlarına, ölümlerine gittiği, birlikte olduğu, evine konuk gelmiş, sofrasında oturmuş olanlar. Yirmi yılın orasına burasına şöyle ya da böyle sokulmuşlar. Nedense iyi kötü bölü-

şülmüş bunca yıldan geriye hiçbir güzellik bırakmamaya yemin etmişler...

«Yüz kez öldürün beni,» diye bağırıyor onlara. «Yüz kez öldürün, durmayın!»

Kapısı kilitli bir odada yalnız olduğunu biliyor. Zamanın ne kadar süre dışında kaldığını ise hayır. Dört duvar, kapı, karanlığın içinden geceye açılan koyu mavi küçük pencere boşluğu yavaşça yerlerini buluyor. Getirildiğinde gün bitmemişti. Şimdi karanlık. Getirilişini, kanlı, ağır bir çuval gibi bir köşeye atılışını anımsıyor.

Kollarına girmiş sürümüşlerdi. Sokak kapısının önünde yatıyordu Ali. Daha da tepikliyorlardı oğlunun ölüsünü. Bağırıyordu, sesi çıkmıyordu. Olanca gücüyle bağırıyordu ama sesi yoktu. Debeleniyordu, sımsıkı kavramışlardı. Bükülü bükülüveriyordu dizleri. Sürüklediler, adım atmadı. Oynatmadı bacaklarını, şöyle bir diredi yalnızca. Yere sıkıca basmak istedi. Oysa yer değil, yumuşacık bir şey vardı ayaklarının dibinde.

Döne döne uzaklaşıyordu önceden onun olan, benimdir dediği ne varsa. Çekip götürüyorlardı şimdi tümden yangına dönmüş yuvasından. Sevdiklerinden, sevgili ölülerinden, kendinden, geçmiş ve geleceğinden. Alnında, çıplak ayaklarında soğuk bir esintiyle, hoyrat, acımasız kollar arasında, yürümekle alçacık uçmak arasında sürüklenip gidiyordu. Nereye? Ne önemi var artık!

«Öldürün beni de,» diyordu.

Gülüyorlardı. İğrenç kanlı yüzleri, kirli sarı dişleriyle.

Elini güçlükle kaldırarak açılmayan sol gözüne götürdü. Kan göz çukuruna dolmuş, pıhtılaşıp birbirine yapıştırmıştı gözkapaklarını, kirpiklerini.

«Anne vuruldun» diye bağırmıştı Fazıl yılgıyla.

«Korkma yavrum, ben bu yarayla ölmem. Sen kıpırdama ordan!» diye seslenmişti oğluna dumanın içinden.

Fazıl ölmüştü. Bütün çocukları ölmüştü. İşte o hâlâ yaşıyordu. Yaşıyor muydu? Kendi gövdesinin herhangi bir nesneden öte ne değeri olabilirdi artık. Gereksiz yere yaşayan bir şey. Şimdi bilmediği bir evde, yabancı bir odada, kendi yokluğunun, yıkıntısının adı konamaz derinliğinde yatıyordu ve belki onun mezarı da burasıydı. Evet öyleydi, öyle olmalıydı. Odalar bomboş olacaktı yoksa, sofralar bomboş. Nasıl ve ne demeye yaşayacak ki? Yaşarsa hep yüksek sesle konuşacak kendi kendisiyle, giderilmez sessizlikleri yenebilsin diye.

Az önceki gürültüler yok şimdi. Gece sessiz ve yoğun. Hangi gece bu? Aynı günün gecesi mi? Onu bu odaya kapatıp unuttular mı? Kısa bir merdiveni çıkarmışlardı ite kaka. Ne zamandı bu? Neden ölmemişti daha? Cennet'in, Suna'nın ateşin içinden çıkardığı ölüleri ne olmuştu, evle birlikte gene mi yanmışlardı? Halil neredeydi, yaşıyor muydu?

Belki de öldüm, diye düşündü umutla. Ölüm bu olmalıydı. Bu karanlık, bu bitkinlik, bu sessizlik ve bu korkunç yalnızlık... İşte şimdi cehennemden bir önceki duraktaydı. Az sonra sorgusu yapılacak ve oraya gönderilecekti. Ama korkmuyordu hiç.

Ovanın ortasından ağır ağır geçen bir trenin penceresinden bakıyor. Halil cigara içiyor yanında, kimbilir neler düşünüyor. Güneş batıyor ötelerde. Hava öyle görünür pembe ki elini uzatsan tutulacak sanki. İlkyaz, ağaçlar çiçekte. Yeşilin bin türlüsü ortalıkta. Bir sığırcık sürüsü ansızın havalanıp açılıyor gökyüzünde. Selver düşünüyor ki o gün, cennet bu dünyadadır. Cennet bir ağacın pıtırak gibi çiçek açışı, yağmurun bereketi, bir kuş sürüsünün hep birlikte havalanışındaki şaşırtıcı sevinç, bir meyveyi istekle ısırmak, bir tohumun

dolaylığına düşmesi, güneşin yorulmadan doğup batışıdır. İstemiyor ötesini, cennet burası, bu dünya işte... Ama belki bir yarı da cehennemdir. Bir yaprağın bile bir tersi bir yüzü varsa, iyilik ve kötülük varsa, acı varsa sevinç varsa, bütünü neden yarı cennet yarı cehennem olmasın? Ama gerçekte cennetti ne de olsa. İnsanlar bıkmadan cehenneme çevirmeye uğraşıyorlardı, onlar yaşıyordu bunu elbet...

O zaman böyle düşünmüştü. Sonra da cehennemi görmüştü. Cehennem denen şeyi bu dünyada yaşarken görmüştü.

Kalabalık bir uğultuya kayıyor bilinçsizce. Kopuk kopuk yeniden yaşıyor hepsini, onca ölümü, vahşeti. Bu odadan çıkmalıyım, diye düşünüyor. Buradan çıkmam gerek. Kıpırdamak, kalkmak, kapıyı yerinden söküp sokaklara fırlamak istiyor. Düşüncesi her türlü saldırıyı göğüslemeye hazır hâlâ ama bedeni uymuyor ona. Kıpırtısız, uykuda. Acıya ayık, devinme isteğine yanıtsız. Zorunlu bir teslim oluşun umutsuz, aşağılayıcı, korkuyu geride bırakmış yenilgisinde ölüme eş bir durgunlukta. Acının doruğundaki şokun karşıkonulmaz yorgunluğunda. Öfkesi durmadan pencereye koşuyor, camları kırıyor, kapıyı tekmeliyor, sokaklar boyu koşuyor, çocuklarını öldürenleri bir bir kıstırıp yakalıyor... Cuma'yı, Sucu'yu, Ejder'i, Çolak Emin'i... Hepsini teker teker...

★

Kahvaltı için birkaç yufka ısladı. Sırası mı, diye geçirdi kafasından. Gene de şimdi çay isterler. Yılların aksamamış sabah alışkanlığıyla çaydanlığı ocağa koydu. Titriyordu elleri. Bir çay bardağı musluğun taşına düşüp patladı. Göğsünden başına kızgın bir tel gerildi içinde.

Bu kargaşanın ortasında odun kesilecek zaman mıydı? Sabah karanlığından beri susmayan bir hızarın çok yakından gelen iniltili sesi uzaklardan kopup gelerek sokağa yayılan bağrışmalara, tehdit yüklü ürkütücü haykırışlara karışıyor, gürültüyü daha dayanılmaz, daha sinir bozucu yapıyordu.

— Anne, Ökkeş'in deposunda sopalar kesiliyor, adamlara dağılıyor, sen neden hiç korkmuyorsun?

Fazıl'dı soran. Çeşmeyi kapadı Selver. Avucunda demir musluğun soğukluğunu duydu.

— O adam bize bir şey yapamaz, dedi. Biri kalkışsa bile bu Ökkeş önünü keser alır, korur bizi. Hem dağılır bunlar, herkes evine girer şimdi. Sokağa çıkmak yasak olduysa, asker sürer götürür birazdan hepsini.

Pencereye yürüdü. Perdenin kıyısından sokağa baktı. Köprünün ordan bağrışarak akıp gelen kalabalığı gördü. Tanıdık yüzler vardı içlerinde. Süleyman'ı seçti yürüyüşünden. Kollarını savurarak iki yana devrile devrile başı çekmekteydi. Hasan, Cuma, Sucu Metin daha gerideydiler. Cuma'nın elinde arada kalabalığa batıp çıkan değişik bir bayrak sallanıyordu. Tam karşılarındaki odun deposunun önü adam kaynıyor, Ökkeş'in iki oğlu kesilen sopaları dağıtıyorlardı birikenlere.

Yalağın içindeki bardak kırıklarını topladı. Demliğe çay koydu. Beynindeki uğultu dışarının gürültüsüyle birlikte çoğalıyor, seçip ayıramıyordu kalabalıktan gelen sesleri. Dolabı açıp kapadı ne alacağını anımsayamadan. Evin içindeki tedirginliği, koşuşmayı, korkuyu yakaladı mutfağın ortasında bir an sendelerken.

— Neden toplanıyorlar, ne diye bağırıp dururlar böyle?

Mutfak kapısına dayanmış yanıt bekliyor çocuklarından. Üç oğlan sözcükleri birbirlerinin ağzından kaparak anlaşılmaz şeyler söylüyorlar. İki öğretmenin cena-

zeleri dün kalkacakken olaylar çıkmış ya, e biliyor, ne olmuş, hani devlet kuvvetleri gelip kaldıracaktı, halk niçin karışıyor buna? Hem onların ne ilgisi var bütün bunlarla. Bir şeye karışmadılar ki? Bugün başka şeye mi çevirmişler, neye yani, ne demek oluyor bu?

— Oturun, dedi. Dolanıp durmayın. Örtün camları kapıları. Bir şey olacağı yok.

Bir tabağa peynir doğradı. Her şey ufalanıyordu elinin altında sanki. Ellerine egemen olamıyordu. Pelte gibiydi her yanı. Ayakları ağırdılar yalnız, dopdoluydular. İçi boşalıp ayaklarına akmıştı.

Halil geldi. Şaşkındı, korku içindeydi, bembeyazdı yüzü.

— Ortalığın durumu çok bozuk, dedi. Çarşıyı dağıtmışlar, dükkânın camlarını indirmişler. Eşyalar daha duruyor içerde. Bir otelden iki battaniye buldum, önlerine gerdim. Korkuyorum ben, gidelim evden...

— Nereye? dedi Selver.

— Neresi olursa. Bırak şimdi çayı bilmem neyi de evde durmayalım...

— Bir yere gidemeyiz. Senin bu işlerle uğraşan çocuğun yok. Sen bir siyaset adamı da değilsin neden korkarsın?

— Selver bunlar nasıl bağırırlar duymaz mısın? Bunlar başımıza bir iş getirirler.

— Bir şey olmaz. Bizim kime ne ettiğimiz var da? En az binlerceyiz burada bize olan herkese olur. Yirmi yıl burada oturdum kimseden bir şeylik görmedim. Komşularım bana bir şey yapmaz!

— Kalamayız burada ortalık ayağa kalkmış, her yan yanıyor. Polisi askeri giremiyor mahalleye... Deli misin be kadın, bırak şimdi yemeği içmeyi!

— Çocukları yatıştıracağına korku salıyorsun? Madem yollar tutuldu, nasıl çıkıp nereye gideceğiz? Sen

o kadar korkuyorsan çık git, ben evimi bırakmam...

İyice yakın şimdi sesler. İyice seçiliyor kargışlamalar, küfürler, coşturucu savsözler. Ölüm çığlıkları, öldürme çağrıları. Selver, ama neden, diye düşünüyor, durup dururken neden? Bir düşmanlığımız vardı da biz mi bilmiyorduk. Kulun hesabı kuldan mı sorulurmuş, hangi gâvurdan geldik de öldüreceklermiş bizi, ne etmişiz onlara?

Haydin! sesleri alçacık toprak damları, taş döşeli sokak aralarını dolanıp yağmur yüklü bulutlara doğru yükseliyor. Yapraklarını dökmüş, ıslak kapkara ağaçlar soba borularının kustuğu dumanla buğulanıyor. Gürültü önü alınmaz bir kargaşaya varıyor gitgide.

Perdenin daracık aralığından gözlerini sokağın görebildiği her yöresinde dolaştırdı. Damlar, baca arkaları, balkonlar, kapı önleri dopdoluydu. Nereden, nasıl, ne çabuk bir araya gelmişler, böylesine korkunç bir amaçla insanlıktan ne zaman çıkmışlardı? Hepsinin ellerinde her türlü silah vardı. Oduncu kulübesinin içinde, burnundan aşağısı mendille bağlı birisi sipere yatmış, elinde kocaman bir tüfekle bekliyordu.

Çabucak döndü Selver oturma odasına, çocuklarına doğru koştu. Aynı anda camlar şangırtılarla parçalanmaya başladı. Taş, kurşun, ateş yağıyordu üzerlerine.

— Gittik yavrum, diye bağırdı. Ağızüstü yatın, doğrulmayın sakın vurulursunuz!

Bağırıyordu. Gizlenin, diyordu. Çocuklarının her birini bir yerlere, dolaplara, somya altlarına, banyoya, koridora ateş ulaşmayacak yerlere sokuyor, odadan odaya koşuyor, kapıları çekiyor, tutuşan yerleri söndürmeye çalışıyordu. Halil'e söyleniyor, ağlayıp duran gebe gelini Cennet'i yatıştırmaya uğraşıyordu.

Kapılar delik deşik. Yatak odası yanıyor. Neden oluyor bunlar, diye bağırıyor Cennet panik içinde. Ne oluyor, ne oluyor?

Bir ara kesiliyor ateş. Bağırtılar, sonra sessizlik. Cama koştu Selver. Alt kat tümüyle yanıyor. İçerden kadın, çocuk çığlıkları geliyor. Kiracıları Hüseyin sokak kapısının önünde yatıyor boylu boyunca. Yola doğru atmışlar ölüsünü. Elleri kapkara yanmış, kömürleşmiş. Başına toplanmışlar, kimisi tekmeliyor, kimi kafasına odunla vuruyor, kimi üstünü başını parçalıyor... delirmişler, azmışlar!

Yeniden yılgıyla koştu içeriye. Yatak odasındaki tahta dolabın kapakları kıvılcımlarla çatırdıyor, alevler homurtuyla çoğalıyor. Oğlanlar bağrışıyorlar.

— Yatın, diye yalvarıyor Selver. Sakın kalkmayın yerden.

Bir kilimi alevlerin üzerine var gücüyle savurup kaldırıyor, boğuşuyor ateşle.

Bir kurşunun boğuk sesi odalar dolusu çoğalıp uğuldadı. Issız vadileri dolanıp yankılandı, uzadı. Suna'nın düştüğünü gördü Selver. Kapıya tutundu önce, yavaşça düştü öyle, bir anda oldu bu. Şaşkınlıkla, yakınır gibi, tükenen soluğuyla anasını çağırdı. Kanı çekiliverdi esmer yüzünün. Çarşaf gibi beyazladı. Konuşmak istedi, sarılmak istedi üzerine kapanan anasına, gücü yetmedi. Ağzı bildiği sözcüklerin tümünü unutuverdi.

Oradaydılar. Fazıl, Ahmet, Ali, Cennet. Hepsi gördüler taş kesilerek.

— Bakmayın, diye fısıldadı Selver. Bakmayın yavrularım, gizlenin...

Cennet'i mutfağa doğru yürüttü Ahmet omuzlarından tutup yönelterek. Hırçın bir kendinden geçmeyle deli gibi dönenip ağlayan karısını duvar dibine oturtmaya çalıştı.

Kızının şakağındaki kapkara delikten boşanan kanı durdurmak istermiş gibi elini bastırdı oraya Selver. Ağzının kıyısından sızan kanı sildi, on beş yıldır okşa-

dığı güzel yüzünü okşadı son kez. Umarsız bir yaşama isteğiyle açık kalmış gözlerine baktı Suna'sının, korkunç bir umutsuzluk ve onulmayacak bir yalnızlık duygusu ile...

— Anne, yengem de vuruldu!

Ali'nin acı dolu çığlığıyla ayıldı Selver. Ölmek isteği, öyle yoğun, dayanılmaz, kopkoyuydu içinde. Gözyaşları yıllar yılı içinde birikip kalmış da tümü o an boşalıvermiş gibi akıyordu.

Sürünerek Ali'nin sesine doğru gitti. Cennet mutfağın eşiğinde yatıyordu. Başının yanında birikmiş kan gölcüğüne batıyordu saçları, hızla ıslanıyordu. Ellerini kocaman karnının üstüne koymuştu. Çocuğunu korumak ister gibi kavuşturmaya uğraşıyor, beceremiyordu. Az ötesinde yanan kapıdan yükselen alevler iri kara gözlerinde yalazlanıyordu.

— Yaşıyor daha, diyor Ahmet. Teslim oluyorum ben, hastaneye götüreceğim onu...

— Çıkma yavrum, diyor Selver, seni de öldürürler, hem de yetişemezsin!

Dinlemiyor bile. Kucaklıyor karısını. Önüne atılan anasını itiyor. Merdivenlere yöneliyor. Ağırca dengelemeye çalıştığı ince gövdesi dumanın içinde yitiyor.

— Yapma, diye bağırıyor Selver, bir hıçkırık nöbeti içinde yere kapaklanıp dövünerek. Çıkar çıkmaz vururlar ikinizi de...

Yakarıyor ağlayarak.

Tanrım sen buna razı gelemezsin, diyor. Doğru bulmazsın bu yapılanları ki biz de senin kulların değil miyiz? Ben kime ne yaptım, çocuklarım ne yaptı? Onları istemezsin yanına böyle tay gibi genç. Yaşamalarını bu kadar kısa mı yazdın ki? Daha ne gördüler... Onlar için yalvarırım sana, savuştur bu belayı, beni al alacaksan. Niye beni kargışlarlar tanrım, kim susadı kanımıza? Ben

bunu hak edecek ne yaptım da şimdi böyle aralıktayız? Tepemize yağdırdıkları bu zulüm niye ille bizedir, dindar, sofu olamadımsa da içim engindir. Şu azgın kullarının yaptıklarından daha kötü ne yaptım da bana düştü bu ateş? Tanrım senden olamaz. Başkasıdır bunları saldırtan üstümüze. Başkasıdır böyle delirten ki hangi düşüncedir bilemem insanını böyle hor kullanır, kullandırır...

Ateş gene kesiliyor. Bir şamata kopuyor dışarda. Deli gibi balkona koşuyor Selver. Sokağın orta yerinde çaprazlama Ahmet'in üstünde yatıyor Cennet. Yüklü karnı deşilmiş, sekiz aylık bebeğinin kana bulanmış minicik gövdesi görünüyor.

Balkon demirlerine tutunup çöküyor olduğu yere. Bağırıyor, bağırıyor sesi tükenene dek...

— Sizi adamlıktan çıkarmışlar, kim saldırtıyor sizi böyle? Sonradan kendinize şaşacaksınız, utanacaksınız, kurtulamayacaksınız bu pislikten. Bizim ölümümüzde ne var, biz ölürüz ama kalanımızla gene birlikte yaşamayacak mısınız? Bu ne vicdandır, ne yürektir ki sizin ananız bacınız, karılarınız yok mu, hiç olmamış mıdır? Yavrularımı tükettiniz, ne istersiniz haydi vurun beni de artık...

Bir sövgü yağmuru oluyor yanıt. Bir kurşun göz kapağını alıp götürüyor. Elini gözüne bastırıyor Selver, kan doluyor avucuna. Sürünerek, bir kan denizinde yüzerek içeri giriyor. Kan içinde boğuluyor sanki. Ateş, kan, ölüm. Hep ölüm...

Eve saldırıyorlar şimdi. Sokak kapısına yükleniyorlar.

— Durmayın artık, diyor Fazıl'la Ali'ye. İneceğiz artık. Bizi öldürmeye öldürürler ama ölümüzü asker, birileri toplar belki. Burada dumandan boğulup yanacağız. Suna'yı da indirelim.

Yüznumara kapısını tekmeleyerek bağırıyor kocasına.

— Çık teslim ol! Yavrularımız hep öldü. Bizi de öldürsünler. Artık yaşamanın anlamı kaldı mı, biz ana baba olarak kendimizi ne yapacağız?

— Biz yanalım da ölelim, diyor Halil. Biz yanarak öleceğiz. Teslim olmam. Bir direk kalırsa eğer altında gizleniriz. Ölelim, önemli değil!

Sokak kapısı gürültüyle yangının, dumanın içine yıkılıyor, içeri doluşuyorlar.

Evet, diye düşünüyor Selver. Ölümün hiçbir anlamı yok. Artık ölümü anlayamıyor. Her yerde görüyor onu yalnızca. Ölümü iliklerinde duyuyor, apaçık görüyor. Düşen, yıkılan, yanan, devrilen her şeyde, havada ölüm. Sabahtan beri sallanıp duruyor başlarının üzerinde. Teker teker alıyor onları. Önce değip geçiverecekmiş sanmıştı. Bitecek ve yeniden hep birlikte sofraya oturabilecekler, yaralarını sarıp yaşayıp gidecekler. Ama öyle olmamıştı işte...

Ölgünce bıraktı ellerini iki yanına. Kanadı kırık bir kuşun uçmaya çabalamış da beceremediği yorgunluğunda, başarısız, bitkin.

Merdivenlerden indiriyorlar. Alevleri yararak. Sürükleyip tekmeleyerek indiriyorlar. Önünde Ali ve Fazıl. Halil en arkada. Onun bağırtısını duydu ilkin Selver, döndü ve başına inip kalkan demiri gördü, yıkılışını, birkaç basamak yuvarlanıp öylece kalışını.

Fazıl'a kapıda görünür görünmez sıktılar kurşunu. Hemen düşmedi. İki adam kollarına girip yola doğru çektiler. O zaman Ali'yi gördü sokağın ortasında kan içinde yatarken. Her şey bitmişti. İşte şimdi bitmişti.

— Yüz kez öldürün beni, diye bağırdı. Yüz kez, yüz kez yüz kez...

★

Sessiz, koyu, kara gece.

Şimdi burda bitik ve yaralı yatan kendisi miydi? Selver diye biri miydi? O muydu? Bir daha kendisi olabilir miydi? Algılayamıyordu artık, anlayamıyordu. Nasıl bir anayım ki ben, diye düşündü, hâlâ yaşıyorum. Kim bilebilirdi şimdi onun kadar ana olmanın ne demek olduğunu. Ana olmanın doyulmaz güzelliğinin bir günde nasıl acılı bir kahıra dönüşebileceğini kim anlayabilirdi böylesine. Bir bahçe fidan dikmişti, bir dakikada kırdırmışlardı. Yirmi bir, on dokuz, on yedi yaşlarında üç oğlunu, on beş yaşında kızını, kocasını, gebe gelinini yitirmişti. Yitirebileceği her şeyi yitirmişti. Yeniden elde edemeyeceği ne varsa, tümünü.

Bulunduğu çukur derinleşiyor. Gitgide daha derine gömülüyor. Kulaklarında patlayıp dağılan her şeyin sesi, paramparça olmuş yaşamının. Ne inanılmaz şeydi bu. Bir günde, bir saatte, bir anda hem de. Bu nasıl bir kindi ki kim büyütmüştü onu, nasıl ve ne zaman? Bu ne inanılmaz düşmanlıktı ki kim ekmişti tohumunu, neden ve nasıl? Neydi ki bu, insanı insana kurt edecek gücü nerdendi?

Düşüncesini sürdüremiyor. Kopuk kopuk her şey. Sallantılı bir gelgitin ortasında yeniden yitiriyor kendini. Düşle gerçeğin ayrılmaz karmaşasında boşalıyor belleği.

Nice sonra anahtarın kilitte dönüşünü, kapının açılışını duyuyor belli belirsiz. Kendine, kapıya dönüyor hızla. Dışardan vuran cılız ışıkta kalın, kısa bir gövdenin gölgesini görüyor kısa bir an. Sonra yavaşça kapanıyor kapı ve yeniden dönüyor anahtar kilitte.

Tıkanır gibi oldu Selver. Dili tutuk, yılgıyla buz kesilmiş ve ölümü delice özleyerek bekledi kıpırdamadan. Yalnızca elleriyle iki yanını yokladı. Halının yumuşak, yıpranmamış yönünü duydu avuçlarında. Ellerindeki

yanıklar sızladı. Acıyla, usulca inledi. Karanlıkta üzerine eğilen gövdenin soluğunu, sıcaklığını ayırdetti.

Doğrulmayı denedi tüm gücünü zorlayarak. Gövdesini yana savurmaya çalıştı. Yakaladı adam. Bacaklarını kadının iki yanına atarak diz çöktü. Elleriyle başını kavrayıp bastırdı. Debelendi Selver. Hırıltılı, boğuk bir ses çıktı boğazından. Alçak sesle sövdü öteki. Bildiği bütün küfürleri sıralayarak hoyratça soydu kadının belden aşağısını. Giysisinin göğsünü bir çekişte yırtıp parçaladı. Selver'in, saçlarına yapışan güçsüz ellerinden sıyırdı başını. Tokatladı onu öfkeyle. Kıpırtısız kalıncaya kadar bastırdı, tuttu başını, ağzını eliyle kapatarak.

Yarasının yeniden açıldığını anladı Selver. Yalnız onu. Yüzüne, ağzına akıyordu kan gözünden aşağı. Dilinde tuzlu tadını duydu kanının. Yoksa ağlıyor muydu? Hiçbir acı, gövdesine değen hiçbir şey ulaşamıyordu ona. Tüm duyularını yitirmişti sanki. Oraya gelişigüzel atılmış bir ölüydü. Bir teslim oluş bile olamazdı bu. Yalnızca artık bilincine varılamayan bir şey...

Öylesine aşağılanmış, acımasızlığın öyle inanılmayacak olanını görmüş, öyle korkunç şeyler yaşamıştı ki artık hiçbir şey duymuyordu. Karşı koyacak gücü kalmamıştı. Korunma içgüdüsünü bile yitirmişti.

Bu yüzden ölüydü adamın altındaki gövde. Henüz sıcak, katılaşmamış bir cesetti. Bu gevşemiş gövdeyi aldı içine. Kadının buz gibi soluğu duyulur duyulmazdı parmaklarında. Ilık bir sıvıya battı eli, aldırmadı, abandı, verdi gövdesini verdi, iğrenç ve acımasız. Hayvanca ve kin dolu.

Karanlığın sesini duydu Selver. Kendi sesini. Toprağın ve bataklığın. Rüzgârda sallanan ağaçların yaprak döküşlerini. Geçmiş zamanları, insanları, yerleri anlatan binlerce uğultu içinde, mürekkebi ıslanıp dağılmış

karmakarışık bir sayfa yazı gibi okunmaz kendi yaşamını duydu. Hiçliğini, yok oluşunu. O korkunç aşağılanmanın artık acıtmayan umarsızlığı içinde kaskatı kaldı. Öldüm artık, diye düşündü. Öldüm ve sonunda bitti artık.

Sonra başkaları geldi. Birer birer geldiler ve gittiler. Kaç kişiydiler, ne kadar sürdü, kavrama gücünü yitirmişti. Durmadan lağım suyu boşalıyordu üstüne. Kara, pis. Bir bataklıktaydı, ağır ağır gömülüyordu. Dünyanın tüm tren düdükleri, tüm kornaları, tüm zilleri hep birden çalıyordu.

Karanlıkta, şişmiş yaralı elleriyle gövdesini yokladı. Belinden aşağısı çıplaktı. Gömleğinin eteklerini karnına, bacaklarına doğru çekip örtmeye çalıştı içgüdüsüyle. Bacaklarının içinde bulunduğu çukurda soğuktan uyuştuğunu, ıslak, yapışkan ve pis kokulu bir sıvıda parça parça dağılıp eridiğini sandı. Üşüyordu. Sarsılarak ürperiyordu. Dişleri engellenmez bir titremeyle birbirine çarpıyor, takırdıyordu. İç bulantısını bastıramadı, ardarda öğürmeye başladı. Sonra boşaldı gövdesi. Uykuya geçişin uyuşuk rahatlığına sığındı, öylece kaldı.

Karanlığın açılışını yakaladı. O zaman uyumuş olduğunu, soğuktan kaskatı kesildiğini ayrımsadı. Karanlık perdelerin yavaşça koyu maviye, maviye, sarıya ve beyaza dönüşünü izledi. Ancak bir gözünü açabiliyordu. Şişmiş kapanmış gözünden akıp kurumuş kanlar yüzünün derisini germişti.

Sabahın erken sessizliğinde teneke bir saçağa belirli aralıklarla damlayan suyun sesini dinledi. Yağmur yağıyor olmalıydı. Tütüyor olmalıydı yanan yerler. Gökyüzünde bu kentin göğünde görülmemiş kara dumanlar biriktiriyor olmalıydılar.

Yağmuru özledi, suyu. Yağmurun altında olmayı,

ıslanmayı, yıkanmayı bol sularla. Günlerce yıkanabilirdi. Günlerce yıkansa bıkmayacaktı.

Ölmemişti... Suyu özlüyordu. Öldürmemiş, daha kötüsünü yapmışlardı. Ölümü ona çok görmüşlerdi. Gitmeliydi buradan. Şimdi hemen çıkmalıydı artık.

Yavaşça doğruldu. Sürünerek çamaşırını, etekliğini arandı. Güçlükle oturduğu yerden bacaklarına geçirdi onları. Göğsünü örtmeye çabaladı. Kapıya doğru süründü soluk soluğa. Uzanıp kapının kolunu bastırdı.

Elini gördü o zaman. Yaralı bir hayvanın pençesi gibi kan içinde, kapkaraydı. Öfkesi patladı birden, bağırmaya, kapıyı sarsmaya başladı var gücüyle. Kolayca açıldı kapı. Açık bırakmışlardı demek, çekip gitsin istemişlerdi. Yapabileceklerinin hepsini yapmışlardı nasıl olsa...

Süründü. Daracık bir holde buldu kendini, yoksul ve dağınıktı. Sahanlığı geçti, birkaç basamak merdiveni indi emekleyerek. Son basamakta duvara tutunarak dikeldi. Soluklandı. Sokak kapısını aralayınca dışarının donuk aydınlığından ölgün bir ışık demeti uzandı yüzüne, sabah ayazı keskince yaktı yanaklarını. Günü duydu teninde. Temiz kokusunu aldı taze sabahın. Uyanıyordu. Ona yaşamak görevi düşmüştü. Ağlamak istedi ama hemen caydı. Ağlamayacaktı. Acısını boşaltmayacaktı ki öfkesi yerinde dursun...

Kapının önünde durdu. Birkaç adım attı, denedi bacaklarının gücünü. Islak, kabarmış toprağa bastı çıplak ayaklarıyla, tabanlarında sızılı bir üşümeyle ağırca yürüdü. Korkunç bir acemilik duygusu içinde, hiç bilmediği bir ülkeye gelmiş de orada yürüyormuş gibi...

Mayıs 1981

SALİHA

Bir eliyle yeldirmesini başına atarken öbürüyle önüne dikelip yolunu kesmek isteyen kocasını yana sıyırdı. Kapıyı açtı. Eteğine dolanan küçük kızını kucakladı ve cayıp bıraktı. Merdivenlere yöneldi, ayakları birbirine dolaşarak hızla indi basamakları. Sonra artık duymadı adamın bağırışlarını ardından.

Sokak kapısının önünde bir an duraladı. Soğuk, gergin, yaralı havayı soludu göğsü sıkışarak. Sendeledi. Boğazına dek yükselen bir hıçkırığı yuttu. Sulanan gözlerini açıp kapadı. Acınıp dövünecek, yerinip ağlanacak zaman mı, diye düşündü çabucak. Bir şeyler yapma zorunluluğunun kendisine düşmüş kaçınılmazlığını yeniden kavradı. Korkusunun her şeyi göze alma korkusuzluğuna dönüşmüş olduğunu ayrımsadı belli belirsiz. Yokuş aşağı yürüdü.

Uzaklardan yankılanıp gelen silah seslerinin, dumanın ve yanık kokularının, kararıp yıkılmış bahçe duvarlarının arasında yürüdü. Burada anayola inen ön sokakta yakılıp yıkılacak hiçbir şey kalmamıştı sanki. Bomboştu. Onun evine arkadan, bir alt sokaktan saldırıyorlardı şimdi. Daha ne kadar dayanabilirlerdi evdekiler?

Ölmeyecekler, diye bağırmak istedi sesinin çıktığınca ve yeterince çabuk davranamamanın karmakarışık sıkıntısını yaşadı. Bir yaz gecesi göğü gelip geçti belleğinin bir ucundan. Binlerce yıldız yanıp söndü gözlerinde. İnce bir kan şeridi mutfağın betonu üzerinde yayılıp çoğaldı. Dehşet içinde düşündü kızını, mavi çiçekli beyaz bir gecelik kana bulandı. Gecikmişlik suçluluğuna yakın bir kahırla yüreğine kor bastırılmış gibi bir yanma oldu içinde. Kurtulacak, diye düşündü. Hayır, ölmeyecek. Yetişip kurtaracağım onu. Bir araba bulmalıyım ki...

Düşüncesi daha ne ve nasıl yapacağını belirlememiş ama içgüdüsü bir şeyler yapmaya kesinlikle ayarlı, onu gitmesi gereken yere doğru itip yönelterek nerelerden geçtiğini iyice ayıramadan yüzlerce kez geçtiği taş döşeli dar sokaklar boyunca yürüdü.

Başı mı dönüyor, ayakları mı kopuk gövdesinden? Olduğu yerde dönüp duruyor mu yoksa? Nereye ulaşmaya çalışıyor, kimi çağıracak? Güçsüz elini karnına bastırıyor Gülten'i, parmakları kıpkızıl oluyor. İyiyim, diyor, üzülme ölmem annem... Bir perdenin aralığında gülümsüyor, bir aynanın önünde saçlarını tarıyor. Rüzgârlı bir bahçede ince gövdesi salınarak çamaşır topluyor. Hamur teknesine batıp çıkan elindeki mavi taşlı yüzük bir görünüp bir kayboluyor. İnce bir kan şeridi betonun üzerinde yayılıyor. Salman! diye bağırıyor Saliha, Salman, kızı vurdular! Enli bir fırçayı kirece batırıyor. Saçları birdenbire ağarıyor.

Salman'a duyduğu kızgınlığı kovalamaya çalıştı içinden. Ölmekten korkuyordu o. Korkunun işe yaramazlığını anlamıyordu. Gizlenip öylece beklerlerse evde, kurtulurlar sanıyordu. Gece Gülten'le ikisi pencere dibinde sabaha kadar beklemişler, Salman yatmış uyumuştu. Saldıran olursa uyandırırsın, demişti. Ortalık durgun, yok bir şey be, senin kuruntuların. Şimdi de yolunu kesme-

ye kalkıyordu işte. Gitme, diye bağırıyordu. Bırakma bizi. Ölürsek birlikte ölelim, çıkar çıkmaz vururlar seni!

İki gün önce çayeviyken şimdi bir yangın yeri olan köşeyi döndü. Üç yol ağzına dek koştu rüzgâra direnerek. Her an sırtına saplanıverecek bir kurşunu bekleyip korku duymadan, çaresizliğini umuda dönüştürme çabasından caymadan, yenilgisini inanılmaz bir biçimde ve onarabildiğince onarma isteğinin verdiği güçle koştu, koştu...

Biber kızartması ve sarmısak kokularıyla baygınlaşmış bir yaz ikindisinde koşuyor. Bütün mahalle oraya koşuyor. Yağ gelmiş bakkal Şükrü'ye. Çayevinin radyosundan oynak bir türkü yükseliyor. Koşuyor Saliha, ayak sesleri top oynayan çocukların gürültülü, neşeli çığlıklarına karışarak. Bilezikleri şıngır şıngır oynuyor kolunda. Sardunya saksılarını suluyor. Salman rakısına su katıyor. Gece sefaları hep birden açıyorlar. Radyo yeni bir türküye geçmiş. «Pınarbaşı ben olayım. Bulanırsam bulanayım.» Bulanıyor Gülten'in bakışları. Kanı çekiliyor yüzünün. Gitme, diyor Salman.

— Polis! diye bağırdı. Kimse yok mu orda, polis...

Karakolun önünde buldu kendini. Bütün camlar kırılmıştı. Bir otomatik silahın çok yakından gelen takırtısı duyuluyordu.

— Çekil ordan kadın, diye bağırdı birisi içerden! Vurulacaksın.

— Yardım edin, dedi Saliha. Kızım ölüyor, evimizi yaktılar.

— Git burdan, görmüyor musun bizim de güvenliğimiz yok...

— Nereye gideyim gözünü seveyim, polis de mi kovalayacak bizi onlar gibi?

— Hükümet'e git. Kurtulanlar oraya sığınıyor...

Bir karabasandaydı sanki. Şu son iki günü gerçekten

yaşamış mıydı? Yaşıyor muydu şimdi o? Yaşamıyordu ve uyanıverecekti birdenbire. Hep uyanmayı bekliyor ama uyanamıyordu nedense. Korkunç ve inanılmazdı her şey ama bitmiyordu işte. Duvar diplerine gizlenerek, sağı solu kollayarak yürüdü cadde boyunca. Darmadağınık olmuş çarşıyı geçti. Bırakılmış, çıkılıp gidilmiş bir kentti sanki. Bir zamanlar kimseler yaşamamıştı burda. Ya da kıran girmiş, birkaç günde kim var kim yok ölmüş, dağılmıştı. Kurtulanlar Hükümet'e sığınıyorlarmış. Kurtulanlar var mı? Nasıl kurtulmuşlar, kim kurtarmış onları?

Alana açılan sokağın başına vardı. Durup soluklandı. Yorgunluğunu duydu, bildi. Oracığa oturup uzun bir ağıda başlama isteği kabardı içinde ama 'sonra', diye geçirdi usundan. Hemen de ürküntüyle sildi düşüncesinden 'sonra' yı. Sonrasını. Yekindi, dümdüz yürüdü.

Çiçekli pazen giysisinin üstüne kara yeldirmesi savrularak, çıplak ayaklarında kızının kanına bulanmış plastik terliklerle, acıdan katılmış da gövdesi esnekliğini yitirmiş gibi dimdik, alanı bir baştan öbür başa geçti. Ona buna çarpıp iteleyerek, önüne çıkanı sıyırarak. Hızla yuvarlanan bir kayanın amansız durdurulmazlığıyla.

Şaşkınlık ve ürküntüyle o büyük yapının önünde bekleşen, neyi, kimi, ne için beklediklerini bilmeden öylece durup bekleşen kalabalığın arasından geçti. Kimseyi görmeden. Kana, çamura, ise bulanmış acı dolu yüzleri, enseleri, çıplak ayakları, düşkün ve hırpalanmış gövdeleri tanıyıp çıkaramadan. Duymadan alanın tepesinde dönüp duran ve bütün sesleri, hıçkırıkları, yakarışları, ilenmeleri bastıran helikopterin gürültüsünü. Önünde askerlerin, polislerin kaynaştığı, oradan oraya koşturup durdukları ve askeri - resmi taşıtların ölü böcekler gibi dizilmiş oldukları geniş kapıya doğru koştu. Dört beş basamaklık merdiveni çabucak atlayıp sahanlığa çıktı. Orada durdu ve ne yapacağına karar vere-

memiş bir şaşkınlıkla başını kaldırarak «Hükümet»in pencerelerine baktı uzun uzun.

İçeri girip çıkan, merdivenlerde oturmuş ağlayan, alt kat pencerelerine yaklaşıp uzaklaşan insanlara, acıları yüzlerinde bekleyiş olup donmuş, yaralarını duyan ama neden, nasıl olduğunu anlayamayan onca insana baktı sonra. Ne bekliyorlardı? Kendilerini buraya atmışlar, güvenceye almışlardı belki ama, o mahalle içlerinde yanan evlerde, bombalanan damlarda kalanlar ne olacaktı?

Sahanlığın ortasında, iki kanadı da ardına dek açık kocaman kapının önünde duruyor. Bükülüyor mu bacakları, yıkılıyor mu yoksa? Hayır, yok hayır. Evinde üst kattan bahçeye inen tahta merdivenin sahanlığında duruyor. Çamaşır dolu bir sepeti kaldırıp beline dayıyor. Hafif bir esintiyle sallanan kavak yapraklarının hışırtısı uzak bir radyodan gelen 'saz eserleri'ne karışıyor. Merdiven kararıyor yavaş yavaş, akşam mı oluyor? Kararıp daralıyor. Halka halka genişleyip gene daralıyor. Daralıp daralıp genişliyor, açılıp açılıp kapanıyor ve birden patlayıp dağılıyor. Kan içinde bahçeye yuvarlanıyor Saliha. Bacakları kopmuş ama acımıyor hiçbir yeri. Yorgunluğa benzer bir kesiklik yalnızca gövdesinde. Güller tutuşmuş, alev alev yanıyorlar. Bacaklarını alıp yerlerine takıyor. Yıkılmış bahçe kapısından atlayıp koşuyor, koşuyor...

— Gir içeri bacı, otur bir yana dinlen.

Genç bir polis içeriye doğru iteliyordu. Ter içindeydi her yanı. Diretmese çöküverecekti sanki; öyle güçsüzdü bacakları. Ama bir koyverse kendini bitecekti her şey iyi biliyordu. Kapıya verdi gövdesini, iyice dayandı, inatla ayakta kalmaya savaştı. Kendi sesinden güç almak istermiş gibi bağırdı sonra.

— Bir araba verin bana. Bir araba, asker verin de

evimi kurtarayım. Çocuklarım yanıyor, kızımı hastaneye götürmek ister... Konu komşu bittik iki gündür, ölümüz yaralımız var. Daha da saldırırlar. Dayanacak hal kalmamıştır artık kimsede. Asker gelsin içerlere...

— Mahallelere girilmiyor. Kurtulanlar buraya alınıyor şimdilik.

— İki gündür girilmiştir mahallelere, evlere, insanların kanına da...

Sesi yavaşlayıp acılı bir ağıda dönüşüyor, uzayıp tizleşiyor o denetlenmez kendini koyverişi içinde.

— Deprem değil, sel değil, düşman desen hiç değil. Ölülerimize ecel gelip kanser, verem, salgın, kıtlıktan kıran girmiş de değildir. Öyleyse nedir ve nedendir ki? Kim kimi kırmış kırdırmış ve de bu hükümet iki gündür burada ne demeye bekleyip durup kalmıştır? Ah Allahım kendini kurtaran kurtarıyor ha? Yoktur başka tutamak...

— Gir içeri bacı, bağırıp durma burda. Zaten acılı herkes...

Hâlâ kolundan çekiştiren polisi yana itti. Başını kaldırarak kalabalığa baktı. Sesine katılacak bir ses, bir yanıt bekledi. Sesi uzaklardan gelen silah takırtılarının arasında havada asılı kaldı. Bir iki polis daha koştu, kapıdan çekip içeri almaya çalıştılar. Ayak diredi, öfkeyle bağırdı.

— Bırakın beni. Bırakın da gidin orda adam kesenleri toplayın işiniz yoksa...

— Güçlük çıkarma bacı. Böyle kapıda durmak yasak.

— Ev basmak, yakmak, adam kesmek yasak değil mi? Devletin kapısından medet ummak yasak da bebelere kurşun sıkmak yasak değil mi?

— Bak ama biz burda milleti yatıştırmaya çalışıyoruz sen inadına kışkırtıyorsun. Hadi çekil burdan, ya

içeri ya dışarı...

— Üç gündür kışkırtıcı bir tek adam bulamadınız değil mi? Gidinin hırsız kovalayanları sizi! Bula bula beni buldunuz işte ne durursunuz!

Üzerine atılan polisleri savurup kurtardı kendini. Kolunu kaldırımın dibindeki parlak, yepyeni, kara arabalara uzatıp merdivenin dibinde birikmiş kalabalığa bakarak sordu.

— Kimindir bunlar, nerde bunların sahipleri? Niye çalıştırmazlar yatırırlar burda ki canlar kırılır ötede?

Sesler yükseldi topluluktan, kaygılı bir kaynaşma oldu. Bağırdılar, uyanmış ve bıkkın.

— Bakanların —bakanlar geldi— bakanlar - bakanların arabaları.

— Bakanlar ha. Neye bakıyormuş bunlar?

O düzensiz, cılız koro yanıtladı gene.

— İçişleri - işleri - adalet -let. Yukarda- yukardalar. Toplantı var.

Döndü. Öfkeden delirmiş gibi, kanı çekilmiş yüzünde önüne geçilmez bir kararlılıkla kapıya atıldı. Yolunu kesmek için önüne çıkanları yana itip usa sığmaz bir çabukluk ve sakınmazlıkla üst kata çıkan merdivenlere koştu. Ardında koşuşma ve bağrışmalar duydu ama dönüp bakmadı artık.

Eli bitkin gövdesine destek etmeye çalıştığı tırabzanın parlak tahtası üzerinde kayarken yeniden duydu dayanılmaz yorgunluğunu. Bir yağmur boşandı geçti saçak altlarını yalnızca nemlendirerek, gençliğinin en uzak günlerinden çabucak. Tozlu bir süpürgeyi kapı eşiğine vurup silkeledi sevinçle. Gülten'in küçücük potinlerinin bağlarını çözdü yeni yıkanıp serilmiş bir kilimin ucunda. Mutfağın orta yerine düşen bir bomba korkunç bir gürültüyle patladı. Raftaki tabaklar paramparça olup döküldü. Ne kadar bekleyebilirlerdi daha, neresindeydi

günün? Acısıyla içiçe geçmiş o onulmaz sıkıntıyı duydu yüreğinde bir daha. Ayakları dolaşarak son basamaklara vurdu kendini.

Salman yıkılarak gerdek odasına giriyor ve hemen sızıp kalıyor. Tabancalar patlıyor dışarda. Bir ağustos böceği kendini çatlatıyor durup dururken. Güneşli bir pencere önünde saçlarını kurutuyor. Balkondaki teneke saksıda zambaklar açmış. Yemyeşil bir bahçede bembeyaz çarşaflar kuruyor rüzgârda sallanarak. Yayılıp genişliyor çarşaflar, halka halka daralıp yeniden açılıyor. Kat kat açılıp büyüyor, küçülüp küçülüp kara bir delikte kayboluyorlar.

Ne uzun merdiven, ne bitmek bilmez. Bacakları kopmuştu da gövdesine eğreti takmıştı ya ondan böyle ağırdılar herhalde. Bacakları kopmuş muydu, ne zaman? İyice bilmiyordu şimdi. Kopmuş olsa takamazdı elbet. Saçmalıyor muydu? Ama saçma, olmayacak, açıklanamaz, inanılmaz sandığı bir yığın şey olup bitmişti. Düşüncesine değip geçen her şey bu sonuca varıyordu şimdi. Yoksayamayacağı kadar çok gerçeklik vardı ortada. Düş ya da uydurma değil gerçek. Öyleyse yapılacak ve yapılması gereken şeyler de olmalıydı. Kader değildi ya katlansınlar. Aslında yaşadıkları kendi dışındaydı, söz geçiremiyordu hiçbirine. Olup bitenlere ulaşamıyordu sesi. Kimseye duyuramıyordu. Olsun gene de deneyecekti. İnatlaşacak, direnecek, hiç değilse kalanı kurtarmaya çalışacaktı. Ayaklarını daha çabuk, daha canlı atmaya başladı.

İki yanı, dolup boşalan odalara açılan kapılarla dolu bir koridorun ortasında uğultulu bir gidiş gelişin arasında bir an kalakaldı. Tedirgin bir bekleyişin, yaşanan onca korkunç olayın yabancılaştırdığı tanıdık ve uzak yüzler gördü. Birlikte yenmiş bir düğün yemeğinden, güneşli bir tarlada bölüşülmüş kıpkırmızı bir karpuzun se-

vincinden, kuytu bir dükkânda ayaküstü bir konuşmadan, bir sabah kahvesinin sırdaş konukluğundan kalma yüzler. Kanlı çamaşırlar içinde ağlayarak gezinen, askerlere yalvaran, başları ellerinin arasında yerlerde taş gibi oturan insanlar. Ağlamayı bile unutmuş, korkudan sesleri solukları tükenmiş çocuklar. Hiç de haketmedikleri ve nedenini anlayamadıkları işkencelere çarptırılmış, sevdiklerine kıyılmış, ırzlarına geçilmiş, evleri yakılıp yıkılmış, sevgileri dostlukları yok edilmiş insanlar.

Bir titreme nöbetine tutuldu Saliha. Soğuk bir ter boşandı gövdesinden. Yoğunlaşmış bir acıyla birlikte daha ölmemiş olduğunu ve capcanlı kendi varlığını duydu. Kendini ölüme bu denli yakın ve böylesi uzak bulduğu bir başka zamanı anımsayamadı. Şaşkınlık ve öfkesinin uyarışıyla dirildi. İçinde engellenemez bir kararlılık duygusuyla şaşkın yüzler, polis ve askerler arasında dönendi. Nereye, kime, hangi odaya gideceğini bilemeden ordan oraya, odadan odaya koştu.

Kara parlak levhanın üzerine yaldızla yazılmış o dört harfli sözcüğü gördü: Vali. Bu anlamsız, saçma, bir işe yaramaz kapıya baktı bir süre, soluğunu tutarak önünde durdu. Sonra iyice çoğalmış patlamaya hazır bir tedirginliğin gövdesini gerdiğini sezdi. İçinde taşıyamayacağı bir yük gibi birikmiş sıkıntının olanca ağırlığıyla atıldı kapıya.

Geri çektiler, kurtuldu ve yeniden atıldı. Gene geri çektiler. Haykırışları küfür ve ilenmelerle dolu olarak koridorlar boyunca yankılandı. Kendini kaybetmiş birinin başa çıkılmaz çılgınlığı önce sessizliğe, ardından ürküntüye döndü çevresinde. O zaman itip uzaklaştırdı önüne geçen herkesi. Kapıyı sonuna dek açıp eşikte dikildi.

Durgun yüzler. Ne telaş, ne kaygı, ne acı var sanki bu yüzlerde. Sıkıntı yalnızca. Ona mı öyle geliyor yok-

sa? Sıkıntılı yüzler. Bir şeyler yapmak zorunda olup da yapamamanın sıkıntısıyla dolu. Ne yapılacağını bilip de yapmamanın, yapamamanın ağırlığıyla. Bin türlü küçük hesap, olup bitenleri açıkça değerlendirmek yürekliliğinin önüne mi geçiyor yine? Bu iyi giyimli, telsizin başında ayakta duran, üzüntülü bir ciddiyetle susan, pencereden alana bakıp duran adamlar kimler, nedir işleri, ne yapıyorlar?

Umutsuzluktan her yanı kasılıp katılarak baktı onlara. Büyük bir masanın önünde ayakta duran birisi elini 'bırakın' anlamına gelecek biçimde salladı görevlilere. Gördü bunu Saliha, yırtıcı tiz bir sesle bağırarak odanın ortasına doğru yürüdü.

— Bu memleketin yok mu bir emniyet müdürü, valisi? Başımızda kimse yok mu? Bu polisler bu askerler ne durur da böyle dinlenirler? Bu cipler bu arabalar bizim değil mi de bomboş yatarlar burda, yaralımız, yanmışımız, ölenimiz kalanımız taşınmak isterken. Ne beklersiniz ha, şurda milleti kırar geçirirlerken daha ne dursunuz? Hani hanginiz bakansınız? Emir verin de asker gelsin tutsun katilleri, kurtarsın canları artık...

Sesler duyuyor anlayamadan. Yatıştırıcı, yumuşak ve önemsemez. Zorunlu bir bağışlamanın, yapmacık, alçaltıcı bir iyiliğin, pişkince umursamazlığın daha da uzak kıldığı yüzleri görüyor. Örtüsü başından omuzlarına kaymış, iri gövdesi inatla dimdik, solgun dudakları ağlamaya döndü dönecek titremler içinde inandırıcı bir yanıt, umut veren bir söz bekliyor.

— Bu bomba sesleri benim mahallemden geliyor. Bir saattir dolanırım, evden çıktığımda çocuklarımdan biri zaten yaralıydı, öbürlerinin sağ kalacağını hiç bilmiyorum. Araba, asker istiyorum onları kurtarmaya.

Bak hanım görüşüyoruz, telsizle konuşuyoruz, emir alınacak hükümetten. Vur emri olmadıkça bıraka-

mayız askeri! Sabırlı olun biraz, dedi telsizin başındaki birisi.

Bir telsiz durmaksızın vızıldıyor. Binlerce uçak birden havalanıyor, aynı anda düşüp paramparça oluyorlar. Yerde birikmiş bir kan gölcüğüne beyaz bir mendil düşüp kırmızıya boyanıyor. Tavan yükselip yükselip alçalıyor. Sıkışıyor yüreği, sığmıyor yerine artık, genişleyip patlatıyor kendini.

— Şu silah sesleri nerden geliyor, kim sıkıyor bunları? Onlara kim vermiş vur emrini de üç gündür vurur ha vururlar? Kimsin sen, bakan mı, ne bakanısın? Niye emir almadan gelirsin yanmış yıkılmış yere?

— Sakin olun, adalet yerini bulur. Adalet Bakanıyım ben, bak söz veriyorum...

— Adalet ha?

Ansızın uzanıp yakasını kavradı bakanın. Afallamış, donakalmış bir yığın insanın ortasında olanca gücüyle silkeledi onu. Nicedir içinde biriktirdiği yağmur sağanak halinde yüzüne inerken tükürürcesine bağırarak itip bıraktı.

— Seni adaletsiz!

Yalpalayarak ama çabucak çıktı odadan. Bakmadan artık kimseye. Salonun kalabalığı içinde buldu kendini yeniden; o telaşlı uğultunun, acı dolu hıçkırıkların, birbirine karışan yakınmaların arasında. Durup ayaklarına baktı, güçlerini yoklamak istercesine, ağırca yeldirmesini düzeltti. Gözyaşları esmer yanaklarından ip gibi süzülerek merdivenlere yürüdü.

— Hey Allahım, yılanların koynunda mı yatarmışız, dirlik mi yaparmışız onlarla ki bizi hem millet hem devlet bıraktı. Kime ne yaptık da böyle oldu? Şimdi de kendi göbeğinizi kendiniz kesin mi derler bize bunu bilelim. Bilelim ki yaparız. Öyleyse yaparız elbet. Ölümden ötesi yok ya... Kurtarırım çocuklarımı ben, kurtarırım...

Bir orman gittikçe genişleyerek büyüyor. Çoğalarak yayılıyor. Bir şey diriliyor yüreğinde, canlanıyor. Gövdesi hiç olmadığı kadar güçlü ve sağlam sanki. Şaşkınlığın bilmeye, acının dayanmaya, umutsuzluğun umuda, bekleyişin dirence dönüşebileceğini seziyor garip bir biçimde. Dış kapıya varıyor, bir an durup barut kokan nemli havayı içine çekiyor. Sokağa atlıyor sonra, koşuyor, koşuyor...

Bir akarsu köpürerek akıyor. Yukarlardan gelip aşağılara doğru durmaksızın akıyor. Ovanın ta dibinde batan bir güneş kıpkırmızı bir top gibi ayağının dibine yuvarlanıyor. Bütün güller alev alev yanıyor, türkülere siniyor kokuları...

Yorgun bir kuşun kanat sesleri büyüyor Saliha'nın içinde. Bütün ağaçlarda bütün kuşlar kanatlarını dinlendiriyorlar, hep bir ağızdan öterek.

Temmuz 1980

ZEYCAN

Gelişigüzel gerilmiş iplerden sarkarak, camekânsız, izbe, küçük dükkânların solgun neonlu ışıkları altında en cırlak, en çığırtkan, en uyumsuz renklerle birbirine karışan kumaşların, el dokuması masa, minder örtülerinin; bütün bu güzellikler, iyi günler çağrıştıran karmaşanın arasından içi hiç kıpırdamadan geçti Zeycan. Umulmadık bir ferahlık, belli belirsiz bir coşku, küçücük bir sevinç yakalayamadan. Minicik sarı çiçeklerle bezeli kırmızı bir basma giysinin içinde düşleyemeden kendini. Gök mavisi bir ipeğe dokunma, usulca okşayarak sevip, kaçadır, diye sorma isteğini duymadan. Basık, dar, loş, insana geçmiş zamanlara gidivermiş duygusu veren bu eski kapalı çarşının bir zamanlar çok sevdiği naftalin, küf, baharat, deri karışımı tanımı güç kokusunu ayırdedemeden.

Yürüdü. Ağırca ama çok hızlı yürüdüğünü sanarak. İki yana sıralanmış dükkânları ardında bıraka bıraka ve düşünerek. Çarşıda da, burada da epey dükkân yağmalanıp yakılmıştı. Çarşaflı kadınlar ne var ne yok çuvallara doldurup taşımışlar, ardından erkekler ateşe vermişlerdi işaretli yerleri. O çarşafla gezip tırnaklarının

ucunu göstermeyen, peçe takan ya da yüzlerini şemsiyelerle gizleyen kadınlar neler yapmamışlardı ki! Tanrının gözüne girmek için çarşafın karanlığına sığınmak yetecek mi sanıyorlardı? Aklı ermiyordu böyle şeylere. Her şey çok karışıktı. Neler oluyordu da neler olmuyordu şu dünyada. Düşünüp durmak neye yarar... Aylardır ilk kez geliyordu bu çarşıya. İşte her şey olup bittikten sonra çoğu onarılmıştı dükkânların. Tek tük öylece bırakılmış olanlar çarşının ışık içindeki karmaşasında ölü gözleri gibi karanlık ve sessiz kalakalmışlardı. Evler dükkânlar, camlar tahtalar onarılırdı elbet. Peki ya insanlar? ya onların yaraları, yıkıntıları, yangınları? Ya gidip de dönmeyenler, kalanlar?

Güneyin sıcak, ağır temmuz öğlesi soluğunu daraltıyordu. Ter içindeydi. Sıkıca avuçladığı küçük plastik çantanın kaygan, vıcık vıcık ıslaklığını duydu derisinde. Belli etmeden, yersiz bir kuşkuyla yeniden yokladı içindekileri, duruyorlardı. Umduğu parayı verselerdi bozduracaktı onları. Öğleden beri kuyumcuları dolaşıp duruyordu. İstekli değildi aslında. Her birinin bir başka anısı vardı. Hem daha dar günler de gelebilirdi. Olup olacağı bir bunlar kalmıştı elinde. Durmadan da yükseliyordu altın. Savruk adamdı Hasan. Para, mal tutmamış, eline geçeni yemişti. İşini bilse pamuk uzmanlığı zengin ederdi adamı. Ama nerde, tarla tapan, dikili bir ağaç yok işte. İki göz odacık yapalım, diye az mı yalvarmıştı ona. Şimdi görümcesi köydeki evinin bir odasına onları koymasaydı çoluk çocuk sokakta kalacaklardı. Haftanın üç günü temizliğe gidiyordu Süleyman Ağa'nın evine. Ne pisliği ne kirlisi bitiyor el evinin. Horlanmak da cabası. Aldığı ancak ekmek parası oluyor altı boğaza ya, o da olmasa... Oğlanları yetiştirme yurduna koyabilse yük azalacak biraz. İçi rahat edecek. Elden uyaktan kesilmek, sayrılanmak da var ne olsa.

Hasan her şeyi onun üstüne yıkıp ölmüş gitmişti. Dertleri bitmişti. Hoş Hasan'ın ne derdi olacak içkiden, eğlenceden başka. Yükü çeken hep kendisiydi. Bir günden bir güne kadın olduğunu bilmedi ki... Nerdeyse çocuktu Hasan'a karı olduğunda. Kart adama verdiler diye günlerce ağlamıştı. Hasan durmadan gezmiş durmuş, arada bir Zeycan'ı gebe bırakmak için eve uğramıştı hepsi bu. Şimdi ölmüş gitmiş adamın ardından bunları düşünmek doğru mu? Ne de olsa kocası. Dışa olsa söylemez. Kendi kendine öyle, içinin yangınından. Yoksa niye sevmesin. Hem ne yapsın Hasan, ölümün böylesini kim düşünür ki?

Çarşının uğultulu karmaşası içinden, peynir, zeytin sadeyağ satan bakkalların, derici, çarkçı, baharatçı ve hırdavatçıların önünden geçti. Kalabalığa karıştı bakırcıların çekiç seslerine adımlarını bilmeden uydurarak. Camekânlardaki kocaman bakır tepsilere, parlak pirinç güğümlere, hediyelik eşya ve buna benzer ıvır zıvıra şöylece bir bakarak. Her şeyini yakmışlardı. Çeyizini, eşyasını, çulunu çaputunu. Otuz yaşındaydı, beş çocuk eline bakıyordu. Nasıl olacaktı, nasıl? İyice kavrayamadığı bir boşlukta öyle uzundu ki önündeki yol. Çeyrek altınlardan birini verip, çocuklara et, peynir, bez, ayakkabı alsa mıydı ki? Açlık bilmiyorlardı babaları ölene dek. Ne zordu anlatmak, dayanmak. Çarşı dönüşü eline bakacaklardı.

Gövdesinde serin bir tere dönüşmüş yorgunluğunu duydu. Genç, diri bacakları gevşemişti. Başörtüsünün çevrelediği duru, gergin, beyaz yüzünde ne zamandır sindirilmiş, giderilmez bir acıya dönüşerek durulmuş, öylece kalakalmış güç seçilir bir şaşkınlık ve iri kara gözlerine yönelecek yer bulamamış başıboş bir öfkenin ışıklarıyla yürüdü Zeycan Işığa doğru ve günün sıcağı yüzünde yavaşça çoğalarak. Çarşının alt başına vardı.

Kemerli taş yapının ağzında durup bekledi. Gözlerini kırpıştırarak gün ışığına uydurmaya çalıştı.

— Kuru soğan... Kışlık soğan...

Bu güz biraz soğan, biraz yeşillik ekecekti bahçenin bir köşesine. Ekmeğe, bulgurun yanına katık olurdu. Birkaç dönüm toprağı oluverseydi bu kadar zebil olmazlardı elbet. Köy yerinde topraksız olunmuyordu.

— Kışlık soğan, ucuz soğan...

Çok yakınından gelen bu sese döndü Zeycan. Satıcıyı gördü. Karmakarışık bir sıkıntının ağırlığını duydu içinde. Tanıdık bir yüzdü soğancının yüzü, iyice tanıdık. Belleğini yokladı. Korkulu bir düşten uyanmak istermiş gibi elini gözlerinin önünden geçirdi ve o zaman birisi onu saçlarından yakalayıp yere savurdu.

Sokağın başındaki çöp bidonundan gelen keskin, ekşimiş kokuyu duydu. Ansızın gelen baş dönmesinin genişleyen, çoğalan bulantısı içinde gözlerine inen sisin arasından yeniden baktı adama. Savrulup dağılan koyu, kara bir duman içinde kendi yüzünü gördü çığlık atarken ve gözleri alev alev. Çözülmüş karmakarışık saçları, boydan boya yırtılmış entarisi ve çıplak ayaklarıyla kendini gördü, yapmayın, diye yalvararak dövünürken. Anımsadı, yanmış, kızmış betonun üzerinde ayakları yanarak, zıplayarak koşuşunu, Hasan'ın üstüne atılışını. Birinin onu saçlarından tutup savuruşunu. Yeniden duydu başından kopan bir tutam saçın kafa derisinden sızılı bir yanmayla ayrılışını.

Gerilmiş dudaklarını ıslatmaya çalıştı kupkuru diliyle. Yüreği delice vururken, ayakları kesik, susuz, yutkunamadan kalakaldı, bakakaldı adama.

İki adım ötesinde, orda kaldırımın kıyısında, usulca ve acınası bir durgunlukla soğan tartıyordu; bir kolu yukarda, terazinin sapını tutup dengelemeye çalışarak. Evet oydu! O kollar, o pençe gibi kara ellerdi işte ken-

disini damda sürükleyip yerden yere vuran eller... yarasa kanatları gibi savrulup önüne geleni deviren kollar... Bodur gövdesini daha da genişleten şayak şalvarının içine sokulmuş eski, yakasız beyaz keten gömleğinin içinde morarmış bir parmak gibi kara, küt, uyumsuz duran, sinsi gözleriyle yoldan geçenleri kollayan bu adam oydu!

Ürperdi ve sendeledi Zeycan. Tiksintiyle kırıştı güzel yüzü. Gözlerine doluveren yaşları koyvermemek için güçlükle yutkundu. Tere batmış gövdesini yere yığmamak için yekindi, kararsız ,ürkek, küçücük bir adım atıp durdu.

— Haydi, kuru soğan... kuru soğan...

Adamın cılız, isteksiz sesi büyüdü kulaklarında. Uğultu oldu, bağrışlara dönüştü. Yakaran, inleyen, ilenen seslere ulandı. Yükseldi, yükseldi, her şey ses oldu. Silah sesleri, patlamalar, patlayarak tutuşan, yanan ve çöken sesler. Sonra hepsi yavaşça dindi, eridi... Apaçık gördü onu Zeycan, yakından. Çılgın pırıltıları sönmüştü boş gözlerinin. Çaresiz bir anlamsızlığa boyun eğmenin sıkıntısıyla kara, mat, çukur çukurdular. Otuz beş kırk arası bir yüz. Kalın mor dudaklar, kirli, seyrek, sarı dişler. Uçları şakaklara doğru inen kalın kara kaşlar. Yavan, düpedüz sıradan bir yüz. Zavallı neredeyse. O canavarla hiçbir ilintisi olamaz biri.

Orda, dört tekerlekli uydurma bir tablanın başında durmuş soğan satarken günahsız! Elleri onca insanın kanına bulanmamış, bebeleri boğazlamamış, evleri ocakları ateşlememiş sanki. Bu eller kimseye bir kötülük yapamayacak kadar yoksul ve çaresiz şimdi. Onlar ancak soğan tartmaya, bir somunu iştahla ikiye bölmeye, bir kumaşı dokumaya, bir tahta parçasını yontup biçimlemeye, vurulmuş bir kuşu kaldırıp ısıtmaya, bir çocuğun başını okşamaya, bir kadını sevmeye yarayabilirler.

Yaklaştı Zeycan. Öfke ve tiksinti dolu gözlerle adamın gözlerinin ta içine bakarak soğan tablasının yanı başında dineldi. Soluk alışını duydu onun. Kesik, daralmış soluğunu. Ter kokusunu, ekşimsi kirli kokusunu gövdesinin.

Yanan gözlerini şaşkın gözlere dikti hiç kırpmadan. Bulanmıştı bu gözler korkudan, bir perde inmişti sanki. Tanımışlar mıydı Zeycan'ı? Bu ürkek böcek gözleri, aylar öncesinin korkunç görünümlerine açılmışlar mıydı?

— Kaç kilo istersin bacı?

Bozgunda. Titrek, iyice küçülmüş bir sesle soruyor. Bile bile oyun oynamayı deniyor. Onu apansız yakalamış bu beklenmedik karşılaşmayı savuşturmayı umuyor kurnazca.

Zeycan birden yakasından tuttu onu. Sarsmadan ve tartaklamadan. Sımsıkı tuttu. Bir daha bırakmama kararlılığıyla sanki.

— Ne ararsın buralarda sen be? Hani bir Alevi öldüren beş sefer hacca gitmiş gibi fark verirdi, hac yollarında değil de ne demeye burdasın? Sen ki kat be kat hak etmedin mi? Tanrım niye razı gelir ki bir yoksul tablacı kalmışsın bunca zamandır?

Sararmış eski bir kâğıt parçası gibi soğancının yüzü. Titreyen dudakları umutsuz ve şaşkın, güçlükle konuşuyor.

— Deli misin kadın? Git işine...

— Deli mi? Sen benim saçımı yolan, kocamı damdan atan herif değil misin?

— Kuduruk musun nesin be! Çekil şurdan. Bırak yakamı! El kaldırtma sokak ortasında.

— Senin ellerin alışkın. Nice masumu kana bularken çekinmedin de şimdi mi korkarsın?

Yan tezgâhlardan, çarşıdan, yoldan koşup toplandılar. Daracık bir halkanın içinde şimdi ikisi. Allak bullak

olmuş yüzü, nereye saklayacağını bilemediği elleriyle bir korunak, bir tutamak, onu oradan uçuruverecek amansız bir rüzgâr bekliyor soğancı. Eli ayağı düşmüş ve korkudan delireceğini sanarak. Konuşamadan artık, bakamadan kadına. Havaya kalkmış bir terliğin altında kaçacak delik bulamamış bir böcek gibi şaşkın ve panik içinde durup bekleyerek. Dağılmış ve bitkin.

— Bacı, bu adam dinibütün biridir, dürüsttür, böyle şey yapmaz, diyor birisi.

— Nerden çıktı bu kadın yahu, kimin nesi?

— İşi mi yok bu kadının, neymiş tasası?

— Çekil bacım şurdan, olay çıkarma...

— Delirmiş mi ne? Adam adama benzemez mi?

— Benzetiyorsun kadın. Biz bu adamı tanırız. Hadi bak işine sen!

— Tanıdım onu, dedi Zeycan. Nerde olsa tanırdım. İşte bu iyidir diye bellediğiniz adam evimi yaktı. Kocamı elimden çekip sokağa atan da budur. Bırakmam. Polis gelsin, davacıyım. Polis yok mu? Polis gelmeden koyvermem yakasını!

İyiden iyiye sinmiş soğancı. Hâlâ biraz umutla yardım umuyor çevresinden. Azmış beyaz bir çamaşıra dönmüş yüzünün rengi. Sağı solu kollamaya çabalıyor bilinçsizce. Son bir umutsuz çırpınmayla kafasında pazarlıklar kuruyor, boş düşlere tutunuyor, kaçma isteğiyle dopdolu.

Ağlıyor Zeycan. Bağırarak, sözcükler ağzında birbirine dolaşarak, yeterince anlaşılamadan. Sövüyor, ileniyor. Nicedir içinde biriktirdiği nefretle, acısının şimdiye dek açıkça sese dönüşememiş çoğalmışlığıyla.

Sıcak, bu olağanüstü olayın ağırlığıyla yorulmuş günün içinde uzadı kadının ağıda dönüşmüş sesi. Sonra yavaşladı, ezildi ve bitti. Kuşku ve kaygıyla bekleşen

kalabalığa baktı Zeycan, tiksinti ile iterek koyverdi adamın yakasını.

— Neyi bölüşemediniz ki bizimle, dedi durulmuş bir sesle. Söylesene neyi? Şu yoksul arabanı mı, kışlık soğanını mı? İnsan insana kıyar mı bundan ötürü? Tüh!

Tam o sırada ikindi ezanı başladı. Çarşının eski taş kapısının gümbür gümbür tepesine yıkıldığını sandı Zeycan. O günden bu yana ne zaman ezan sesi duysa böyle oluyor. Bir şeyler devrilip yıkılıyor çevresinde gürültüyle. Müezzinin sesi gitgide çoğalıp karmakarışık oluyor kafasında. Kulakları aynı anda binlerce sese açılıyor. Yaşadıklarını somutlaştıran, onun kılan, tanıdığı, gördüğü, tanığı olduğu, duyduğu, dokunduğu, sevdiği sevmediği her şeyi birden anımsatan sesler. Kendini bildiği günden bugüne içiçe geçmiş, bütünlenerek yıkılmaz bir duvar oluşturmuş ve onu kendisi yapmış sesler. Dedesi, ilk lastik çizmeleri, babasının ardından yakılan ağıtlar. Bir samanlık yangını. Bir dananın ölümü. Kırmızı kurdeleleri. İncir ağacından düşüşü. Bir bardak gül şerbeti. Davullar zurnalar, düğünler bayramlar. Pamuk tarlaları. İlk uzun yolculuğu. Bez bebeği. Denizi gördüğü gün. Bir altın bilezik. Gelin odaları. Hepsinin sesi var içinde. Görüntüler seslerle örülmüş yaşamında. Uzun bir sokakta ayak sesleri. Durmadan yürüyor, yürümeyi öğrendiğinden bu yana yürüyor dinlenmeden ve ayak sesleri kesilmiyor.

Yaşamındaki o uzun üç gün boyunca bir koşudaydı. Birdenbire koşmaya, soluk soluğa koşmaya başlamıştı. O tekdüze yürüyüş noktalanmış, kapanmış, amansız bir koşu başlamıştı. Bütün yaşamına bedeldi. Yeni bir dönemin başlangıcıydı bu. Üç gün boyunca cami hoparlöründen vurma, öldürme çağrıları yapılmıştı. Geceleri ilahiler okunmuştu sokaklarda. Yangın yerlerinden gelen inlemeleri bastırmıştı bir ağızdan yükselen ürkütücü ses-

ler. Durmadan gürültüler, Allah Allah naraları doldurmuştu kulaklarını. Geçmişi silinmişti, yoktu, hiç olmamıştı. O gün, orası, şimdi vardı. Damdan dama atlayan, kara çarşaflar içinde, bir tek gözleri açık kadınlar vardı. Koşuşup bağrışan ve çaputları top top yapıp gaz dolu tenekelere batırarak erkeklerine yetiştiren kadınlar. Bir zaman, daha düne kadar birlikte oturup kalktıkları, dedikodu edip çay içtikleri, aynı yakınmalarla erkeklerini çekiştirdikleri komşuları, tanışları. Ne olmuştu onlara, kim düşman kılmıştı ansızın? Bunca çığlığı kim yaratmıştı, neden? Neydi bu gürültü, bu çılgınlık, acımasızlık? Buz kesiyor Zeycan'ın yüreği, hiçbir şey düşünemiyor bunları anımsayınca.

Kulaklarını tıkamak istedi elleriyle. Ne ezan sesini duymalıydı ne de yaşamın bu akıl almaz akışını, karmaşasını, ama bir polis otosunun düdüğü yaklaşarak çoğaldı, ezan sesini, uğultuyu, her şeyi, bütün sesleri sildi, bastırdı.

★

Camın içindeki küçük saksıda bakımsız bir begonya, güneşten, susuzluktan ağarıp saydamlaşmış yapraklarıyla direniyor ölüme. Pencereyi arkasına alarak oturmuş savcı masasına. Soğancı, silahlı iki erin arasında kapının yanında dikeliyor yıkıldı yıkılacak. Açık camdan kentin gürültüsü doluyor odaya. Kimbilir hangi engelleri aşıp gelmiş daracık bir ışık demeti düştüğü yerde tozları ışıldatarak titreşiyor.

Yazı makinesine bakıyor Zeycan. Anlatacakları oraya çekilecekse daha iyi konuşmalı. Sırasını şaşırmadan bir bir söylemeli. Yedi aydır o günü yaşıyor, şimdi anlat, diyorlar, nasıl oldu söyle... Tam sırasıyla. Nasıl anlatacak, sözcükler ne kadar açıklayacak yaşananları?

Ne kadar kolaylaşacak kimbilir her şey. Önemsizleşecek.

Kim anlayabilir yaşamadan, kim anlayacak?

Olaylar başlayınca komşumuz İbrahim'le Fate bize geldiler. Bir arada bekleştik. Her yan yanıyordu. Kaçacak bir yer yoktu. Sokakları tutmuşlardı. Asker polis yok ortada. Başıbozuk bir alay adam, ellerinde ne ararsan. Öyle bekledik.

Dışardan bağırmalar geliyordu. İçimizi gâvur doladı. Din elden gitti. Vurun dinsizlere, kurutun köklerini. Komayın birini bile... O korkunç bekleyiş. Çocuk ağlamaları. Bir uğultu uzaklardan. Bir çığlık. Bir tahta parçasının çatlayışı. Pencere içindeki saksıyı parçalayan bir kurşun. Bir kapının güm güm vuruluşu. Bir çıtçıtın kapanışı. Bir ırmağın gürültüsü. Damlayan bir musluk. Sonra hep çocuk ağlamaları.

Balkonda İbrahim Gülmez'in oğlunu vurdular. Şöyle bir bakayım diyerek başını çıkardı Abuzer. Böyle vurdular. İbrahim oğluna koşunca siper oldu. Kurşun yağdırdılar. Oğlunun üstüne düştü, hemen öldü. Baştan elektrik ve suyu kestiler, sonra evi ateşlediler. Alt katta odunluğu. Benim adam, Hasan, dama bir bakayım, dedi. Alttan çıkmanın yolu yok. Belki ordan kaçarız diye. Çıkma, dedim, çıktı. Yukardan bağırdılar, birini şişledik...

Hasan, Hasan... Ha... san... san... san... Hasan'ı vurdular. Hasan gitti...

Duramadım, dama fırladım. Hasan göğsünden vurulmuş yatıyordu. Ölmemişti. Üstüne atıldım.

Sırtüstü yatıyordu. Öyle çok içtiği geceler soyunmadan kendini yatağa atıvermiş de sarhoş gibi. Göğ-

sünde kanayan bir delik var. Mavi gömleğini kana bulayan kara bir delik.

Biri beni saçlarımdan yakaladı, Hasan'ın üstünden çekip yere çaldı. Kalktım gene kocama atıldım. Gene bu adam beni savurup attı.

Yüzünü görür görmez biri onu saçlarından yakaladı, vurdu kaldırdı, vurdu kaldırdı. Onu orda öyle terazinin sapını yakalamış kolu yukarda görünce biri onu...

Ben bir daha koştum. Bu belime bir tekme vurdu, çöktüm. Saçımı eline dolayıp yüzüme eğildi, seni de mi öldürelim istersin, dedi.

Yazık olur, pek de güzelsin kız! Seni dağa götürmeli. Dağa... Belindeki kuşakta kocaman bir bıçak ışıldıyor. Kurban bıçağı. Kasap bıçağı. Yere düşüp kalktıkça en çok onu görüyor.

Hasan yaşıyordu. Bana başıyla kaç, işareti yaptı. Bu adamın elinde kanlı bir bıçak gördüm. Üstü başı da kanlıydı. Elleri kanlıydı. Ayaklarına kapandım, kocamı hastaneye götürelim, diye yalvardım. Bu adamla bir, üçü beşi bana saldırdı. Üstümü yırtıp soydular. Bunu götürelim, diye konuştular. Boğuştuk.

Geri kaçtı. Tekmeledi, vurdu, ısırdı ellerini. Umutsuz ama korkusuzca döğüştü onlarla. Her yerini sıkıp elledi. Ona dokunan herkese vurdu. Kudurmuş ulumalarını bastırdı çığlıklarıyla. Kokularını duydu. Ter, kan ve ateş. Gaz, yanık ve kan kokuyorlardı.

Ev yanıyordu. İçerde durulmazdı. Fate ve çocuklar dama çıktılar. Dam kızmıştı, ayaklarımız yanıyordu. Hepimize şahadet getirttiler. Fate'nin dört yaşındaki oğlunun dili dönmedi. Bu herif'in

yanındaki yoldaşı çocuğun ağzına kurşun sıktı. Bunu anlatmaya dil varmaz, görmeden olmaz. Fate adamlara saldırdı. Kudurmuştu herhalde. Ben Fate'ye koştum. O anda bu adam Hasan'ı damın kıyısına getirip aşağı yuvarladı. Düşünce sesini duydum...

Mahalle tümden çığlıktı, yangındı, gürültüydü. Ama düştüğünü duydu ve bir çivi gibi beyninde çakılı kaldı o ses. O yumuşak tok ses. Sürünüp damın kıyısına vardı. Ölmüştü kocası. Öylece bakıyordu yarı aralık gözleri. Dizleri bükük ve cansız. Terliğinin biri yola fırlanmış.

Fate'nin şalvarını yırttılar. İç donuyla kaldı. İki kızının boynuna balta tuttular. Bunları alalım, daha taze, diye konuştular. Fate yalvardı. Beni vurun, dedi. Kızların namusuna dokunmayın, diye yalvardı. Sonra sövdü. Hepimizi dama dayadıkları merdivenden indirdiler. Fate'yi inerken merdivende vurdular. Düşünce bir herif ölüsünü çiğnedi.

İçi bulanıyor. Görmüyor artık hiçbir şeyi. Merdiveni ve basamakları görmeden elleriyle, ayaklarıyla, içgüdüsüyle yolunu bularak iniyor. Çığlığı büyüyor, büyüyor, kendinden çıkıp hızla üreyerek çoğalıyor.

Hepimiz inince baktık, aşağıda yaşlı bir adam vardı. Onlara bağırıyor, deli gibi ağlıyordu. Bizden değildi herhalde ama, bunlara, Allahını seven bu kadınları ellemesin, yeterin bu hayvanlık, dedi. Ondan biraz çekindiler. Hem çıkıştı hem önlerine gerildi. Bırakın bunları, hepinizi bildiririm yoksa, dedi. Bizi, işte kalanımızı alıp evine götürdü. Öyle kurtulduk, bizi sakladı. Ben bu adamı görür görmez tanıdım. Kuşkum yoktur. İşte yüzü burada. Hiç unutmadım ki yüzünü. Hep aklımdaydı. Hiç de

unutmam. Böyle şey unutulmaz. Unutulmuyor. İsterdim unutulsun ama olmuyor işte!

Soğancı soğuk, uğursuz, taş gibi dikiliyor. Yazı makinesinin aralıksız tıkırtısı tekdüze seslere dönüşüyor beyninde ve nicedir duymuyor, algılayamıyor Zeycan'ın sesini.

Bir hoca kendini yitirmiş, coşkun ama uykuda gibi konuşup duruyor camide. Sokak aralarında, dükkânların kuytu köşelerinde, kahvelerde hep aynı şey konuşuluyor. Tarlaları, dükkânları size dağıtılacak, iş ki kurtulalım bunlardan, diyorlar. Okullardan hep onların çocukları çıkıyor, vali oluyor, yargıç olup başımıza dikiliyor, diyorlar. Gitgide bileniyor hırsı. Din için, Allah adına yok etmeli onları. O, bu yaşa dek böyle bir ayrımın bilincinde olmamıştı, ama bilenler anlatıyorlardı işte. Niye hep yoksuldular, ibeti bereketi kalmamıştı memleketin? Onlar yüzünden.

Oysa şimdi aylardır düşünüp hiçbir yanıt bulamadığı soru yeniden kafasında. Neden, ne değişti? Anlayamıyor niye olduğunu. Yaptıklarına inanamıyor. Kendisi miydi o? Niye, neden yaptığını hiç bilmiyor şimdi. Kafası değil, öfkesi yönetiyordu onu. Birileri böyle davranmasını istemişti Allah için. Kafasında önceden belirlenmiş değildi yaptıkları. Bir çılgınlık nöbetine kapılmış, kendinden geçmişti ötekilerle birlikte. Hem, kimse tutulmayacak korkmayın, arkamızda büyükler var, dememişler miydi? Öyleydi de neden hemen yüzlerce insanı alıp götürmüşlerdi. Değil mi ki Allah istemişti niye böyle bir cezaya çarptırıyordu onları? Şimdi de kendisine gelmişti sıra işte, her şey yatıştı, geçti gitti derken nerden çıkmıştı bu kadın?

Düşünemiyor ama bu kadar ay sonra bulunduğu yere şaşıyor. Yüzü gevşeyip sarkıyor, yapay, gayretle sağlanmış katılıktan sıyrılıyor. Biliyor yitirdiğini artık. Ya-

lan söyleyebilecek gücü bile kalmamış sanki. Uyanık, dikkatli ve umursamaz görünemiyor. Yorgun ve çözülmüş.

Zeycan'ın ayaklarına atılıyor birden. Yüzünü kadının plastik pabuçlarına sürerek, öperek onları yalvarıyor, ağlıyor kesik kesik. Kendi sesine karışan başka yakarışlarla doluyor kulakları. Aylardır düşlerine karışan, gece gündüz onu rahat bırakmayan haykırışlarla. Dağılmış, umutsuz ve korkak, kıvranıyor yerde. Gözyaşlarıyla ıslanmış yüzünde döşemenin tozu toprağı çamurlaşıyor. Bağışlanmak mı istiyor, pişmanlık mı duyuyor, anlamsız bir umuda mı tutunmak istiyor anlaşılmıyor. Aldatıldığının ayrımına vardığı kısacık bir zaman dilimi mi bu, gelip geçici? Belli değil.

Sürükleyerek çekip kaldırdılar onu. Eti dağlanıyormuşçasına koyverdi sesini. Bir kapı açılıp kapandı. Koridorlar boyunca uzayıp yankılandı bağırtısı. Sonra uzaklaşarak tükendi.

Bir yeşil soğanın topraktan iştahla sökülüp alınırken çıkardığı sesi duydu Zeycan, yaşadı. Bir kâğıt hışırdadı. Bir motor gürültüsü geldi dışardan. Elini yorgun bir devinimle yüzünden geçirdi. Oturduğu hantal, meşin koltuktan kalktı. Pencereden, cılız begonyanın ardından görünen kavak ağaçlarına baktı. Arkalarında güneş iyice alçalmıştı. Az sonra akşam ezanı okunacak, diye düşündü. Kendini dinledi. Dinmişti içinin gürültüsü. Hiç olmazsa şimdilik.

Hanımeli kokuları geliyordu bir yerlerden...

Kasım 1980

ÖZDEMİR

Ve zoraki karmaşıklığını gördüler
Kan dökmenin ve ucuza gitmenin
Turgut Uyar

Yastığı sırılsıklam olmuş terden. Çarşaflar gövdesini yakıyor. Ağzının içi zehir gibi, başı yattığı yerde bile çok ağır. Gitmemeliydi onlarla, evet. Hayır gitmemeliydi dün gece. Saat kaç, ne kadar uyumuş? Nasıl sıcak bu böyle... Pencere açık ama ne serinlik, ne esinti geliyor geceden. Gün daha da sıcak olacak. Uzun gün.

Başucuna uzanıp perdenin ucunu araladı yattığı yerden. Belli belirsiz bir açılma başlamıştı gökyüzünde. Saatine baktı. Dört buçuk. Çok erken daha, çok erken. En az iki saat daha uyumuş olmalıydı. Gece geç yatmıştı zaten. Tanrım, ne geceydi. Neydi o adamlar! Onlarla bulunmaktan utanmıştı yemek boyu. Tiksinmişti her şeyden. Çok mu içmişti? Kaçmak, kalkıp gitmek isteği ile doluydu kafası her an. Bunu yapamadığı için bir başka tür kaçışa mı sığınmıştı?

Birdenbire kalkıp giyinmek, dışarı çıkmak, sokaklar boyu yürümek, uzun uzun yürümek isteği doldurdu içini. Ayılırdı belki, açılırdı, güç toplardı. İçinde bir yer ince ince kıyılıyordu. Pişmanlık, hoşnutsuzluk, utanç, umarsızlık karışımı bir sıkıntı boğazına yükseliyordu. Boğuluyordu. Evet boğuluyordu. Ne kadar dayanacak daha? Tüketmemeye çabaladığı güç nereye dek idare edecek onu? Böyle uykusuz, böyle yorgun... Bu düşler ne zaman bitecek?

Az önce korkulu bir düşle uyanmıştı gene. Evet bu yüzden uyanmıştı şimdi anımsıyordu. Düşünde duruşma salonundaydı. Tanıklar dinleniyordu. Tavandan kürsünün üzerine sarkan vantilatör ağır ağır dönüyordu tepesinde. Birden kocaman bir örümceğe dönüşerek önündeki dosyanın üzerine düşmüştü. Yürüyordu orda. Kara, kaygan, yapışkan derisi tiksindiriciydi. Yürüyor, üzerine doğru geliyordu. Geriye çekiyordu sandalyesini yavaş yavaş, bağırmak istiyordu, kalkıp ordan kaçmak. Ama kalkamıyordu yerinden. Uyuşmuştu sanki. Terliyordu yalnızca. Sonra, davranmış çabucak itivermişti dosyayı önünden. Dosya örümcekle birlikte kürsüden aşağı düşmüş, içindeki kâğıtlar her yana savrulmuştu. Eğilip baktığında, kürsünün dibinde örümcek yoktu. Yerde, dağılmış kâğıtların üzerinde bir adam yatıyordu. Yalvarıyordu, beni kurtarın, diye. Hiç görmemişti bu adamı ama hemen tanımıştı. Arabasından aşağı alınmış kamyon şoförüydü bu. Belden aşağısı çıplaktı. Çevresinde toplanmış kalabalığa bakıyordu korkudan camlaşmış gözlerle. Nasıl benzin kokuyordu ortalık! Benzin istasyonundaki azmış kalabalıktı bu. Nasıl girmişler duruşma salonuna? Güvenlik görevlileri! Askerler! Çıkarın bunları burdan! Hepsini tutuklayın! Böyle bağırmıştı. Ama kimse dinlemiyordu onu. Şoförün üstüne atılıp tartaklıyorlardı, soyuyorlardı sünnetli olup olmadığına bakmak için. Kürsü-

den inmiş, itelemeye çalışmıştı onları, engel olmak için çırpınıyordu, bar bar bağırıyordu...

Hep böyle uyanıyordu şu son birkaç haftadır, hep buna benzer düşlerle. Sinirleri iyice yıpranmıştı anlaşılan. Direnme gücü azalıyor mu yoksa? Ne kalmıştı şurda. Evet nerdeyse sonuna gelinmişti işin, çok çok iki üç ay daha... Gene de bir doktora mı görünmeli ne yapmalı?

O adamı, o şoförü belinden vurmuşlardı. Ne yaman, ne korkusuzdu tanık kadın. Anlattığına göre şoförü kurtarmak için kalabalığın içine dalmıştı ama dövmüşlerdi onu da. Sanıklar arasından bir bir çıkarmıştı olaya karışanları. Hiç duraksamadan.

İşte gene davayı düşünüyordu. Kurtulamayacak mıydı bundan? Kendisinin olan bir zamanda, yatağında bile bunları düşünmekten niye kurtaramıyordu kendini? On aydır kendi yaşamının dışındaydı sanki. Kendisiyle ilgili her şey ona çok basit, sıradan, önemsiz görünüyordu. On aydır burada, orduevinin bir odasında, çoluk çocuğundan, evinden alışkanlıklarından, çevresinden uzak, yapayalnız yaşıyordu. Nalân geçen mektubunda yakınıyor, insan hiç değilse incelik olsun diye bizi, evi, hatta kediyi özlediğini yazar, diyordu. Kadınlar böyleydi işte. Her ay gitmeye çalışıyordu ama bu kez uzamıştı ayrılıkları, çok önemli bir aşamaya gelmişlerdi, cumartesi günleri bile sürdürülüyordu duruşmalar. Anlatmak zordu işin önemini. Özdemir iyi misin gerçekten, diye soruyordu karısı. İyi miydi, nasıldı?

Gün ağarıyor, bahçeden çam kokuları geliyordu. Perdeyi sıyırdı. Ellerini başının altında kenetleyip öylece yattı. Nalân ne yapıyordu şimdi? Daha kalkmamıştır. Uyuyordur. Bacağının birini karnına doğru iyice çekmiş, yan dönmüş uyuyordur. Kollarını onun boş kalmış yerine uzatmıştır. Saçları dağılmıştır yastığın üzerinde.

İç boşluğunda gıcıklayıcı bir kayma duydu. Özlemişti onu. Dudaklarını ağzının içinde buldu, kalçalarını istekle avuçladı. Gözlerini yumup sürdürdü düşünü. İlk öpüşmelerini anımsadı. Boğaz vapurundaydılar. Anadolu Kavağı'ndan dönüyorlardı. Kimseler yoktu güvertede. Nalân'ın dizi dizine değiyordu. Kocaman yeşil gözleriyle, içinde gemiler yüzen gözleriyle bakıyordu ona. İçi sevgiden dolup taşıyordu. Yüzleri akşam alacasında biraz silik, sisli, birbirine yaklaşıyordu, bilmeden, büyülenmiş gibi, görülmeyi bile düşünemeden. Nalân'ın beyaz gömleğinin yakasına çepeçevre pembe fisto geçirilmişti. Nerden geldiği belirsiz bir radyo sesi içli bir şarkıyı rüzgârın fısıltısına, vapurun gürültüsüne katıyordu. Hiç unutmamıştı o şarkıyı bir daha.. Her duyuşunda o ana geri dönmüştü.

«Doğuyor ömrüme bir yirmi sekiz yaş güneşi
Bir kuş okşar gibi sen saçlarımı okşarken...»

Özlemişti onu iyice. Onu, evini, ev düzenini, kızlarını, kediyi, tümünü. Bu yaştan sonra çekilir gibi değildi yalnızlık. Orduevinde kalmak geçici bir süre için ev taşımaktan, çocuklara okul değiştirmekten, karısının iş düzenini bozmaktan kolay gelmişti ona, ne olacağı belli değildi. Ama işte yorulmuştu artık. Yorgundu, evet.

Birdenbire dayanılmaz bir huzursuzluk kapladı içini. Gücü yetecek miydi? Her şey ona karşı çalışırken, dayanma gücü, arkadaşları, çevre, içinde bulunduğu koşullar, ülkenin durumu... Yalnızlığı gitgide çoğalırken yetebilecek miydi tek başına? Gözleri doldu. Yeniden, sinirlerim bozuldu, diye düşündü. İyice yorgunum da ondan. Uykusuzum nice zamandır. Oysa başlarda çok düzenliydi yaşamı. Duruşmalar bitince buraya geliyor, yemek salonunda yemeğini yiyip biraz televizyon izledikten sonra erkenden yatıyordu. Hemen de uyuyordu. Öy-

lesine çalışma gücüyle doluydu, öyle hırslıydı, o denli vermişti ki kendini davaya, gün doğmadan kalkıyor, heyecan içinde hazırlanıyor, ona ayrılmış taşıtı saat beşte hazır buluyor, gidip spor salonundan duruşma salonuna dönüştürülmüş yerde kendisine verilen odada çalışıyordu. Her sabah üç dört saat dosya okuyordu orada duruşma öncesi. İyice hazırlıklı çıkıyordu kürsüye. Yorgunluk duymuyordu. Acı dolu bir coşkuyla çok önemli bir görevin ağırlığı altında dimdik ve kararlı duyuyordu kendini. Şimdi ne olmuştu ona? Düşünmeliydi bunu, evet. Bugün düşünmeliydi, şimdi...

Yatağın içinde doğrulup oturdu, elleriyle yüzünü sıvazladı. Ne zaman başladı, diye düşündü. Belirgin olarak ne zaman ayrımına vardım? Yavaşça kalktı. Odaya bitişik banyoya geçti. İşemek için zorlandı ama yoktu pek. Ellerini sabunlarken aynaya ilişti gözü. Ürktü kendi yüzünden. Gözleri bir delinin gözleri gibi öfkeli, karanlık ve korkunçtular çukurlarında. Yüzü iyice çökmüş, uzamış aşağı doğru. Başının iki yanında, kulaklarının üstünde saçları karmakarışık ayaklanmış. Burnu şişip büyümüş, dudakları iyice incelip dümdüz, renksiz bir yarık haline gelmiş. Bakışlarını yumuşatıp tatlılaştırmaya uğraşarak poz verdi aynada. Hoş bir şey düşünmeye çalıştı. Güzel bir şey, ama ne? Şöyle yumuşacık bir şey, uçucu, hafif...

Güneşten kızarıp gevşemiş gövdesi. Deniz az ötede. Kumu avuçluyor, akıtıyor parmaklarının arasından. Kıyıda oynayan çocukların sevinç dolu çığlıkları geliyor kulağına. Bir motor geçiyor denizden. Küçücük dalgalar sürükleyip getiriyor uzaklardan. Kalkıyor, denize yürüyor. Ayakları yanıyor. Ayakları yanıyor kızgın kumdan. Zıplayarak koşuyor. Denize bırakıyor kendini...

«Dam kızmıştı, ayaklarımız yanıyordu. Evin altındaki odunluğu ateşlemişlerdi. Hepimize şahadet getirttiler, Fate'nin dört yaşındaki oğlunun dili dönmedi. Ağzına

kurşun sıktılar...» Ağlıyordu kadın. Sonra baygınlık geçirmiş, tanık yerinin parmaklıklarına abanmıştı. Alıp götürmüşlerdi...

Sesler, ağlamalar, bağırmalar beyninde uğulduyor. Bunca yıllık meslek yaşamında neler görmüş geçirmiş bir yargıç olarak bile dinlemekte güçlük çektiği, dayanılması olanaksız sahneler kafasında hep. Bu yüzden uykularında bile kurtulamıyor onlardan ya. Gece gündüz bir kan gölünün ortasında boğulur gibi yaşıyor. Güç şey bu. Bir değil, beş değil, her yanda ölüm, acımasızlık, vahşet! Derin uyku sağlayacak ilaçlar alsa yararı olur mu acaba?

Yeniden gülümsedi aynadaki yüzüne. Olmuyordu, hayır olmuyordu! Gündelik yüzünü bulamıyordu. O, insanlarla birlikteyken kullandığı dingin, ağır, kendinden emin, ne yaptığını bilen yüz, o bilgece görünüş geri gelmiyordu bu sabah. Yoksa gerçek yüzü bu mu? Bu şimdi uykusuz bir gecenin sabahında banyosunun aynasında yakalayıverdiği, çılgın, kuşku dolu, umutsuz ve zayıf yüz kendisinin mi?

Başını musluğun altına tuttu. İyice ovaladı, saç diplerini, yüzünü. Kurulandı. Düzgünce tarandı. En ağırbaşlı yüzünü, kürsüdeki duruşunu takınarak baktı aynaya. Gülümsedi. Anlayış dolu, güven verici bir gülümseme bu. Evet şimdi daha iyi. Dopdolu, ama hiç taşmamış ve taşması düşünülemeyecek bir yüz. Elbette çevresindeki saygı çemberi, onunla konuşurken arkadaşlarının özel bir dikkat göstermeleri, örneğin şaka yaparken bile ölçülü kaçırmama konusunda uyanık davranmaları onun bu ölçülü, kararlı, düzenli yaşam ve meslek inancını duydukları hayranlıktandı. Bir tür çekingenlik, yalnızlığın ta kendisi...

Öfkelendi kendine birdenbire. Hayranlık mı? Hıh.. Onların dışındaydı. Şu mahkeme kurulundaki yargıç-

ların dışında kalmıştı. Ne olup bittiğini anlayamıyordu. Ne olup bittiği mi? Ne demek bu?

Tıraş olmayı unutmuştu işte... Her şeyi unutuyor. Son günlerde kafası bomboş kalıyor kimi zamanlar. Arasıra çok önemli noktaları gözden kaçırıyor. Düşüncesi eskisi kadar hızlı ve akıcı değil mi? Boşuna mı yoksa bütün yorgunluklar, çabalar...

Tıraş oldu. Odaya geçti. Pencerenin önündeki koltuğa oturdu. Gün yükselmişti. Tek tük ayak sesleri, ürkek kuş cıvıltıları geliyordu bahçeden. Gene de sessizlik yoğundu. Sessizliği ancak böyle erken uyandığı sabahlarda yakalayabiliyordu. Seviyordu bu saatleri. Şimdi sokağa çıkabilse, uzun uzun yürüyebilse. Nicedir bir yerden bir yere yürüyerek gittiği yok. Hele bu saatlerde ne kadar tehlikeli sokaklar. Bir süredir ölüm her köşebaşında pusuda. Sevgilerin, sıcaklığın, insanlığın, yaşamın küçük avuntularıyla, bağlayıcı kaygılarının yerini korkular aldı. Ölüm her şeye sindi. Yaşamalara sindi, garip bir biçimde olağanlaştı. Herkes susuyor, her şey. Neden susuluyor, neden, neden?

Bir çay içebilse. Servis başlamadı daha ama belki ona çay demleyebilirler. Zile bastı. Bir sigara yaktı. Kibriti sallayıp söndürdü, küllüğü aradı gözleriyle. Yatağın başucundaki komodinin üzerindeydi. Uzanıp aldı, oturduğu koltuğun sapına koydu. İçinde yarıya kadar içilip söndürülmüş bir tek sigara izmariti vardı. Gece uyumadan önce içmiş olmalıydı. Yemekten döndükten sonrasını pek anımsayamıyordu gecenin. Dumanlıydı kafası. Yeniden bastı zile. Askerler yeni kalkıyor olmalıydılar. Şimdi evde olmalıydı da kendine güzel bir çay demlemeliydi...

Kapı vuruldu, uykulu bir erin yüzü uzandı içeriye.

— Bana bir çay yapabilirler mi bir bak bakalım Hikmet.

— Başüstüne komutanım.

— Demlikle getir, kahvaltı istemez.

Hiçbir şey yiyemiyordu sabahları. İçi bulanıyordu. Son günlerde öyle iştahsızdı ki. Yaz başından beri dört beş kilo vermiş olmalıydı. Giysileri bollaşmıştı. Sıcağa dayanamıyordu. Sinirleri de belki biraz bu yüzden zayıflamıştı.

İnsanlar yargıçları demirden sanırlar belki de, diye düşündü, durup dururken. Diyelim ki şu Hikmet, ya da onu şöyle böyle tanımış, herhangi bir nedenle yüzyüze gelmiş olanların çoğu, onun da özel bir yaşamı olabileceğini düşünmezler. Uykusuzluklarını bilemezler, o korkunç düşlerini anlatsa inanamazlar, inansalar bile küçümserler. Gecenin bilmem hangi saatinde, ya da sabahın köründe kafası karmakarışık, yorgun, içinde oturup doya doya ağlama isteğiyle aynalarda gerçek yüzünü aradığını görseler şaşıp kalırlar. Ah, evet biliyor, orada kürsüde dimdik oturmuş sorular sorup dinlerken, yargılayıcı olarak insanları ürkütürken kimse onun donla, yalınayak ve bitkin oturmuş bütün bunları düşünüyor oluşunu gözünün önüne getiremez öyle kolaylıkla...

Ama onlar biliyorlar. O, akşam yargıçları yemeğe götüren adamlar. Onlar insan olduklarını iyi biliyorlar. İnsanların zayıf yanlarından yararlanmayı sokaklarda çiklet satarken öğrenmişler daha. Bu yolla adam olmuşlar. Varlıkları buna bağlı. Ne saçma bir topluluktu o! Düşündükçe sinirleniyor. Üç beş yargıç, kentin eşrafından kafası dar çevresi geniş bir adam, alçakgönüllü bir kral! Yardakçıları, beslemeleri, dalkavukları olan beş altı serseri... Kim bunlar, ne diye geldikleri günden bu yana dolanıp duruyorlar önlerinde arkalarında? Kimin adamları, hangi düşüncenin savunucuları, ne istiyorlar? Yemek boyu dişe dokunur bir şey konuşulmamıştı. Boş gevezelikler, ucuz şakalar, yersiz, yapmacık, altından

kalkılamayacak derecede abartılmış pohpohlar, övgüler kendilerine... İçi bulanmıştı, ürkmüştü onlara baktıkça, zorlama gülümsemesi ağzına sıvaşıp durmuştu donmuş yağ gibi... Elbet bunların bir düşündükleri olmalıydı, böyle bir davanın yargıçlarını bunca ünlü, bunca pahalı bir yerde yemeğe boşuna götürmüyorlardı ya... Kendisi ilk kez gitmişti. Öteki arkadaşları daha önce de buna benzer kişilerle böyle yerlerde birlikte olmuşlardı. Sürekli kaçınmıştı o, dün gece de gitmek istememişti ama hiçbir özür uyduramamıştı arkadaşlarına. Doğrusu şu, uyduracak gücü yoktu artık.. Evet böyle! Aykırılığını bir süredir daha yoğun biçimde yaşar olmuştu. Bazı tahliye kararlarına katılmayan kim? Kendisi. Kimi noktalarda varılan görüş birliğinin dışında kalan kim? O. Özdemir İnan. Kendini sıkı tutmaya, çözülmelere direnen kim? O, o, o, o. Yalnızlığın orta yerindeydi artık. Kesin yalnızlık...

Peki ama ne olmuştu arkadaşlarına? Başlangıçta onca önemseyerek işe sarılan, gece gündüz çalışıp işin derinine inmeye uğraşan, içtenlikle, sorumluluk bilinciyle acı çeken bu adamlara ne olmuştu? Niye yalnız bırakmışlardı onu? Yalnızlıktan, her gece orduevine kapanıp bilardo masası başında, ya da televizyon karşısında zaman öldürüp avunmaya çalışmaktan sıkılmışlar mıydı? Bir an önce, öyle böyle işi bitirip evlerine mi dönmek istiyorlardı? Saygı sınırını aşamamak yüzünden, söz olur kaygısından birbirlerine açılamayıp da içtenlikten uzak, gereksiz, bir yere varmayan sıradan konuşmalardan bıkmışlar mıydı? Tükenmişler miydi, ezilmişler miydi davanın ağırlığı altında, ne olmuştu? Özellikle 'keşif'lerden sonra bir genişlik, bir oluruna bırakış içine girmişlerdi. Umutsuzluk, olayların boyutunu kavramak mı yıldırmıştı onları, yoksa bilmediği, düşünemeyeceği başka şeyler mi dönüyordu? Nasıl birlikte olup nasıl eğlenebi-

lirlerdi akşamki yemekteki adamlarla, bunca sıradan, cahil, beş paralık heriflerle ortak neleri olabilirdi ki?

Ağır ağır giyindi. İçini burgu gibi oyuyordu kaygılar. Yalnızlığın böylesini hiç yaşamamıştı. Korku doluydu içi. Anlaşılmaz bir yoksanma duygusu kaplamıştı benliğini.

Kapı vuruldu. Çayı gelmişti. Tepsiyi aldı Hikmet'in elinden. Masanın başına geçip oturdu, bardağını doldurdu. Başı dönüyor. Gözlerini açıp kapıyor. Çevresine ilk kez görüyormuşçasına bakıyor. Masa, sandalye, çay bardağı, dağınık yatak. Pencereden görünen kocaman çam ağaçları. Kimbilir kimler kalmıştı bu odada kendinden önceleri. Kimbilir ne tasalar, ne sıkıntılar yaşanmış, ne gibi sorunlar çözümlenmeye çalışılmış, kaç kişinin uykusu kaçmıştı. Kendisinden sonra da bu oda nelere tanık olacak kimbilir? Yapılar, eşyalar insanlardan daha dayanıklı kuşkusuz. Ne garip böyle şeyler düşünmesi... Bu sabah olağandışı bir duyarlık içinde. Oysa nicedir duygularını yitirmiş gibiydi. Duruşmalarda tanıkları dinlerken çoğu kez dişlerini sımsıkı kenetliyor, yüzünde en küçük bir anlam değişikliği, duygularını ele verebilecek en küçük bir belirti olmaması için sıkıyordu kendini. O zamanlar, bağıra bağıra ağlamak isteyip de onca dingin görünmek için harcadığı çabadan yorgun düşüyor. Ama beceriyor. İçindeki kavgayı ört bas ediyor. Gizliyor düştüğü karanlığı. Hep aydınlık bir pencere arayarak ama.

Aramazmış gibi... Yüzü bütün bunlardan uzak görünerek. Acısı daha sonra içine kapandığında koyuyor ağır ağır. Böylece içinde bir şeyler mi yıkılıyor, yitirdiği bir şey var da ne olduğunu tam çıkaramıyor mu? Bir boşluk, bir umarsızlık duygusu, işte duygusuzlaşıyor gitgide belki de...

Bu mu yargıç arkadaşlarının başına gelen yoksa? Bu boşunalık duygusu mu? Bu çabalarının bir sonuç verece-

ğinden umudu kesme çıkmazı mı? Kırk beş yaşındayım, diye düşündü, ama daha çok yaşadım ben, evet öyle uzun yaşadım ki şu son bir yılı. Çok yaşlıyım şimdi. Çok ama çok...

Saatine baktı, altı buçuğa geliyordu. Nalân uyanmıştır, diye düşündü. Nalân bensiz kalsa ne yapar? Beni vursalar ya da ne bileyim işte... Olmayacak sanılan her şey olabilirdi. Evet olmayacak şey yoktu. Kaldı ki dava başladığından beri, on ayda yedi avukat ya öldürülmüş ya saldırıya uğramıştı, sonra emniyet müdürü...

Dolaylı bir gözdağı mıydı bu? Bunun için mi değişmişti arkadaşları, korkuyorlar mıydı? Bir yandan yargıçlarda birtakım kimselerce korundukları izlenimi uyandırılacak, arkanızdayız diye sırtları sıvazlanacak, bir yandan olabilirlik kaygısı yaratılacak, sezilmesi güç bir baskı yolu... Bir araya gelip konuşabilselerdi bunları. Ama hayır, bu konu açıldığında her düşünce, öneri, söz, karşısındakine altında suçlamalar varmış gibi yansıyabilirdi. Yeterince tanımıyorlardı birbirlerini, ordan burdan getirilmişlerdi. Bir anlamda kader arkadaşlığı idi birliktelikleri, bir zorunluluktu. Yok hayır, onların hiçbirine doğrudan bir saldırı olamazdı. Çemberin içindeydiler zaten. Bunaltılmaları yeterliydi...

Sigarasını söndürdü. Sabah düşünceleriydi bunlar, uykusuzluk, gecenin yorgunluğu. Bitecekti, düzelecekti her şey. İnsan olmanın güçlüğü, direnci, sabrı yaşanacaktı kaçınılmaz olarak. Altından kalkacaktı bunun.

Çıktı. Koridorları geçti. Işık içindeydi bahçe. Yatışmış bir sıcaklıkla yumuşacıktı hava. Sulanmış çiçek tarlalarından mis gibi toprak kokusu geliyordu. Havuzun kıyısındaki masalardan birine oturdu. Gölgesi sudaydı. Gülümsedi. Güne başlamadan önce birkaç dakikalık bir gevşeme. Neler dinleyecekti bugün kimbilir. Tüh utanmadın mı, diyecek bir kadın evini yakan sanığa, biz senin-

le yüz yıldır komşuyduk! Dayanacaktı, tek başına kalsa da. Dayanmak zorundaydı, yaşamı boyunca sürebilecek bir iç hesaplaşmadan ancak böyle kurtulabilirdi. Kimseye verilecek hesabı kalmamalıydı, kendine bile.

Masanın üzerindeki gazeteyi aldı. Baş sayfaya şöyle bir göz attı. Denize uçan otomobilde üç kişi boğuldu. Basın affı isteniyor. Kongreden notlar. Başyazı: Görünen köy. Sekiz yüz on sanıklı davada karar yaklaşıyor üç kişinin katil sanığı sahte ifadeyle kurtulmaya çalıştı. AET Komisyonu toplandı. Bir kahve ile bir dükkân tarandı, iki ölü sekiz yaralı. Yılın genç kızı ve erkeği seçildi. Sıcaklar artacak.

Hayır okumayacaktı. Hiçbirini okumak istemiyordu.

— Araba hazır efendim, dedi bir teğmen. Sizi bekliyorlar.

— Geliyorum.

İki yanı çiçekli tertemiz beton yolda yürüdü ağırca. Bu gece erkenden yatacak, yarın sabah kalkıp çalışacaktı. Kötü geçmiş bir gecenin kalıntılarıydı düşündükleri. Herkes bunalabilirdi zaman zaman. Kötümserlik kuyusuna, düşebilirdi. Yorulabilirdi, bıkabilirdi her şeyden. Hepsi bitecekti. Hepsi. Yorgunluğu, bezginliği, umutsuzluğu, kaygıları. İçimde kocaman bir boşlukla, dedi ansızın, kendi de şaşarak düşündüğüne... Ne demek bu? İçimde kocaman bir boşlukla...

Şubat 1981

SULTAN

konuşmayı unutmuşum unuttum mu ne kadar yatıştırmaya çalışsam titriyor zorlasam az çıkıyor sesim aylarca sanki hiç konuşmamışım da şimdi birdenbire çok az konuştum Mustafa seninle konuşurken geceleri hep buradan gitmek istemiştin sen şimdi konuşmayı bilemiyorum demek istediklerimi diyemiyorum ben engel oldum keşke gitseydik buralıyız diye Mustafa zaten sen hep iyisini benim yüzümden işte başım ağrıyor

...Oturuyorduk. Birer bardak çay içiyorduk. Ansızın ev basıldı. Oturuyorduk. Kocam benden önce kalktı, pencereden baktı, evi bastılar, dedi. Ne yapabilirdik bilmiyorum. Ben de kalktım pencereden baktım. Ellerinde silah ve sopalarla bunlar, aralarında öyle uzaktan görmüşlüğüm olan var, iyi tanıdığım, adını bildiğim yok. Ne yapacağız peki, nereye gideceğiz?

aylardır buraya çıkmak için bekliyordum aylardır ama sesim çıkmıyor kimse duymuyor niye böyle sesim kulaklarım çınlıyor ondandır ben bağıracak-

tım burda hiç korkma Sultan bağıra bağıra anlat bağırmak istiyordun işte onların yüzüne doğru ne de rahat oturtmuşlar başım çatlıyor zincire vurmamışlar ellerini ayaklarını bunlar azgın deli biliyorduk kötü edecek görmek beni üstelik de ölmüş adama tekmeyle dürtüp götürün çöpe atın diyor bu çöplüğe atın diyebiliyor

...Artık son çare ölüm müydü, ölüm kurtuluş muydu, yanarak ölmek miydi, yoksa dışarı çıkıp kurşuna dizilmek miydi? Üç çocuğum, kocam, ben. Herhalde biz de bu vatanın insanıyız, burda doğduk büyüdük.

burda öldük öldürdüler

...Çok sürmedi artık eve yapacaklarını çok iyi anladım. Evi yakın, diye bağırıyorlardı. Yüzlerce kişi, belki bin. Mustafa, ölen kocam Mustafa'ya dedim ki, yanarak ölmektense kurşunlanmak iyidir, dedim. Ama önce bir deneyeyim...

ah Mustafa yansaydık yansaydık hepimiz

...Belki bunlar bilmiyorlar beni, aslımızı unutmuşlar, ben bunu böyle ayrı düşündüğümden değil bir kurtuluş çaresi olarak yani bağırışlarına göre. Yoksa biz kocamla on yıl geçinmişiz üç çocuk yapmışız, bir ayrılık gayrılık çıkmamış aramızda. Ailemiz, ana babalarımız arasında bir kötü söz gidip gelmemiş, bir çekememezlik dedikodu bile olsa.

yani biz sevdik birbirimizi baştan biraz olmazlanır gibi oldu babam aşirete kız veriyor diye razı gelmez gibi oldu kınayacaklar diye başkaları kendi öyle bakmaz ayırmaz sofuluk bilmez aynı mahallede büyüdük biz kimseyi kimseye

...Şansımızı bir deneyelim, dedim. Elime Kur'an'ı aldım, avluya çıktım. Tutup kitabı onlara doğru gösterdim. Yürüdüm onlara, konuştum. Dedim ki, ben de sizin kadar inanıyorum. Biz de sizin kadar Müslümanız. Sizinle bizim aramızda bir şey yoktur, bir şey geçmemiştir. Okuyayım istediğiniz yerden açın da... Ezbere okuyamazsam beni de çocuklarımı da öldürün o zaman, dedim. Bana bağırdılar ki senin kocan solcu, dinsiz, biz onu istiyoruz. Sen de bunu siyaset icabı yapıyorsun, dediler.

onlar asıl ben değil biz ne uğraşalım siyasetle onlar uğraştılar ben hepsini daha iyi biliyorum sonradan öğrendim bunları benim kocam kendine göre yani onlar gibi geri değilse biz o zaman ne oluyoruz

...E vurun öyleyse bari, dedim. Kollarımı açtım gerdim, durdum. Kocanı çıkart, ne edelim seni, dediler. Dedim, kocamı vuracaksanız önce beni yıkın bakalım. Birkaç tokat attılar. Artık içerden Mustafa duramadı, çıktı. Bazıları biz bunu çok iyi tanıyoruz, içeriye sokalım çocuklarıyla yakalım, diyorlar. Arada tartıştılar. Sonra Mustafa'ya, madem sen Müslümansın, sağdan isen neden biz kan döküyoruz da sen içerde oturuyorsun, yürü bakalım, dediler. İlle onlarla adam öldürmeye gitmeli imiş. Böyle sürdüler götürdüler.

dili tutulmuş Mustafa'nın kimse sevmemiştir kocasını benim onu belki herkese böyle gelir bana diyorlar senin çocukların yaşıyor ya ama olmuyor her şey bakımsız kaldı artık ah hiç konuşmadım ondan sonra şimdi kızıyorum da açılıyor sesim ben unutmuşum sesimi unuturum avunurum sandım olmuyor bir şey pişirsem eksik öyle sapsarı sürüklenip gidiyordu benim sesimi sürükleyip gidiyordu götürüyordu

...Ben bilmiyorum ne olacağını, koşuyorum arkalarından. Mustafa'yı ne yapacaklar hiç bilmiyorum. Sekiz on ev ötede kaynanamın evi var, oraya doğru gidiyorlar. Bizim eve gelen üç yüz beş yüz kişi ise oraya biriken binlerce sanki. Sanıyorum her adımda yerden fışkırıyorlar. Benim tanıdığım, mahallenin yerlileri, bu adamları bana karşı saldırttıranlar bizim eve gelmemişti.. Çekinerek birbirimizden kimbilir. Daha çok yabancıları, köyden gelenleri kışkırtarak göndermişlerdi bize. Kaynanamın evinin önüne vardığımızda bunları önceden de yazdırmıştım, Halil Kılıkcı, Hacı Şeref, Hacı Müslüm bu adamlara, biz sizi onu öldürtmek için gönderdik siz adamı ne diye buraya getiriyorsunuz? diye çıkıştılar. Mustafa'dan ötürü, evet.

işte ordalar orda uslanmış köpekler gibi yanyana niye gülüyorlar pis pis sanki ben yalan atıyormuşum kahrolasıcalar uyduruyormuşum düş görmüşüm tüh sizin hacılığınıza da gittiğiniz yollara kirlenmiştir bastığınız taşlar ki

...Vurun diyorlar. Mustafa'yı top gibi bir oraya atıyorlar bir buraya... Bir o alıyor bir öteki... Kocamı değneklerle, demirlerle vura vura öldürdüler. Gözümün önünde vura vura, yavaş yavaş...

bir yılanı ezer gibi ah Mustafa öyle tiksintiyle o güzel yüzüne hep uzakları düşünen başına gitmeliydik derdim ki ne yapacağız toprağı satarız bir iş tutarız yanımda uzanırdı eli gezinirdi gövdemde dalgın olurdu akşamları kimsenin kocasına benzememiştir ah umutlarımı vurdular uçan kuşlarımı erkenden kalkardı sabah alacalarımı öldürdüler gece hep

...Ben kendimi yitirmişim, bağırıyorum, Finey Ana! diye feryat ediyorum. Kendimi yerden yere atıyorum.

Bunlar ne insanlarmış ki bilmemişiz. Şimdi bunu da söyleyeceğim burda, korkmuyorum onlardan. Bu katillerin avukatları babama gidip para teklif edip ben şikâyet etmeyeyim diye büyük paralar... Ben bu size verdiğim adları vermeyeyim diye, satacağım yani kocamı, olmazsa oğlumu vuracaklar bir damla çocuk. İmansızlar. Bu avukatlar niye homurdanıyorlar şimdi, niye benim sözümü kesiyorlar? Benim babam bilir ki ne dinle ilgileri var bunların ne... Babama, sen bir Müslümansın, Müslüman Müslüman'ı ele vermez, olmuş bitmiş diyerek... Allahım bağışlasa ben davacıyım, korkmuyorum, iki elim yakalarında kalacak. Evet onu söylüyorum, ben bağırıyorum. Kaynanam yetmiş yaşında kadın, belki çıkamıyor, belki bir hal olmuş. Mustafa'yı eşiğe attılar. Üstüne basa basa kapıyı kırıp içeri girdiler, Finey Ana'mı dışarı çıkardılar. Kocakarıların halini siz de bilirsiniz. Yoksulun entarisi bir yana gitmiş başındaki şeysi bir yana gitmiş, içerde yatıyormuş. Dışarı aldılar. Sen gâvur oğluna bizden kız alırsın ha, dediler. On yıl kızgınlık biriktirmişler içlerinde desene... Ben Finey Ana'ya gelin olalı on yıl oluyor çünkü!

size ne size ne biz geçindik biz sevdik birbirimizi
size ne

...Sokağın ortasına getirdiler. İki herif tuttu kollarından. Gözümün önünde gözünü oydular. Sol gözünü. Öbürü zaten iki yıldır kördü. Sol gözünü tornavidayla oydular. Allahtan taş kesildim, kurudum. Gerek korkudan gerek acıdan kurudum! O ara bizim evi dalamışlar, yanıyor, bakacak halim bile kalmamış. Çocuklar aklımda koşacak durumum yok. Bağırıyorum yalnız, bunu biliyorum. Kaynanamın gözünü oyduktan sonra şöyle yere oturtturdular, zavallı inliyor durmadan bağıracak gücü yok. Yetmiş yaşında kadından ne isterlerse biri karşıya

geçti. Tanırım, Durdu'dur. Şimdi orada oturuyor sanıklar arasında gördüm. Silah sıktı oyduğu gözüne kadının. Silah sıkıp öldürdüler.

bağırıyorlar arkadaşlar yeter kimisi kendileri de dayanamıyor dayanılacak gibi değil yeter bu kadar gelini bizdendir kim sizden kim yapmayın bu kadar bizdendir kim sizden olmuş ne diye olacakmışım Allahsızlar kan tutmuş hepsini de

...Öldükten sonra kaynanamı aldılar, yolun kıyısını kazmıştı belediye, su borusu döşemek için mi neyse, kadını baş üstü kanala çukurun içine koydular. Ayaklarının her birini bir yana ayırdılar. Bir araba tekeri buldular oralardan, bacaklarının arasına oturttular. Sanki canlanacak da çıkacakmış, ağırlık olsun diye mi kimbilir? Tekeri öyle bacaklarının arasına koydular. Gördüm orda öyle üç gün kaldı.

Sonra cenazeler toplandığı zaman o gelen savcı söylesin. Orda oturuyor getiren savcı söylesin, çukurun içinden zorla, çukurun içinden öyle kupkuru...

Eylül 1980

ÖKKEŞ

Koyu mavi bir karanlığın içinde ucu bucağı belirsiz bir yolda yürüyor. Ah, nasıl yorgun... Ne çok ağrıyor bacakları, ne uzun yollar yürümüş ki yüce Allahın bağışlanma kapısına varmak için yollar çok uzundur.

Yangın yerlerinden geçiyor soluk soluğa. Yanıp çökmüş evlerin arasından. Bütün çiçekleri kurumuş bahçelerden. Artık tek bir yemiş vermeyecek ağaç altlarından. Kurumuş kökleri çünkü, kavrulup tükenmişler.

İkide bir tökezlenip düşüyor. Yangın artıkları takılıyor ayaklarına. Yanık cesetler, kocaman takunyalar, erimiş plastik kovalar, cam kırıkları, kalaslar, kırık sandalyeler. Bacakları böylesine sızlamasa atlayıverecek üzerlerinden, seki sekiverecek. Düşe kalka yol uzuyor. Düşe kalka yürüyor karanlıklarda yılmadan. Yolun sonu belli değil. Hiçbir işaret yok. Bağışlanmanın muştusu o olağanüstü parlak ışık çok mu uzak daha?

Kimindir bu yangın yerleri? Ne zorlu bir son sınav bu Allahım! Yok son değil, daha değil. Göçüş konaklarının ilkine bile varamadı ki asıl ondan sonra... Sırat, Sırattaki duraklar, soru yerleri, cennet, cennetin dere-

celeri. Ne zordur rabbine ulaşmak. Orası ya cennet bahçelerinden bir bahçedir veya cehennem çukurlarından bir çukur ve... Bacaklarının dayanılmaz sızıları azalıverse. Bacakları. O zaman geç kalmayacak. Koşacak, koşacak, koşacak...

Ben ayaklarının üstünde zor duran hasta bir adamım, diyor. Ben mi adam keseceğim? Yaşlı bir adamım ben. İki yetişkin oğluma sorun, ben yattım o gün evde. Elimde bilmem neyle dolaşacak hal mi var bende bir bakın hele. Beni gelip on ikide yatağımdan aldılar. Polis-te dövülmüşümdür, dayak zoruyla imzam alınmıştır. Bir gece soğukta beklettiler. Hasta bir adamım ben, ayazda bırakmıştır polis, bu işkencedir. Sabah sabah mahkemeye saldılar. İnsan insana benzer. Suçumu bilemiyorum efendim. Benzetiyorlar. Ben onların canına ne diye kıyayım? Ben kendimi bildim bileli onların odununu çekerim. İftiradır, kabul etmiyorum.

Tövbe estağfurullah.

Erkek ve kadın, inananların tümü suçlarının bağışlanması için istiğfar etmeliler ki bağışlanmayı dilemek suçsuzlar için de bir ibadettir. Bir kişi tövbesi kabul edilmeden ölürse...

Şefâat, ya rasûlullah.

Yaşamak öyle kısa ve hiçlik dolu bir konukluktu ki bu dünyada. Bir sınavdı yaşamak. Allah kullarını sınamak için yaratmıştı evreni. Sınıyordu onları sonsuz cennetine kabul etmek için. Yaşamak bu kadarcıktı işte. Bir varsın bir yoksun. Şimdi ecel başındayken her şeyi yaratanın bağışlamasına sığınıyordu artık.

Bu kargaşadan alnının akıyla gidecekti Allah katına. Öyle gidiyordu. Görevini yerine getirmişti. O kutsal, büyük çağrıya uymuş, üstüne düşeni yapmıştı. Bu dünyanın dayanıksız, yoldan çıkmış adaletinin ipiyle değil, yaratanının şaşmaz adaletiyle gidecekti. Son gün-

muş akarsular. Gürültüyle dökülüp patlayan çağlayanlar. Su. Ne sıcak Allahım. Temmuz mu, ağustos mu? Ne sıcak! Çok şükür. Alev alev her yanı. Gövdesi sırılsıklam terden. Bir yudumcuk su olsa. Kutsal su... O kutsal topraklardan gelmiş bir yudumcuk zemzem...

Gülizar'ın piçi...

Bitsin bu pislikler artık. Bitsin, düzelsin ortalık. Kimse piç doğurmasın.

«— Emine bacı'ya git, diyor annesi. Zemzem koysun tasa iki yudum. Çabuk ol.

— Zemzem ne demek?

— Çabuk ol dedim sana, ölüyor herif!

Babalığı ölüyor. Hep yaşlı, konuşmayan, güldüğü görülmemiş bir adam. Yabancı, uzak. Çok yaşlı. Kendi babasını hiç bilmiyor. Öldü, diyor anası, o kadar.

Daracık bir sokak. Patiska perdeli evler. Hiç onarılmamış, köhne, çürük. Ekşi, ağır, yüznumara kokan avlular. Kafesler. Karanlık, basık, öksürük dolu odalar. Sokağın kıyısından akan çirkef sularında bir tahta parçası yüzdürüyor. Patlak ayakkabılarıyla lap lap basıyor çamurlara. Bakımsız, çelimsiz, ürkek, ardındaki her fısıltıdan çabucak kaçmaya hazır.

Gülizar'ın piçi...»

Hastabakıcının sesi. Başucunda durmuş.

— Doğrul biraz bakalım, diyor.

Bakmıyor kadına. Boşta gözleri, kapkara bir bulut içinde. Ellerini görüyor onun yalnızca. Bardağı tutan kemikli, kaba, bıkkın ellerini, gördüğünü ayırdedemeden.

Kafasını hoyratça kaldırıyor bakıcı yastıktan.

— İç şunu, hadi...

Yutkunamıyor, dudaklarının kıyısından göğsüne akıyor sular.

— Yanıyorsun be. Yutmaya çalış bakalım. Amanın, yolcusun galiba sen!

İşte bu da onlardan. Her yere sızmışlar. Ölüm döşeğinde başındaki bir inanmış kul olmalıydı. Bunun elinden su içilir mi? Açmış her bir yanını, ne ayıp bilirler ne günah. Bir yarım etek. İğrençlik, utanmazlık.

Tövbe estağfurullah, tövbe...

Kasılıyor her yanı. Acı çeker gibi yamuluyor ağzı. Bir an tıkanıyor soluğu, yeniden yastığa düşüyor başı.

Gene yürüyor, sızılı bacakları ağır, susuz ve bitkin. Sapsarı bir boşlukta yitik, arada bir düşüp kapaklanarak sonra doğrulup yeniden yola koyularak yürüyor, yürüyor. Ne bir bitki ne bir insan ne de başka bir şey var yolunda. Bilinmez bir ülkede mi, uçsuz bucaksız çöllerde mi? Güneş tam tepesinde. Ah, biraz azalsa ağrıları, sıcağa katlanacak. Sağalıverse bacakları koşacak. Ölüm yokluk değil ki, ölüm hiçlik değil ki. Ruhun kurtuluşu, ve ruh kıyamete kadar berzah alemindedir. Kıyamet günü herkes sorguya çekilecek. Amel defterleri uçuşup gelecek. Ameller tartılacak. Herkes yaptığını bulacak. Tartısı ağır gelen...

Allah biliyor yalnız. İçini o biliyor. Yüreğini görüyor apaçık. Ve kulunun gelmiş geçmiş tüm günahlarını o yargılayabilir ancak. O kapıya gelince, o yüce kapıya ulaşınca, gerçek yerimizdir orası ki bağışlanma kapısıdır, ölümü sevilen bir konuk gibi karşılayacak. Sonsuzluk ve sınırsızlık. Sessizlik ve dinginlik. Esenlik.

Gülerek, şükürle karşılayacak. O acınası, o korkunç yüzler, çığlıklarla donakalmış, günaha belenmiş gövdeler gibi değil.

Kafasının içinde onu tükenene dek izleyecek olan o tiz, uzayan, yakarış dolu ses çoğalıyor yine. Uzun uzun yankılanıyor. Kayalıklarda dağılıp yitiyor. Kadının derisini duyumsuyor parmaklarının altında. Baltanın canlı,

diri, sıcak ete gömülürken çıkardığı sesi anımsıyor. Canlı bir şeye, Allahın yarattığı.

— Allah, diye soluklanıyor.

— Allah, diye mırıldanıyor yeniden, istekle.

Kadının bileği elinin altında yavaşça gevşeyip yumuşarken bir çift ürkmüş, kapkara, parlak ve umutsuz göz bakakalıyor ona.

— Allah, diyor inleyerek, yakarır ya da yakınırcasına, yanıyorum Allah!

Yeniden boşlukta, ateş dolu bir bilinmezlikte bin türlü engelle boğuşuyor.

Deposu tutuşmuş bütün odunlar harlamış yanıyor. Kan ter içinde söndürmeye çabalıyor. Elinde ağır, kocaman bir kütük var. Alevlere vuruyor onunla. Vur ha vur. Vurun ha! Saldırın, komayın. Allahını seven vursun. Vuruyor, boğuşuyor alevlerle. Kan fışkırıyor alevlerden. Hortumlardan fışkırır gibi akıyor fıslayarak. Üstü başı kan içinde...

İftiradır, diyor. Bu kadar biliyorum ben, diyor. Yaşım altmış beş. Herkese sorun, nasıl insanım. Hiç yataktan çıkmadım ben. Hastayım, cezaevinde bakılmıyorum, hastaneye kalkmamı isterim.

Bilmiyorum, diyor. Camiye de gitmedim. Duymadım imamın dediklerini.

Görmedim, diyor.

Haberim yok, diyor.

Hiçbir şey duymadım, diyor.

*

Sabahın o ürkütücü bozluğunda yağmur ince ince vuruyor yüzüne. Kısa kırçıl sakalına, çökmüş yanaklarına, çukura kaçmış kara, ödlek, kuşkulu gözlerine. Nemli hava dokunuyor ciğerlerine. Kimi verem diyor hekimlerin, kimi zatürree, kimi bıçkı tozundan bir hastalık. Der-

mansız. Nicedir camiye cuma dışında geldiği yok pek ama bu sabah için çağrıldı. Toplanılacak, dediler dün gece gelip.

Camiye giriyor. Çok kalabalık içerisi. Duvar kıyısına geçip öne doğru yürüyor. Sopalar dayalı duvara. Sopa gibi biçilmiş tahtalar. Rastgele, incelenmeden kaba saba biçilmiş odunlar. İlk onları görüyor. Sessizce diz çöküyor, alçak sesle selamlaşıyor yanındakilerle.

Namaz boyunca garip, anlaşılmaz bir baş dönmesi içinde kalıyor. Soluğu daralıyor. Sanki çatı yok da tepesinde, ruhu süzülüp parlak yıldızlara doğru uçmakta. Birden imamın sesi patlıyor sonuna dek açılmış hoparlörden. Önce ağlamaklı ve sözcükleri uzatarak konuşuyor. Konuşmuyor da sanki çok uzaklardan çakal ulumaları geliyor. Sonra gitgide yükseliyor ses, çınlıyor kubbede. Oraya çarpıp çarpıp geri geliyor, toplananların kulaklarına akıyor. Kulaklardan daha içerlere iniyor, birikip bastırılmış ne varsa ayaklanıyor. Açlıkla, coşkuyla, kuşkulanmadan, hemen inanarak içiyorlar sesi. Yükseliyor sesler, geçmiş savaşların kutsal öykülerini çağrıştırıyor. Kılıç şakırtıları, atların toynak sesleri, yola gelmeyenlerin feryatlarına karışıyor. Allah Allah sesleri dolduruyor camiyi. O anda, o birlikte ve coşkulu boşalışta ne çok benziyorlar birbirlerine. Yüzleri ayrı ayrı olsa da.

Hem vardı orada hem yoktu. Onlara katılmamıştı sanki hiç ama nasıl olduysa içlerinde buluvermişti kendini. İtiş kakış çıkılmıştı camiden. Tedirgin, korkusunu yenmeye çalışmada inatçı, durmaksızın bıçkı evine koşmuştu. Sonra kaç saat sopa kesti? Oğlanlar, git, diyorlar biz yaparız baba. Duymuyor onları.

Her bir şeyi severek isteyerek yaratmıştır Allah. Ona kulluk etsinler diye. Ama onlar yollarını ayırıyorlar. Oruca namaza karşı durup emirlere uymuyorlar. Sonunda işte gâvurun elinde kaldılar. Aykırıların ne işleri var ara-

larında. Ne erdem kaldı, ne din ne iman. Devleti ele geçirdiler. Bu ülkeyi onlar için mi temizlemişlerdi düşmandan? Gün görev günü. Herkese ne düşerse. Bu yönetimi düşürmek borç oldu artık. Buyruk böyle.

Gözleri topluluğa bakıyordu imamın ama kördüler sanki. Buz gibiydiler. Uykuda ve bağnaz. Kendinden geçmişçesine ileri geri sallanıyordu gövdesi. Bitsin bu pislik artık. Düzelsin ortalık. Döllerini kurutmak gerek ki tükensinler. Böyle istiyor yüce yaratan.

Hızarın önündeydi. Ne çok bağırışıyorlardı. Ne coşkun, ne durdurulmaz kalabalıktı o öyle. Ağlıyordu. Yüreği sevinçten eriyip dağılıyordu. Ayakları yeri tepikliyor, kolları hırsla kasılıyordu. Hızarın önündeydi, sonrasını bilmiyor. Dolaşmıştı onlarla evet. Düş gibi bir şeydi. Hepsi birbirine karışıyordu. Belki de hiçbir şey yapmamıştı da yalnızca gözlemişti. Engel olmak istemişti belki de ama olamamıştı. O, yok hayır. Allah biliyor. Her şeyi o biliyor. Sürüklenmişti. Şaşanları doğru yola çekmeleri buyurulmamış mıydı onlara? O görevini yapmıştı. Hayır dememişti. Hiçbir şey dememişti. O kadın pencerelerden sarkardı. Kıçını başını açıp gezer, balkonlarda sigara tüttürürdü. Rezildi, iğrençti. Onun ruhunu kurtarmıştı günahlardan. Onun günahının ürünlerini kurtarmıştı, piçlerinin... ruhlarını...

Gülizar'ın piçi...

On iki yaşında depodan odun çalarken yakalandı. Süleyman Usta ensesinden tutmuştu kedi yavrusu tutar gibi. Öyle tuttu onu ve korkuyla gerilmiş yüzüne dikkatle bakarak sövdü.

Anası gizliden adam alıyordu eve. Biri geleceği zaman sokağa salardı onu. Gece ya da gündüz, yaz kış. Git değnek topla, derdi. Odun yok evde, bir işe yaramıyorsun, hiç değilse bunu yap.

Yalvardı ustaya, bıçkı evindeki kulübede yatmasına

izin versin diye. Geceleri eli ayağı mosmor yavaşça eve süzülüp karanlık taşlıktaki çulun üzerinde uyuyakalmadan önce kadının yapmacık kahkahalarına karışan erkek seslerini, iniltilerini dinliyor, tiksiniyordu. Sokakta başı yerdeydi hep.

Çırak al beni, dedi ona. Her işini yaparım. Süpürürüm, yemeğini taşırım. Arabaları yüklemeye yetişirim. Beklerim burayı, kimseyi sokmam. Bak hele, dedi usta. Açıkgöz bir şeye benziyorsun sen be...

Yedi yıl orada yattı. Aldığının yarısını anasına veriyordu önceleri ama çok sürmedi bu. Adamın biriyle güneye gitti kadın bir süre sonra. Bir daha görünmedi.

Günah ürünüsün, diyordu ona ustası. Tövbe et, et ki arınasın.

On dört yaşındayken kurbanın derisinden yapılmış pöstekiyi getirdi attı önüne. Sana yaptırdım bunu, dedi! Namazını geçirme, Allahın sahipliğine sığın. Seni kurtarmak boynumun borcu oldu.

Üç yıl sonra depoyu çekip çeviriyor, hızarı kullanıyor, müşterilerle pazarlığa oturuyordu. Gelişmişti. Zayıf ama boyluydu.

Süleyman Usta'nın güçlükle olmuş, güçlükle yaşamış tek çocuğu, sıska, sayrıl, çirkin bir kızdı. Ökkeş'ten birkaç yaş daha büyüktü. Arayanı yoktu pek. Ökkeş palazlanıp göze görünür olunca kız tutuldu ona.

Dövdü babası önce. Süpürgeyle beline beline vurdu konuk odasının naftalin kokulu karanlığında. Saçlarından sürüyüp yere çaldı. Ama işe yaramadı bu dayak. Bir yıl sonra verdi kızını Ökkeş'e. Eve aldı oğlanı. Yaşlanıyordu. Çabuk yoruluyor, elden ayaktan düşüyordu giderek. İşini yürütecek biri gerekti ona. Sekiz yıldır yanındaydı bu çocuk, istediği gibi yetişmişti. Dindardı, çalışkandı, güçlüydü, akıllıydı.

Ardarda iki oğlan doğurdu Azime. Doğurmak iyi gel-

di. Canlandı, toparlandı. Ele gelir bir şey oldu. Sevdi mi onu Ökkeş? Hiç düşünmedi bunu. Düşünme gereğini bile duymadı. Her şey önceden belirlenmişti. Allah böyle uygun bulmuştu, ona sahip çıkmış, geçmişinden kurtarmıştı. Rahattı, saygınlık kazanmıştı. Allah elbet sadık kullarının yararına olanı düşünüyordu. O hiç düşünmedi kendini, gerekmedi bu.

Kayınbabası uzun zaman horladı onu. Sanki erkek çocuğu olmaması yüzünden bıçkı evini Ökkeş'e bırakmak zorunda kalması Ökkeş'in suçuydu. Durmadan başına kaktı, onu adam etmiş olduğunu. Bir tür yarattığıyla doymaydı bu belki. Yıllarca birlikte oturdular. Başı eğik kaldı Ökkeş'in ona. Bu yüzden çok çalışıyordu. Şu geçici dünyayı kendine dar eden adamın bir an önce ölmesini dilerdi belki de Allahtan korkmasa. Ustası işi bütünüyle ona bıraktıktan sonra bile gelir otururdu bıçkı evinde. Ökkeş'i gözlerdi sanki sabahtan akşama dek. Bağışlamayan, kötücül, kıskanç gözlerle. Anlamak zordu. Gençliğini mi kıskanırdı, işini mi, kızını mı, malını mı? Öldü gitti sonra. Yaşamak öyle kısa ve hiçlik dolu bir serüvendi ki...

İki oğlunu koyu dindarlıkla büyüttü. Okutmadı, yanına aldı onları. Allahın istediği biçimde ve görevlerini hiç aksatmadan yaşamayı öğretti onlara. Son zamanlarda siyasetle uğraşıyorlar diye duyuyordu sağdan soldan ama yanlışlık yapmazlardı onlar. Kocaman adamlardılar. Evlenip barklanmışlardı. Doğru yoldan ayrılmazlardı, biliyordu.

Yıllar yılı aynı yerde, aynı baş eğmeyle, bir tek Allahın gözüne girmek düşüncesiyle ve yaşamı bıçkı evi, cami, ev arasında şaşmayan zaman dilimlerine sıkıştırılmış olarak yaşadı. O gün ilk kez başkaldırdı. Bir başkaldırma mıydı bu? Yoksa yalnızca olağanın dışına çıkan bir varolma kavgası mı? Onlardan tiksinmeyi açık seçik

bilememişti önceden. Alışmıştı belki. Yaşayıp gidiyorlardı birlikte nicedir. Bilmediği zamanlardan beri belki. Herkesin günahı kendine, diye düşünürdü. Ama işte uyarılmış ve çağrılmıştı...

★

Allah biliyor. Bir günah işlemiş miydi? Yaratanın verdiği canları almakla onu kızdırmış mıydı? Ondan mıydı yoksa bu cehennem ateşleri, bu tükenmez yollar ondan mı? Can vermek gibi can almak da onun işiydi, bunu böyle biliyordu. Bir atabilse kuşkularını. Yani öyle de ne diye imam?

Tövbe estağfurullah...

Kuşku sokmamalı yüreğine. Her şeyi gören, bilen ve bağışlayanın iyiliğine sığınmalı. O istemişti ve sevgili kuluna görev vermişti ki inanmayanları kurtarsın. Yüzü aktı, temizdi. Şimdi göçmek zamanı gelmişti artık. Kurtarmıştı onu esirgeyen, zindanlardan, yağlı ipe çekilmekten. Kimin ipi kime! O nurlu yere soyunuyor işte. Gelmişi geçmişi, soyu sopu, ahpabı ki kirletilmemiştir orası, girememişlerdir oraya istenmeyenler, varamamışlardır hiç.

Oraya buraya gidip geliyor düşüncesi, çırpınıyor. Usuna çıkan, yüze vuran hiçbir görüntüyü tümüyle yakalayamıyor, sonuna dek götüremiyor belleği. Kopuk kopuk resimler, onca yılın orasından burasından yırtık pırtık resimler. Tek bir güzellik bile yakalayamıyor, böyle olduğunu bile ayrımsayamadan...

Aylardan neydi?

Ölüm geliyor artık. Her yandan geliyor. Gövdesi bir havalanıp bir iniyor. Melekler tutup tutup kaldırıyorlar sevecen elleriyle. Bu karmakarışık dünyadan göçüyor. Sevinçle, istekle, şükürlerle.

Bir gökkuşağı açılıyor önünde. Hastane bahçesinde

sabahın erkenci kuşları haziranı karşılıyorlar. Kuş sesleri geliyor, evet kuş sesleri! Ne çok yürüdü, ne çok ağrıyor her yanı, niye bir yere varamıyor hâlâ, niye bir işaret yok? Yoksa bu sesler...

Katılmamıştı o, kendini içinde buluvermişti olanların. Doğrusu bu. Gezmişti onlarla doğru ama, engel olmak istemişti. Olamamıştı. Dinlememişlerdi. Dinlemezlerdi. Nasıl olduğunu bilmiyordu, niye bilmiyor?

Koşuyor, durmaksızın kaçıyor. Kaçmaya çabalıyor düşe kalka. Hızar dayanılmaz bir gürültüyle üstüne üstüne geliyor. Ayaklanmış, peşinden koşturuyor. Talaş, ateş ve kan saçıyor. Ter içinde, kan ter içinde üstü başı...

Ben evden dışarıya adım atmadım, diyor. Yalan bunlar, beni çekemediklerinden söylüyorlar. Ayaklarım ağrıyor benim, yürüyemem bile ben. Su verin, diyor. Su... Su.

Sular akıyor her yandan. Masmavi sularda yıkanıyor. Dalları sulara değen ağaçların altında. Serinleyemiyor. Gene sıcak, çok sıcak. Yanıyor, yanıyor. Sular kızarıyor, kızarıp kan kırmızıya dönüyor. Ağır, yağlı, vıcık vıcık, ateş gibi sıcak sular...

Gidiyorum, diyor. Geliyorum, al beni, bağışla. Bağışla sonsuz koruyuculuğunla.

Tövbe ya rabbim, tövbe!

Kuş sesleri duyuyor. Bir ağızdan cıvıltılarla uçuşuyorlar. Kuşlar ordusu. Ne çok kuş. Kara bulut gibi. Kuşlar uçuşuyor başının üzerinde. Çılgınca dönüyorlar, binlerce, binlerce...

Kapkara bir bulutun içine giriyor. Yükseliyor gövdesi, sonra düşüyor. Kasılıp gevşiyor. Boşalıyor.

(Sanık ..... un yargılama sırasında eceli ile öldüğü hekim raporundan anlaşıldığından

hakkında açılan kamu davasının 353 sayılı yasanın 162 ci maddesi uyarınca ortadan kaldırılmasına .....)

Eylül 1981

GÜHER

Ben bir olay olduğunu görmedim.

havasız kaldım işte karanlıkta köpekler havladı dünyada hiç hava kalmamıştı gürültü vardı duvarların dibinden yürüdüm sesler duvarlardan geliyordu karanlıkta bir şey görülmez bilirsiniz sokak lambalarını söndürmüş birisi dedim korkmadım yorgundum çünkü ve yatmak istiyordum aynı eski her günkü yorgunluğum hiçbir şey duymuyorum o zaman yani tüfekler atılıyordu bunu duydum korkuyordum aklım başımdan gitti onun için duvar diplerinden gidiyordum ki bana ne yapacak ama işte ürkmüştüm ne de olsa yağmur ince iniyordu yağmur yanık kokuyordu temiz kokmuyordu sabah balkona çamaşır asmıştım ıslandılar dedim düşünmek istemiyorum aklıma gelince her şey arka arkaya ben bunları unutmuştum

Yaralanmadım. İlimizde olaylar olmuş. Ben iplik fabrikasında çalışırım. Olaylar çıkınca bu yüzden güvenlik olsun diye fabrika arabası işçileri dağıtıyordu.

Ben de istasyonun oralarda indim. Akşam karanlığı olmuştu zaten. Ben karanlıkta hiçbir şey görmedim. Birisi beni öldürürüm, diye tehdit etti.

Bilmiyorum. Tanımadığım bir adam işte. Bir şey yapmadı. O sırada bir eve soktu, ağzımı eliyle böyle kapadı eve soktu.

öldürürüm seni bunu yaparım umurumda olmaz bağırsan bile gelen olmaz biliyorum çok bağırtı var kimse duymuyor kimseyi soğuk elleri ağzımın üstünde kocaman sucuk kokuyor ayağımla vurmak istedim ona bacaklarının arasına kıstırdı beni büyük bir adam uzun yani yüzünü görmedim gözleri küçük çakır çipil gibi uzun burunluydu ellerimi yakaladı yakında bir yer yanıyor çok bağırtı var çığlıklar ben tepinsem ne olacak kim duyar sesimi biliyorum yorgunluğum eskimiş bir koyverme ısırdım gene de elini sürükledi içeri kümes ya da ahır belki de oda gibi ama karanlık diyorum eski bir battaniye ahır kokuyor uslu dur da canın yanmasın anam boğuldum sonra havasızlıktan köpek dişleri sivri sıcak pis terli hayvan kokusu bırak artık çocuklarım var senin yok mu gözlerimi kapattım yorgunluk baygınlık mı bilmiyorum artık şimdi görsem gene tanımam zaten unuttum ben bunu öyle bir şey bazen geliyor bilmiyorum

Bir şey yapmadı. Çok olay olmuş diye bırakmadı o gece evinde sakladı yani. Çıkaramam şimdi, sokağını da unuttum. Karışıklık vardı ortalık birbirine girmiş, istasyonun oralarda bir yer. Belki de ev değildir bir odacık işte, nerden bulayım?

pis sarı yüzünü unuttum azmış bakışını kokusunu hepsini bana vurdu elini ısırdım kocaman bir ada-

ma bir kadın ne yapabilir yorgun bir kadın her zaman yorgun olmuş sinmiş iliklerine kanı yorgun bir kadın herif ciğeri beş para etmez bir serseriyle nasıl uğraşacak katil bak bugün üç kişiyi kestim doğrarım bakmam rahat dur zaten leş gibi kokuyor söylesem uğraşsam kim nerde bulacak onu şimdi kargaşadan nasıl çıkaracaklar ben burda herkeslerin önünde anlatsam bir umut bir aralık kapı var mıdır sonra artık kim rahat bırakır seni yeter bana sorduğunuz artık unuttum işte

Hayır efendim bana tecavüz etmedi diyorum. Sabah olunca yürüyüp zeytinliklere geldim. Evet sabah olunca saldı beni. Ben kalktığımda o yoktu yani gitmişti. Zeytinliklere geldim. Nereye gideceğimi bilemedim. Yolumu yönümü biraz şaşırmışım karışıklıktan olacak.

nasıl gideyim eve elbet gidecektim önce bir kendime geleyim zorlandığımı nasıl anlayacak Musa demeyecek mi bana tüh orospu karı anlasa bile böyle bir hal olmuş kadını kim ister bütün kötü gece başım ağrıyordu nasıl dayanıp katlanacak buna koca olaraktan yani karnım sızlıyordu hem bacaklarım kesik öyle bir sokakları biliyorum yürüdüm yani insan karar vermek ister ne yapacağını şaşırır da ondan tanınmaz olmuş her yan inlemeler feryatlar yıkıntı baştan aşağı bilmiyorum ne olmuş ona göre herkes çok akıllı olmaz ayaklarım ağır diyorum bırakın beni artık ağlayacağım yoksa insanın bir yeter artık

Sonra işte zeytinliklerin orda biraz dinleneyim dedim. Kaygılandım elbet, çocuklarım ne oldu bitti bilmiyorum. Bitkinlik geldi eve varamayacak gibi oldum, dinleneyim diye biraz oturdum. Ben otururken bir adam beni gördü. Ben dedim ki, bırak evime gideceğim. Çoluk

çocuğum ortada kalmıştır alıkoyma dedim. Bu adam beni zorla alıkoydu. Evine götürdü. Zorla belime bıçak dayadı. Zeytinliğin içinden geçiliyor. Yok, kimse yok ortada. Öyle dam gibi bir yer sanki. Yalvardım. Dinlemedi. Yani bir kıyamet günüdür artık dedim herhalde. Dirlik düzenlik kalmamış. İşte o gece beni evinde yatırdı, konuk etti. Yok hiç dokunmadı. Zaten ben hastayım iyice. Bir şey yapmadı. Şöylo topan yüzlü, kara gözlü, kalın kaşlı, şişman bir herifti. Orta boy.

artık yeter bana bunları sorduğunuz ben bilmiyorum bırakın artık belki benim düşmanım var istemezim var hep boğuşma işte gürültü hayvanlık pislik niye dedim beni Allah kadın yaratmış bunca rezillik için mi sorun durun sorun ne olacak ben o damda bağırırken benim değil miydi sesim ben değil miydim bir Allahın kulu duyup niye duymuyordu beni ben kan revan olmuşum alt yanım parça parça olmuş niye kimse gelmiyordu bekçi polis benim önüm ardım bitmiş niye sormuyorlardı kimdir bu şimdi sormayın artık koyverin yetti gayri.

Hayır önceden hiç görmemiştim. Belki şimdi görsem tanırım. Belki de tanımam. Yattım uyudum az gördüm yüzünü. Üstünden çok zaman geçti çıkaramam herhalde. Yok ne gizleyeyim, kimseden bir şeyim yoktur...

ben ne diyeyim şimdi bir suç evet ardında kocaman bir leke bırakarak içimizi darmadağın eden bir hiçlik ayak altında ezilmiş bir karıncayım ben haksızlık ve nasıl olsa ödenemeyecek bir hesap daha ne yitireyim bari ölsek de zarar yok kalsın içimizde bu sefillik kim gelip ayaklarıma kapanacak dağılmış kalmışız kimse benden sormasın artık gözünün üstünde kaşın var demesinler zaten şeytandan başka-

sının aklı ermemiştir bunların ne yaptığına katran gibi koyu kanım akmıyor artık dolanmıyor katılıp kalmış bırakın artık

Hastayım diye evinde yatırdı, ertesi sabah götürüp bıraktı. Nereye, işte istasyonun yakınında bir yere. Orda beni askerler buldu. Yaralı değildim ben, çok yürümekten belim ağrıyordu ondan yatıyordum yerde. Beni hastaneye getirdiler, evet o kadar şeyden, yani herkes öyle...

diyorum ki iyi ki bunu kimse duymadı ve Musa bilmeden öldü yoksa yaşadıkça başıma kakacaktı ve belki de boşardı da çünkü böyle bir kadını yani ben büsbütün rezil mi olacağım kendime ve böyle şeyleri hiç anlamayan rezil olmamış insanların gözünde rezil mi olacağım şimdi insan öyle böyle yaşıyor ne de olsa unutuyor her bir şeyi alışıyor yani unutmak demekse yüreğim vurmuyor kanım dolanmıyor yoksa dayanamaz ki insan

Sonradan duyduğuma göre evimin yakıldığını, çocuklarımın da yanmış olduğunu sanıyorum. Kocam da çocuklarla birlikteydi. Ben o gün öğle vardiyasındaydım, o evde kalmıştı. Evimin yakıldığını mahalle komşumuz hastanede söyledi. Kocam inşaatlarda çalışırdı. Çocuklarım Sevim ve Ahmet on bir, dokuz yaşlarındaydı. Ne oldular bilmiyorum, o sabah nasıl bıraktım, bir daha görmedim ne ölü ne diri. Bir daha göremedim.

evim kocam çocuklarım hiçbir şeyim hiç olmamış niçin olduğunu bilmiyorum ben bir şey yapmadım ben şimdi eski Güher miyim Güher kaçırmış diyorlar böyle uyduruyorlar kimileri desinler bir şeyleri yitirdim biliyorum ama konuşsunlar aklım yerinde kiminle konuşuyorum ben kimin evine gidiyo-

rım ki kime dayanıp kiminle güleyim benim yorgunluğumdan kim anlayacak da ben bunları dinlenmek istiyorum savrulup dağılmışım hiçbir şey bilmiyorum

Kimseyi tanımıyorum. Hiçbir olay da görmedim. Bildiklerim bu kadar.

Ben bu kadar biliyorum. Ne anlatayım istiyorsunuz daha? Var mı daha bir istediğiniz, var mı daha anlatayım? Artık yeter bana bunları sorduğunuz ben bilmiyorum yeter artık bırakın!

Ekim 1981

İNCİ ARAL

Kıran Resimleri

İnci Aral 1944'de doğdu.
Gazi Eğitim Enstitüsü Resim-İş Bölümünü bitirdi.
1977 yılından başlayarak
çeşitli dergi ve gazetelerde öykü ve yazılarıyla göründü.
İlk kitabı **Ağda Zamanı** 1979'da yayımlandı
ve 1980 Akademi Kitabevi Öykü Başarı Ödülü'ne değer görüldü.
İkinci kitabı **Kıran Resimleri** ile,
1983 Nevzat Üstün Öykü Ödülünü alan İnci Aral
aynı zamanda 1983 Zonguldak Vakfı Öykü Yarışması
İkincilik ödülünü de kazandı.

"İnci Aral'ın bir yazar olarak gösterdiği yürekliliği kutlamak isterim... Duygu sömürücülüğü ve sloganculığa kapılmadan, girıştiği işin büyüklüğü altında ezilmeden, korkmadan, adeta bir destan çıkarmış ortaya.

Erhan Bener - Varlık Yıllığı 1984

• "İnci Aral'ın Korkunç acılar çeken kahramanları kindar, intikamcı değiller.... Aral'ın öykülerinin belki de en güzel yanı burası. Kin, intikam salık vermiyor yazar, akıl salık veriyor."

Nokta Dergisi · 12-18 Eylül 1983

• "Kıran Resimleri, mekân, zaman ve olay yönünden bütünlük gösteren b[illegible] Çok çarpıcı öykülerden oluşuyor ve okuyucuyu sarsıyor."

Cumhuriyet - Konuşma. 29 Kasım 1983

L 2000